

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav politologie FF UK

Diplomová práce

Bc. Kateřina Kubíková

Genderová politika Velké Británie za Davida Camerona a Tonyho Blaira

Gender politics of Great Britain during the Premiership of David
Cameron and Tony Blair

Praha 2019

Vedoucí práce: prof. Dr. Pavel Barša, M.A., Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 5. července 2019

Kateřina Kubíková

Poděkování:

Touto cestou bych chtěla poděkovat svému vedoucímu práce prof. Dr. Pavlovi Baršovi, M.A., Ph.D za jeho odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování této diplomové práce věnoval.

Anotace

KUBÍKOVÁ, Kateřina. *Genderová politika Velké Británie za Davida Camerona a Tonyho Blaira*. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav politologie, 2019. 92 s. diplomová práce.

Abstrakt (česky)

Záměrem práce je zmapovat feminizační vývoj dvou největších politických subjektů Velké Británie – labouristické a konzervativní strany v několika různých oblastech. V první řadě s ohledem na deskriptivní participaci – zastoupení žen ve stranickém aparátu a na poslanecké úrovni. Další oblastí feminizace strany, kterou tato práce obsáhne je integrace ženských organizací do stranických struktur a zahrnutí ženských záležitostí do stranické agendy. Tato práce rovněž shrne přístup těchto dvou politických stran k volebnímu právu žen s ohledem na jejich postoj k identitě žen a jejich postavení ve společnosti. Druhá část práce se zaměří na konkrétní premiérská období Tonyho Blaira a Davida Camerona. Zanalyzuje výše zmíněné feminizační aspekty a legislativní kroky, které byly učiněny v jednotlivých funkčních obdobích. Součástí práce je také srovnání obou funkčních období z hlediska jejich přístupu k ženské otázce a strategií využitých ke zvýšení ženské politické participace.

Klíčová slova (česky)

gender – rovnost žen – David Cameron – Tony Blair

Annotation

Abstract (in English):

The aim of the theses is to map the development of feminization of two main British political parties, Conservative and Labour party from the point of view of descriptive participation, i.e. women representation in the party and parliamentary structure. Incorporation of women organization into the party structure including also integration of women's concerns into the party manifesto is another topic presented in the text. Attitude towards women advancement and women enfranchisement based on the overall perception of women identity are also included. The second part of the thesis focuses on specific premiership period of Tony Blair and David Cameron with regards to the aspect of feminization mentioned above and legislative steps and their influence on life and position of women in wider society. As a part of the theses, the comparison of both terms of office, from the point of view of their attitudes towards women's issues and strategies of promoting women political participation, are involved.

Keywords:

gender – equality – David Cameron – Tony Blair

Obsah

1. Úvod	7
2. Genderová politika a feminizace politických stran	9
3. Feminizace politiky	13
3.1. Feminizace konzervativní strany	14
3.1.1. První ženské organizace.....	16
3.1.2. Volební právo žen	18
3.1.3. Nátlakové organizace – pressure group	23
3.1.4. Ženská identita	27
3.1.5. Kvóty	27
3.1.6. Participace žen po roce 1918	28
3.2. Feminizace labouristické strany	29
3.2.1. Ženská identita	30
3.2.2. Volební právo	31
3.2.3. Ženské labouristické organizace	32
3.2.4. Kvóty	37
3.2.5. Ženská fóra	40
3.2.6. Zastoupení žen	40
4. Labouristická strana za vlády Tonyho Blaira	44
4.1. „New Deal“ pro rodiče samoživitele.....	51
4.2. Minimální mzda	52
4.3. Příspěvek na mateřské dovolené	53
4.4. Sjednocení příspěvku pro rodiny s dětmi	54
4.5. Child support agencies	56
5. Konzervativní strana za vlády Davida Camerona	58
5.1. Zákon o rovném zacházení.....	66
5.2. Equal Pay Audit 2013	68
5.3. Rodičovská dovolená	68
6. Závěr	71
6.1. Feminizace konzervativní strany.....	71
6.2. Feminizace labouristické strany	73
6.3. Srovnání strategií na zvýšení zastoupených žen	74
6.4. Srovnání ostatních aspektů feminizace	77
6.5. Relativizace teze.....	79
7. Použitá literatura	82
8. Přílohy.....	90
9. Seznam tabulek a grafů.....	92

1. Úvod

Tato práce si klade několik cílů. Prvním je z historického hlediska srovnat feminizační vývoj dvou největších politických subjektů Velké Británie, labouristické a konzervativní strany. Dále pak v rámci dvou případových studií porovnat a zmapovat první premiérská období lídrů těchto stran, Tonyho Blaira a Davida Camerona, převážně s ohledem na jejich kladné výsledky v oblasti ženských záležitostí a podpory jejich politického zastoupení. Na základě těchto dat následně porovnat strategie, využívané těmito stranami, k navýšení počtu participujících žen v politice. Pro tuto část je využit teoretický základ od J. Lovenduskiové představený v závěrečné kapitole. Posledním cílem je relativizovat obecně rozšířenou tezi tvrdící, že se levicové subjekty, v tomto případě labouristická strana ze své ideologické podstaty častěji přiklání k přijetí feministických požadavků a k zahrnutí ženské agendy do svých politických cílů, oproti tomu pravicové strany, v tomto případě strana konzervativní, inklinují spíše k opačnému postoji. Pro předložení argumentů tato práce využije jak dvou představených případových studií, tak i feminizačního vývoje stran.

Záměrem první části práce je zmapovat feminizační vývoj dvou největších politických stran Velké Británie – labouristické a konzervativní strany. Rozbor této práce se opírá o teoretický základ, představený Lisou Youngovou a později rozvinutý Sarah Childsovou, týkající se feminizace formálních i neformálních struktur politických stran. Tato feminizace se projevuje ve dvou základních dimenzích. První je integrace žen do politického procesu na parlamentní a stranické úrovni. Tato dimenze se zaměřuje převážně na míru ženské participace v národní i lokální politice a na míru integrace přidružených či stranických ženských organizací, tedy úroveň, na kterých probíhají debaty členů ženských organizací s členy politických uskupení. Týká se tedy převážně deskriptivní ženské politické participace. Druhá dimenze se týká začlenění ženských záležitostí, jejich potřeb a zájmů do politické agendy strany. Jedná se o participaci substantivní, o hájení ženských zájmů nehledě na jejich reálnou účast. Tato dimenze může probíhat jak pozitivně, implementací ženských zájmů tak jak je prezentují například stoupenci feministických hnutí, neutrálně anebo negativně, tedy projednáváním ženských otázek v antifeministickém duchu. Jak uvádí Joni Lovenduskiová, je nutné rozlišovat mezi ženskými záležitostmi a ženskými perspektivami. Ženské

záležitosti se žen dotýkají přímo z podstaty jejich biologických či sociálních základů, kdežto ženská perspektiva je ženský postoj, pohled na jakékoliv politické záležitosti.¹ S ohledem na omezený rozsah se tato diplomová práce zabývá převážně ženskými záležitostmi, neboť ženské perspektivy jsou ze své podstaty komplexnějším fenoménem a jsou tudíž i náročnější na pozorování.

Druhá část práce se zaměří na případové studie dvou lídru těchto politických stran – Tonyho Blaira za stranu labouristickou a Davida Camerona za konzervativní stranu. Tato část detailněji představí první funkční období Tonyho Blaira (1997-2001) a Davida Camerona (2010-2015) jakožto politických představitelů, kteří byli na první pohled výraznými osobnostmi s ohledem na feminizaci jejich stran, neboť se spolu s nimi do Parlamentu dostal do té doby nevyšší počet žen. Součástí tohoto rozboru je zastoupení žen jak na parlamentní a stranické úrovni, tak i implementace politik a legislativních kroků, které ať přímo či nepřímo ovlivňovaly a zlepšovaly postavení žen ve společnosti. Zahrnuto je také hlasování o těchto legislativních krocích probíhající v Dolní Poslanecké sněmovně. Dále se práce věnuje i roli a postavení žen uvnitř stranických struktur v tomto období a volebnímu vztahu žen vůči těmto stranám.

Co se týká citovaných zdrojů v textu, práce využívá zkrácené citace pod čarou v harvardském stylu: PŘÍJMENÍ autora, rok publikace, strana, dle citační normy ČSN ISO 690 a úplné citace uvedené na konci práce. V případě citovaných zákonů jsou citace v textu uváděny ve formátu: Název zákona a rok jeho schválení, při citování dokumentu bez udaného autora: Název dokumentu, rok, strana. U tabulek a grafů je zdroj uveden vždy pod grafickým znázorněním. Všechny citované zdroje byly k dispozici pouze v originálním – anglickém – zpracování a byly za účelem vypracování této diplomové práce přeloženy autorem této práce. Jména organizací byla, z důvodu dohledatelnosti, ponechána v originálních názvech a jejich český ekvivalent, pokud byl přeložitelný, je uveden v závorce. Metodikou druhé části práce je komparace, porovnání objektů – v tomto případě feminizačního vývoje dvou zmíněných britských politických stran a funkčních období předsedů těchto stran, za účelem zjištění jejich shodných a rozdílných znaků, přístupů k ženské otázce a kroků podniknutých v období jejich vlád.

---

¹ LOVENDUSKI, 1997 s. 708

2. Genderová politika a feminizace politických stran

Pojem genderová politika je komplexním a multidisciplinárním fenoménem převážně společenských věd, často s politickým přesahem. Pro její definování je třeba rozlišit pojmy sex /pohlaví a gender.

Sex neboli pohlaví, označují biologické rozdílnosti mezi mužem a ženou, kdežto gender dává těmto rozdílnostem společenský rozměr, skrze pojetí maskulinity a feminity popisuje jejich společenský význam. Koncept genderu tak pomohl posunout analytický pohled na rozdílné pojetí pohlaví, které do té doby referovalo na ženu a muže z biologického hlediska jako na dva protiklady a pomohl vytvořit genderové identity, které pohlížejí na maskulinitu a feminitu jako na dva často kombinující se a koexistující „prvky“.²

Dle Mony Krook genderová politika, často chápána spíše jako formální (politický) proces zahrnující vládu a volby, nabírá v moderní době ještě dvě další dimenze. Vývoj v posledních letech přidal k této definici ještě další význam tohoto termínu odkazující na různá témata týkající se rozdílů mezi maskulinitou a feminitou, mezi mužem a ženou, ale taky jejich konkrétním politickým aktivitám a angažmá ve společenských a politických uskupeních.³ Rozlišuje také tři základní fáze, kterými vývoj genderové politiky prošel. **První fázi** genderových politik byl důraz na postavení ženy v politickém životě a její vyloučení. Použitím slov pohlaví a gender bylo výhradně odkazováno na ženy. **Druhá fáze** přišla s posunem pozornosti na aktivity žen a analýzy jejich participace ve formální i neformální politice. A vliv samotného obsahu politiky na nerovnosti v ní. Slovo gender tak dostalo jiný rozměr, referovalo spíše ke vztahu ženy a muže. **Třetí a současná fáze** ještě tento pohled dále rozšiřuje a zabývá se tím, jak tyto aspekty (pohlaví a gender) prostupují do všech stupňů politického procesu a tím částečně stírají rozdíl mezi nimi. Posunem od biologicky vnímaného pojetí muže a ženy jako binárních protikladů, až k sociálnímu konstrukt genderových identit a pojetí, že maskulinita a feminita jsou rysy, které se od přirozenosti nevylučují, ale naopak spolu koexistují. Zaměřují se převážně na jejich vliv na politické vstupy a výstupy a zároveň bourá dichotomii veřejné a privátní sféry života a analyzují, jak stát přispívá k reprodukci genderové

---

² KROOK, CHILDS, 2010, s. 3

³ KROOK, CHILDS, 2010, s. 3-4

hierarchie a zároveň jak se snaží smazat nerovnosti skrze různá veřejná a politická rozhodnutí.⁴

Jak uvádí ve své knize Sarah Childsová, feminizace politiky se může projevovat ve dvou dimenzích – ve složení členů samotných politických stran, ale i ve složení participačních struktur, tedy voličstva. Představuje vztahy mezi aktivistkami prosazující genderovou rovnost a politickými lídry, ale i samotné změny struktur, které probíhají uvnitř strany. Politická strana se nestane stranou feministickou ze dne na den. Nemusí se jí stát vlastně vůbec. V tomto případě hovoříme o straně tzv. feminizované. Strana feministická se vyznačuje především paritou pohlaví v počtu zvolených reprezentantů a plného zahrnutí zásadních feministických perspektiv do svého politického programu. Naproti tomu feminizovaná strana zahrnuje určitý počet ženských reprezentantek či členek politických stran a cílí na témata týkající se ženské problematiky. Avšak podstupuje všechny tyto kroky, aniž by se upsala jakémukoliv feministickému projektu.⁵

Lisa Youngová definuje feministickou stranu jako stranu kde je „*rovnost pohlaví mezi zvolenými reprezentanty, nebo minimálně mezi nově zvolenými kandidáty. Přičemž pozice politického lídra musí být nadosah ženě stejně jako muži a případný politický neúspěch ženských lídryň by neměl být připisován za vinu faktu, že jsou to ženy. A v neposlední řadě, feministické perspektivy jsou nedílnou součástí rozvoje stranické politiky. Jsou zřetelně zahrnuty do stranického manifestu a je na ně kladen stejný důraz, jako na všechny ostatní politické závazky*“.⁶

Dle Sarah Childsové probíhá feminizace politiky ve dvou základních dimenzích, viz Příloha č. 1. První dimenze zahrnuje integraci žen do stranických struktur, tedy integraci žen jakožto členek politických stran, ale i Parlamentu. Tato dimenze určuje, zda se strany dostatečně zasazují o implementaci takových mechanismů, které zajišťují ženskou deskriptivní reprezentaci. Zásadní je pro tento ukazatel hlavně míra politické participace skrze celou stranickou strukturu nebo její symbolické projevy v určité podobě jen na limitovaných politických úrovních. Tato dimenze zahrnuje existenci ženských organizací, jejich původ a začlenění do formální politické struktury. Druhou dimenzí je míra, do které je strana schopna

---

⁴ KROOK, 2008, s. 332-334,

⁵ CHILDS, 2008, s. 49

⁶ YOUNG, 2000, s. 204

zahrnout ženské záležitosti a jejich problémy do politických debat a politik. Zásadní otázkou je, jakým způsobem je pohlíženo na ženy – zda a jak jsou ve straně reprezentovány (deskriptivní i substantivní reprezentace) a zda strana využívá feministické argumenty, tedy – zda vznáší požadavky feministické, neutrální či antifeministické. V neposlední řadě, do jaké míry jsou politiky jednotlivých stran genderově orientované a jakým způsobem se tato orientace projevuje.⁷

Míra feminizace strany je tedy určena mírou počtu žen v politice, jak zvolených poslankyň, tak i členek politické strany a mírou zahrnutí politik, které se zabývají a přímo adresují na témata týkající se ženské problematiky – ať negativně, tak i pozitivním způsobem.⁸ Na tomto základě rozlišujeme několik prototypů politických stran:

První strana **responsivní feministická** je, co se týče integrace žen na parlamentní úrovni, poměrně vysoce rozvinutá. Vyznačuje se dobře propracovanými a plně implementovanými kvótami nebo alespoň absencí překážek, které stojí v cestě ženské reprezentaci. Co do složení stranických členů je responsivní feministická strana paritní a ženské organizace jsou plně integrované do politických stranických struktur. Druhou dimenzí je integrace ženských záležitostí do politické agendy a s ní spojených požadavků, tato strana na ně reaguje pozitivně a program má orientovaný feministickým směrem. Tato strana je dle Childsové feministická na obou dimenzích.

Stejně tak je i strana **responsivní antifeministická**, co se týká ženské otázky, aktivně se angažujícím subjektem. Oproti předchozímu prototypu má spíše nižší zastoupení žen a vyznačuje se absencí nebo velmi slabou implementací ženských politik. Zahrnuje nižší počet žen ve stranických strukturách, avšak ženské organizace jsou dobře integrovány. Tato strana je feministická jen v druhé dimenzi.

Kooptivní strana je v první dimenzi feministická a v druhé spíše neutrální. Vyznačuje se vyšší schopností integrovat ženy na úrovni parlamentních elit, ne vždy se však zasazuje o uplatňování jakýchkoliv kvót. Co do složení svých struktur je tato strana paritní a ženské organizace s ní spojené jsou okrajovými subjekty bez stranického příslušenství. Tato strana je neutrální ve svých postojích k feministické

---

⁷ CHILDS, 2008, s. 24

⁸ CHILDS, 2008, s. 23-25

perspektivě, pokud se rozhodne angažovat se ve vytváření požadavků, převládá neutrální postoj k anti/feminismu. Požadavky vznikají na základě neutrálního úsudku, nemají ani feministicky ani antifeministicky zabarvený podtext. Možnost kooptace se projevuje hlavně ve smyslu integrace do stranických struktur, v tomto směru je tato strana feministická, nicméně jí chybí proaktivní jednání v prosazení ženského „zájmu“.

Kooptivní antifeministická strana má vyšší zastoupení žen na úrovni parlamentních elit a mnohdy prosazuje implementaci ženských kvót. Co do zastoupení žen a mužů ve svých stranických strukturách, je tato strana paritní. Ženské organizace jsou převážně antifeministicky laděné, ale ne všechny jsou plně integrovanou součástí strany, mohou být i okrajové. Její reakce na ženskou otázku je spíše pozitivní, však vznesená prohlášení se nesou v antifeministickém duchu. Tato strana je feministická jen na první úrovni, na druhé se vydává antifeministickým směrem.

Neresponzivní strana se vyznačuje nízkým početním zastoupením žen v poslanecké sněmovně a zároveň absencí kvót, které by toto zastoupení mohlo ovlivnit. Podobně je na tom i ve vztahu k zastoupení žen ve svých stranických řadách, pokud zahrnuje ženské organizace, jsou okrajové a nezasahují přímo do stranického rozhodování. Její postoj k implementaci ženských politik je negativní.

Antifeministická strana se vyznačuje nízkým počtem ženských reprezentantek na parlamentní úrovni a odmítáním principů a implementace kvót. Stejně jako předchozí stranický prototyp se antifeministická strana příliš nezajímá o zahrnutí žen do stranického politického dění. Pokud zahrnuje ženské organizace, jsou laděny antifeministicky, často jsou i plně integrovány do struktur strany. Co se týká zahrnutí ženských záležitostí, ačkoliv má tato strana pozitivní a proaktivní postoj, nikoliv však v prospěch ženské iniciativy. Přebírají antifeministicky laděné prohlášení.⁹

---

⁹ CHILDS, 2008, s. 23-49

3. Feminizace politiky

Dle Childsové a Kittilsona, je obecně u stran levého spektra pravděpodobnější, že si osvojí koncept ženské rovnosti, neboť jsou si s tímto konceptem ideologicky blízko.¹⁰ Oproti tomu právě politické spektrum a spolu s ní konzervativní strana se může na první pohled zdát na opačné ideologické straně. Konzervativní politici byli často otevřeně anti-feminističtí, a stejně tak i feminističtí příznivci byli často kritičtí na účet konzervativních představitelů, stejně jako voliči, kteří se otevřeně hlásili k feminismu a poměrně jasně inklinovali k volbě labouristické strany.¹¹ Avšak navzdory stále přisuzované antipatii mezi feminismem a konzervativními uskupeními, i tyto strany často zahrnují do svých stranických struktur ženské organizace, ženské záležitosti do svých politických cílů a obsazují ženy na vrcholové pozice.¹²

Jak uvádí Meg Russellová a spol, obhajoba feminizace politiky stavěla převážně na třech základních bodech, prvním je **spravedlnost**, zakládající na tom, že není fér monopolizovat reprezentaci. Tento argument přizval do diskuze o feminizaci politiky i další minoritní skupiny, jako etnické menšiny nebo osoby s tělesným hendikepem. Druhým je **pragmatičnost**, nebo-li pokud si chce strana udržet vedoucí postavení, musí se snažit získat ženské hlasy, a to nejen podporou ženské politické participace, ale i zahrnutím jejich záležitostí do politické agendy. Posledním argumentem je **odlišnost**, tedy že vstup žen do veřejných institucí změní jejich strukturu a přirozené fungování k lepšímu.¹³ Na druhé straně tu je ideologie oddělených sfér, idea veřejného a soukromého, potažmo idea pozice muže ve veřejném prostředí a ženy fungující v domácnosti, která výrazně ovlivňovala pohled na postavení žen.¹⁴

Následující kapitoly projednávají feminizaci dvou největších politických stran Velké Británie. Převážně se věnují postojům a mechanismům využitých na stranické i parlamentní úrovni. Popisují vnímání přirozené role ženy, přidružených ženských organizací a jejich integraci do širší stranické struktury. Dále zahrnují úroveň participace žen nejen ve stranické struktuře, ale i v prostředí parlamentu či

---

¹⁰ CHILD, KITTILSON, 2016, s. 1-11

¹¹ BRYSN, HEPPELL, 2010, s. 31

¹² CHILD, KITTILSON, 2016, s. 1-11

¹³ RUSSELL, LOVENDUSKI a STEPHENSON, 2002 s.8

¹⁴ AUCHTERLONIE, 2007, s. 17

ženských organizacích. Zabývají se schopností stran reprezentovat ženy, a to nejen deskriptivně, ale i substantivně a v neposlední řadě zkoumá, zda a jak strana zahrnuje a odpovídá na ženské záležitosti.

Před detailnějším přehledem feminizace politik obou politických stran je nutno představit první zákonné úpravy regulující volební právo žen. Poprvé, dostaly ženy platící daně právo volit na lokální úrovni roce 1869. Nicméně ženy vdané byly nadále ve volbách reprezentované svými muži, těm toto právo přiděleno nebylo. V roce 1870 obdržely ženy platící daně právo zasednout ve školních radách, o 20 let později tj. roku 1894 bylo kvalifikovaným ženám povoleno nechat se zvolit do obecních a oblastních rad. Rok 1918 byl pro ženy ve Velké Británii zlomový, obdržely právo volit v parlamentních volbách při dosažení věku 30 let a splnění daných materiálních podmínek. Tento zákon zároveň rozšířil právo volit v lokálních volbách na ženy, které již dosáhly 21 let věku, za stejných podmínek jako mužům. V ten samý rok získali muži nad 21 let, bez ohledu na jejich majetkovou situaci, právo volit ve volbách parlamentních. Až v roce 1928 získaly ženy nad 21 let právo volit za stejných podmínek jako muži.

3.1. Feminizace konzervativní strany

Jak bylo uvedeno v předchozí kapitole, konzervatismus a feminismus jsou často považovány za dva protichůdné postoje. Nicméně podíváme-li se hlouběji pod povrch konzervativní politiky, najdeme prvky postupné feminizace i v konzervativních kruzích.

První známky postupné feminizace strany se začaly projevovat již v osmdesátých letech devatenáctého století, a to aktivním zapojováním se do propagace ženského volebního práva. Veřejnou debatu o volebním právu žen odstartoval až premiér Lord Salisbury během své řeči v Edinburghu v roce 1888. Vyzdvihoval převážně přesvědčení v morální přednosti žen, které by mohly hrát důležitou roli v udržení náboženství, jakožto jedné z nejvíce principiálních hodnot konzervativní strany.¹⁵ Jistou roli hrál i socioekonomický kontext té doby, a to hlavně postupné rozšiřování volebního práva mužů v tomto období.¹⁶ A nejen to, svou roli hrály také postupné

---

¹⁵ AUCHTERLONIE, 2007, s. 69

¹⁶ AUCHTERLONIE, 2007, s. 16

restrukturalizační změny v průmyslu, stále rostoucí třídní konflikt na konci devatenáctého století a s tím spojená postupná implementace sociálních politik v oblasti vzdělání, práce, veřejné zdravotnictví, bydlení a urbanizace. Ekonomická a společenská svoboda zažívaná ženami střední třídy tak odstartovala debaty o pozici ženy ve společnosti. S postupným rozšiřováním volebního práva a s ním spojeným právem být zvolen tak rostly nároky na vyšší organizaci strany. Počet lidí zapojených do politiky se zvětšoval a přestávalo jít již o výhradně elitářské skupiny, strany se tak musely více zodpovídat svému elektorátu. Zároveň se zvyšovala role místních lokálních vlád, které se později staly stavidlem žen v politice. I samotná parlamentní struktura se změnila. Zatímco na konci 19. století dominovaly oběma komorám aristokratické kruhy, již během první světové války se tento poměr začal obracet.¹⁷

Co do členstva, byla nicméně až do roku 1902 tato strana převážně mužská. Do té doby měly ženy do politiky velmi omezený přístup. Ještě před tím, než jim bylo uděleno volební právo (poprvé v roce 1918) se konzervativní ženy aktivně zapojovaly do politického dění skrze tzv. politiku za scénou. Byly to ženy výhradně z vyšších rodinných kruhů a politiku ovlivňovaly skrze podílení se na volebních kampaních, či jako asistentky členů Parlamentu. Tato role jim mnohdy zaručovala poměrně velkou moc nad kariérou jednotlivých poslanců, zajišťovala dobré konexe, ale přinášela také velkou odpovědnost. Tyto pořádané akce byly mnohdy jediným místem, kde probíhala diskuze mezi lidry a řadovými politiky, proto byla jejich role v politickém prostředí velmi ceněná. Tyto ženy tak ve většině případů byly proti rozšíření ženského volebního práva, neboť v zásadě nepociťovaly, s ohledem na jejich pozici ve společnosti, žádné útlaky.¹⁸

Druhá polovina 19. století se, co se týká ženského působení ve veřejném životě, vyznačuje převážně zapojováním do filantropických organizací, toto období bylo také v počtu jejich založení přelomové. Pokud se v této době hovoří o rozšíření organizované filantropie, týká se převážně rozšíření na ženy středních tříd. Přístup k veřejnému životu se totiž zásadně lišil, pokud šlo o vyšší a nižší až střední třídy. Jak již bylo zmíněno, ženy z vyšších aristokratických tříd měly přístup k veřejnému životu mnohem dříve. Aktivně se zapojovaly do agitačních předvolebních kampaní,

---

¹⁷ AUCHTERLONIE, 2007, s. 16

¹⁸ MAGUIRE, 1998, s. 6-10

zastávaly specifické funkce ve společnosti, organizovaly politické večírky, znaly veřejný a politický prostor a povinnosti s ním spojené. Vykonávané činnosti obou skupin se také v zásadě lišily. U žen z vyšších poměrů převažovala charitativní činnost spjatá s rodinnými kruhy, majetkem a oblastí, kde žily. Ženy ze středních tříd spíše využívaly přístupu do těchto nově vzniklých filantropických organizací, jejichž počet ve 20. letech rapidně narůstal. Bylo to dáno skutečností, že činnosti v těchto organizacích určitým způsobem připomínala činnosti, které zastávaly ženy v domácnosti.¹⁹

Až do konce devatenáctého století se aktivity žen (výhradně z vyšších kruhů) ve veřejném životě smršťovaly pouze na práci v zákulisí politické scény a oblasti dobrovolnické činnosti. Až rozšíření volebního práva mužů a období neobyčejně rychlého hospodářského růstu, který zasáhl všechna odvětví od zemědělství, průmysl či vědu, vlastně celý společensko-ekonomický kontext a s ním spojená i myšlenka rovnosti lidských práv změnila debaty uvnitř konzervativních kruhů okolo postavení žen ve společnosti. Nicméně otázka rozšíření volebního práva (aktivního či pasivního) přišla až o něco později. Dalším přelomovým rokem byl rok 1870, kdy bylo svobodným ženám platícím daně umožněno zasednout ve školeních radách.

3.1.1. První ženské organizace

Na konci devatenáctého století se také významně zvýšil počet žen participujících v nově založených organizacích, ženy tak vstupovaly do politiky na téměř všech úrovních.²⁰ Již v 60. letech se dalo hovořit o organizované kampani za ženské volební právo právě díky organizaci **Langham Place Circle**, založené v roce 1850. Tato organizace je také považována za začátek samotného organizovaného ženského hnutí. První fáze kampaně se nesla převážně v konzervativním duchu – panovala totiž shoda na tom, že volební právo by měly získat jen svobodné ženy platící daně. Odklonila se tímto od radikálního požadavku rovného práva. Členky tohoto uskupení se v první řadě chtěly oprostít od zavedeného a jediného společností respektovaného způsobu, jak politicky participovat, a to skrze filantropické organizace.²¹

---

¹⁹ AUCHTERLONIE, 2007, s. 17-25

²⁰ MAGUIRE, 1998, s. 5-6

²¹ AUCHTERLONIE, 2007, s. 18-29

Roku 1883, byla ženám i mužům napříč sociálními skupinami umožněna, založením organizace **Primrose League** (PL), participace na veřejném a politickém dění. Jedním z hlavních důvodů vzniku této organizace byla prohra konzervativců ve volbách v roce 1880. Ty proto nutně potřebovala zvýšit svou popularitu u voličů. Právě zde se poprvé začaly konzervativní ženy přímo zapojovat do politických aktivit. Cílem organizace bylo šíření konzervativních principů. Nejzásadnějšími otázkami proto byla ochrana majetku, církve a stabilita Empíru. Ženské záležitosti tak byly upozaděny tématikou, která kopírovala program konzervativní strany. Její členové tak byly nuceni být loajální ke konzervativní agendě, pokud chtěly být její součástí.²²

Navzdory této skutečnosti měla Primrose League ve druhé polovině 19. století hlavní podíl na ženských aktivitách v politice. Ačkoliv proklamovala, že nemá vyhraněný vztah k žádné politické straně, byla postavena na šíření konzervativních zásad. Nikdy neudržovala žádné pevné ani přímé vazby na jakoukoliv politickou stranu, byla separovaná od politických struktur a financována z vlastních zdrojů. Její struktura se podobala archaické organizaci, mezi členy dominovali aristokraté, „Ladies Grand Council“, nejvyšší Ženská rada zastávala pouze roli poradní, nikoliv rozhodující. Nejdůležitější členové a členky byli nazýváni Rytíři a Dámy a jednotlivé organizační složky se nazývaly „habitate“. Pro ženy byla tato organizace v tu dobu jedinou dostupnou možností aktivně se zapojovat do politiky skrze kooperaci s muži. I přes tuto možnost však jejich role zůstávala stejná. Jejich úloha ležela převážně v politické organizaci kampaní. Právě díky stále rostoucímu počtu žen v těchto organizacích se dařilo konzervativním politikům více se prosazovat v Parlamentu. Mezi hlavní témata projednávanými v Primrose league patřily převážně národní politicky orientované otázky, jako otázka samosprávy, náboženského vzdělávání a důležitost zachování empíru, boj proti socialismu či obrana konstituce. Až do roku 1888 se v žádné z habitací ligy nediskutovala otázka ženského volebního práva, velká část členů byla dokonce souběžně členy organizací, které otevřeně zastávaly antifeministické a anti-sufražetské názory.²³ Primrose league tak nebyla platformou opírající se o ideu ženského volebního práva, byla spíše konzervativně směřující organizací využívající potenciál žen v politice za scénou a na propagaci konzervativních principů. Navzdory nově

---

²² AUCHTERLONIE, 2007, s. 15-16

²³ AUCHTERLONIE, 2007, s. 31-44

vznikajícím ženským organizacím zůstávala v této době pozice ženy ve společnosti a politice nezměněná.

Jednou z organizací, která prosazovala radikálnější, stále však konzervativní přístup v této oblasti, byla **Women's Liberal Federation** (WLF – Ženská liberální federace). Oproti Primrose league se zaměřovala na čistě ženská témata. Zlepšení platů a podmínek v zaměstnání pro ženy, reforma zákona o manželství, rozšíření možnosti být zvolen do lokálních rad. Vnesení těchto témat do debaty bylo umožněno právě odlišnou strukturou této organizace, ta byla plně genderově segregovaná.²⁴ Měla tak volnost v sestavování témat a mohla tak následovat svůj politický zájem. Zároveň bylo její liberální krédo neoddělitelně spojeno s reformou rozšíření volebního práva.²⁵ Federace liberálních žen se také ihned po nabytí účinku zákona rozšiřující pasivní volební právo do lokální politiky snažila zabezpečit sdílenou reprezentaci žen na lokálních úrovních. I přes tuto skutečnost byla Primrose League úspěšnější, co do počtu žen vstupujících do politiky. Napomohl tomu i fakt, že zde ženy a muži pracovali společně. Tato kooperace se stala jedním z liberalizačních prvků, jehož výsledkem byla stále se zvyšující závislost mužů na podpoře a účasti žen na předvolebních aktivitách.²⁶

3.1.2. Volební právo žen

Vztah konzervativní strany k volebnímu právu žen byl do jisté míry ambivalentní. Strana podporovala jeho rozšíření, převážně v domněnku, že si tím nakloní část doposud opomíjeného potencionálního elektorátu. Na stranu druhou v konzervativních kruzích v této době panoval strach ze socialismu a potřeba udržení existujících institucí, které by mohly být ohroženy právě stále se rozšiřující volicí základnou. Debaty uvnitř konzervativní strany na téma ženské otázky tak nabíraly dvou směrů. Jeden podporoval myšlenku spočívající ve využití ženského potenciálu, jejich přesvědčivosti, loajality a pochopení, které by mohly mít pozitivní vliv na do té doby mužsky orientovanou politiku konzervativních kruhů a na vývoj Empíru a druhá skupina naopak chtěla využít tento jejich potenciál pouze pro tzv. „politiku za scénou“, využít ho k prosazení svých kandidátů při volbách.²⁷

---

²⁴ AUCHTERLONIE, 2007, s. 38-41

²⁵ AUCHTERLONIE, 2007, s. 55-56

²⁶ AUCHTERLONIE, 2007, s. 56

²⁷ AUCHTERLONIE, 2007, s. 37

Dalším argumentem na podporu volebního práva žen byl samotný symbolický význam možnosti volit, tedy jeho přiznáním stvrdit občanský status žen, jakožto základ pro další budoucí vývoj jejich pozice ve společnosti.²⁸ I tak bylo kolem roku 1884 ženské volební právo stále mezi nejméně důležitými záležitostmi na agendě konzervativní strany.²⁹

I samotné ženské organizace byly vnitřně rozštěpené na skupiny podporující radikální prosazení inkluze žen do politiky a umírněnější křídlo, které pragmaticky prosazovalo volební právo jen částečné. Další oblastí, která nejvíce rozdělovala konzervativní kruhy byly debaty kolem otázky volebního práva vdaných žen. Přístupy v pohledu na přímou spolupráci s muži se také lišily. Politicky aktivní konzervativnější ženy preferovaly spolupráci na bázi kooperace s muži, radikálnější okruhy naopak prosazovaly čistě ženská uskupení.³⁰ Konzervativní ženy se neangažovaly výhradně jen v organizacích na podporu ženského volebního práva, některé byly i členky hnutí bojující proti volebnímu právu žen. Věřily, že emancipační proces již dosáhl svého vrcholu a že jsou oblasti politika, kde ženy nedisponují dostatkem vědomostí na to, aby byly schopny je hodnotit.³¹

Kampaň za ženské volební právo probíhala i v této době převážně vně politických stran v přidružených organizacích. Tyto organizace však zprvu nevyvíjely dostatečný tlak na politická uskupení, aby do svého stranického programu zahrnuly jejich požadavky.³² V roce 1894 bylo ženám umožněno nechat se zvolit do obecních a farních oblastních rad do lokálních vlád, většina konzervativních žen však zůstávala i nadále v Primrose League, kde uplatňovala své politické minimum. A to i přesto, že tato organizace oficiálně odrazovala své členy od zavedení debat na téma ženského volebního práva. Nicméně, stále větší zapojení žen do konzervativní politiky na lokálních a regionálních úrovních nepřineslo jen rozšíření debat o ženské otázce a přirozené pozici ženy ve společnosti, ale také diskuzi o pozici ženy v samotné konzervativní straně. Znamenalo i otevření oblastí jakými bylo například vzdělání, zaměstnání či společenské a jiné akce, které se zpřístupnily ženám středních tříd. Vzdělání žen bylo konzervativní stranou podporováno pouze

---

²⁸ AUCHTERLONIE, 2007, s. 110-113

²⁹ AUCHTERLONIE, 2007, s. 16

³⁰ AUCHTERLONIE, 2007, s. 27-29

³¹ AUCHTERLONIE, 2007, s. 44

³² AUCHTERLONIE, 2007, s. 65-6

za předpokladu nezanedbání péče o rodinu a samotná otázka ženského volebního práva byla uvnitř strany zprvu odmítnuta projednávat, nejspíše z obav, že by mohl rozpoutat rozepře mezi jednotlivými členy a tím potenciálně zastavit sloučení strany s částí poslanců z liberálně demokratické strany.³³ Anti/sociální témata, společně s Irskou otázkou, totiž tvořila nejožehavější otázky devatenáctého století rozdělující společnost i samotné politické strany. Právě díky neshodám o Irské otázce vznikla v devadesátých letech, spojením konzervativní strany s částí strany liberálně demokratické, konzervativní a unionistická strana.³⁴

Aktivita podporující volební právo žen byly již od počátku spojené spíše s levicovými organizacemi a skupinami jako například National Union of Women's Suffrage Societies (NUWSS – Národní unie pro volební práva žen) či Women's Social and Political Union (WSPU – Sociální a politický svaz žen). Z ženské otázky se tak stávala spíše otázka labouristická, nicméně konzervativní ženy považovaly za důležité, aby to byla právě jejich strana, která jako první adoptuje principy ženského volebního práva, jakožto alternativu k návrhu na volební právo pro všechny dospělé. Proto byla už v roce 1908 založena organizace podporující volební právo **Conservative and Unionist Women's Franchise Association** (CUWFA – Konzervativní a Unionistická asociace na podporu ženského volebního práva). Hlavní pohnutkou pro její založení bylo propojení požadavků volebního práva s politickými principy, které prosazovaly konzervativní ženy v té době v politice.³⁵ Mezi jejími členy byly jména prominentních konzervativních žen, manželek mnohých věrných imperialistů nejen z Velké Británie. Od prvnopočátku měla tato organizace excelentní vyjednávací pozici k tomu, aby byla záležitost rozšíření práva volit postoupena dále.³⁶ Považovala se za stranickou organizaci, jejíž odrazovým můstkem byly základní konzervativní principy, proto také podporovala jen omezené volební právo s respektem na majetek a odvod daní.³⁷ Od ostatních organizací se naopak lišila tím, že nebyla protestním uskupením, odmítala však spolupracovat s kterýmkoliv unionistickým poslaneckým kandidátem, který byl proti rozšíření ženského volebního práva. V roce 1909 využila organizace příležitosti konání mezinárodního kongresu na podporu ženského volebního práva

---

³³ AUCHTERLONIE, 2007, s. 36-37

³⁴ AUCHTERLONIE, 2007, s. 15-16

³⁵ AUCHTERLONIE, 2007, s. 90-95

³⁶ AUCHTERLONIE, 2007, s. 98

³⁷ AUCHTERLONIE, 2007, s. 117-118

a snažila se posílit vazby s ostatními členkami ze světových spolků podporujících ženské volební právo, zejména se svými koloniálními protějšky, které získaly volební právo již dříve, v roce 1893 (Nový Zéland) a v 1894 (Jižní Austrálie), především ve snaze přenést do Velké Británie úspěšnou spolupráci mužů a žen na parlamentní úrovni. Znamenalo to v tu dobu rozbourání konzervativních tradic v přístupu k ženské otázce v národním měřítku. Ostatní konzervativní organizace vždy odmítaly navazovat jakékoliv vazby na ostatní ženské organizace.³⁸

Až do 80. let 19. století všechny předložené reformní návrhy, které měly pomoci vylepšit pozici žen v politice skončily neúspěchem z důvodu nedostatečného počtu poslanců Dolní sněmovny Parlamentu hlasujících pro návrh.³⁹ Stejně dopadl v roce 1867 i návrh Johna Stuarta Milla na rozšíření volebního práva na ženy se stejnými podmínkami, jaké v té době měli muži. Jeho návrh podpořilo pouze 8,7 % konzervativních unionistů (91,3 % bylo proti). V roce 1875 dokonce vznikla Rada na udržení integrity volebního práva spojením několika členů parlamentu, většinově však členů konzervativní strany za cílem posílení anti-sufražetské reformy.⁴⁰

Až v únoru 1910 vznikl **Conciliation Committee** (Dohodovací výbor pro ženské volební právo), který zahrnoval ženy i muže a měl za úkol postoupit ženskou otázku a převzít nezbytnou diplomatickou agendu v prosazování ženského volebního práva. Členstvo reprezentovalo všechna politická uskupení Velké Británie, z Unionistické strany tam bylo celkem čtrnáct poslanců (z celkových asi čtyřiceti členů).⁴¹ Na popud tohoto výboru vzniklo několik návrhů zákona (Conciliation Bills) projednávaných v letech 1910, 1911 a 1912 na udělení omezené volebního práva části žen, které na nějaký čas uklidnily i militantní aktivity labouristických sufražetek. Ani jeden z návrhů však nebyl po projednání schválen.⁴²

Na základě údajů v tabulce č. 1 dole, z celkového počtu unionistických hlasů bylo v roce 1910 43,3 % pro návrh, 56,7 % proti. Nutno podotknout, že hlasovalo 74 % všech unionistických poslanců, což je od doby, kdy se začalo v Parlamentu jednat

---

³⁸ AUCHTERLONIE, 2007, s. 98-105

³⁹ AUCHTERLONIE, 2007, s. 57

⁴⁰ AUCHTERLONIE, 2007, s. 59-62

⁴¹ AUCHTERLONIE, 2007, s. 134

⁴² SIMKIN, 2018,

o klíčových ženských záležitostech, tedy od roku 1867, nejvyšší počet. Zároveň je to ale poprvé od roku 1884, co unionisté v celkovém počtu nepodpořili zákon týkající se ženských záležitostí. Jedním z možných vysvětlení, které uvádí ve své knize Auchterlonieová, proč unionisté hlasovali proti, byla údajná nejistota, zda ženy samotné budou tento zákon většinově podporovat.⁴³ Na úplném počátku dvacátého století byl, až na pár výjimek, pozorovatelný jistý posun zájmu o ženskou otázku a o samotné přidělení volebního práva ženám uvnitř konzervativní strany. Důkazem tomu byl vznik konzervativního výboru na podporu ženského volebního práva ale i s pár odchylkami stoupající podpora a participace při projednávání vybraných návrhů týkající se této záležitosti.

Tabulka č. 1 Hlasování konzervativních a unionistických členů Parlamentu v klíčových ženských otázkách

Rok	Počet členů hlasujících PRO	Počet členů hlasujících PROTI	Celková účast	% členů hlasujících PRO	% členů hlasujících PROTI	% účast členů
1867	11	116	127	8.7	91.3	42.6
1870	31	41	72	43.1	56.9	25.7
1870b	33	88	121	27.3	72.7	43.2
1871	52	105	157	33.1	66.9	55.3
1872	35	111	146	24.0	76.0	50.1
1873	48	107	155	31.0	69.0	53.3
1875	64	117	181	35.4	64.6	51.4
1876	61	153	214	28.5	71.5	60.8
1878	37	149	186	19.9	80.1	53.3
1879	28	152	180	15.6	84.4	51.5
1883	21	81	101	20.8	79.2	40.0
1884	95	28	123	77.2	22.8	48.4
1886	58	35	93	62.4	37.6	37.4
1892	87	87	174	50.0	50.0	46.6
1897	138	110	248	55.6	44.4	60.8
1904	75	52	127	59.1	40.9	32.4
1908	34	30	64	53.1	46.9	39.5
1910	88	114	202	43.3	56.7	74.3
1911	62	46	108	57.4	42.6	39.4
1912	64	115	179	35.8	64.2	64.4
1912b	81	65	146	55.5	44.5	51.9
1913	28	139	167	16.8	83.2	59.4

Zdroj AUCHTERLONIE, 2007, s. 199

Byla to konzervativně unionistická vládní koalice, která v roce 1918 odhlasovala přidělení aktivního a pasivního volebního práva ženám a v roce 1928 dala již čistě konzervativní vláda ženám právo volit za stejných podmínek jako mužům. Paradoxně neměl tento počín téměř žádný dopad na situaci, ve které se ženská otázka v tuto dobu nacházela. Potvrdilo se tedy to, co bylo tradičně argumentováno

⁴³ AUCHTERLONIE, 2007, s. 150-151

konzervativní stranou, že pozice ženy se může zlepšit jedině změnou postoje ve společnosti, nikoliv skrze přidělení volebního práva. V období před druhou světovou válkou tak nicméně ženská angažovanost v politice ustupovala, počet ženských konzervativních poboček klesal, nicméně s mnohem menší razancí než poboček mužských. Stejně tak byly v období ekonomické krize ženské záležitosti v politických debatách odsunuty stranou a požadavkem vůči ženám v tuto dobu bylo navrácení se do role matek a žen, které se starají o své muže přicházející z války.⁴⁴

Otázky rozšíření volebního práva začaly veřejností, hlavně tou politickou, rezonovat až v raných devadesátých letech, a ne všichni ji byli nakloněni. Vznikly organizace na její podporu ale i na protest proti jejímu rozšíření. Stále ještě existovala velká spousta žen uvnitř konzervativní strany, která nepodporovala plné narovnání volebního práva pro ženy i muže. Konzervativní strana, co se týče jejího postoje k ženskému volebnímu právu prošla několika různými fázemi. První trvala do konce devadesátých let, kdy konzervativci konsistentně většinově hlasovali proti návrhům na rozšíření volebního práva. Pozitivně laděné debaty přišly v druhé polovině devadesátých let s příchodem premiéra Lorda Salisburyho a celkovou změnou kurzu v podpoře, která přetrvávala až do jeho odchodu z politiky. Jak je nastíněno v následující části této práce, směr politiky po jeho odchodu v roce 1902, příchod války a ekonomické krize změnil pohled na ženskou otázku v konzervativní straně. Obecný přístup k volebnímu právu v Parlamentu se přesunul z oblasti ženské na oblast univerzální.

3.1.3. Nátlakové organizace – pressure group

Pro přelom devatenáctého a dvacátého století je také příznačný vznik tzv. „pressure groups“, lobbistických skupin, směřujících své požadavky už přímo na politické strany. Členky Primrose League tak měly možnost sjednocovat své zájmy i v dalších skupinách jako například Navy League, Victoria League, National Service League či **Tariff Reform League**. Právě v posledně zmíněné organizaci, která vznikla už v roce 1883, byl téměř od začátku prostor pro diskusi kontroverzních otázek.⁴⁵ Nicméně samotná otázka ženského volebního práva zůstávala i v této organizaci nedotčena téměř až do roku 1918. I přesto hrála tato

---

⁴⁴ MAGUIRE, 1998, s. 96-97

⁴⁵ THACKEREY, 2010, s. 830

organizace zásadní, i když mnohdy opomíjenou roli, ve vývoji ženské otázky. V záležitosti ženského volebního práva však byla striktně neutrální, ženy měly nicméně možnost připojit se do jiných organizací podporujících jeho rozšíření, kterých v této době, jak již bylo řečeno, vznikalo velké množství.⁴⁶ Na začátku první světové války (kolem roku 1914) se organizace aktivně zapojovala do základních válečných dobrovolnických akcí – do takzvaných „patriotic war work“. Po částečném přiznání volebního práva po roce 1918 se příklon žen ke konzervativní straně zvýšil, stejně tak i jejich vliv a role uvnitř strany. Do té doby pracovaly jen na lokálních úrovních a jejich práce na parlamentní úrovni se smršťovala, stejně jako v ostatních organizacích, pouze na práci pro stranu a pomoc s přípravou kampaní. S příchodem nových voliček a členek začala organizace řešit nedostatek finančních i organizačních prostředků, této výzvě čelila i samotná konzervativní strana.⁴⁷ Po válce začala i samotná Primrose League mírně oslabovat a část členek se tak přesunulo pod záštitu této nově vzniklé unionistické organizace. Byla tak po první světové válce průkopnickou konzervativní organizací, která kladla požadavky na politické subjekty. Často se také stávala terčem kritik právě pro svou otevřenost a progresivní postoj v ženské otázce.⁴⁸

Obecně, se dvacátá léta dvacátého století vyznačují snahou zajistit a získat si nově přichozí elektorát pro stranu. Ženy v té době spolupracovaly výhradně s nestraničnými organizacemi. konzervativní strana se tak snažila tyto ženy přilákat na svou stranu a projevit zájem o zlepšení jejich pozice. Vycházelo dokonce stranické periodikum, jehož součástí byly i články nepolitické, například o zdravém životním stylu. V průběhu tzv. Edwardovského období strana zaznamenávala úspěchy u žen i na okrajích měst a signifikantní členský organizační růst. Vycítila tak veliký potenciál a započala přímou spolupráci s touto ligou. Ta se záhy přejmenovala na **Women Unionist Organization** (WUO – Ženskou unionistickou organizací) a stala se tak novou oficiální stranickou organizací.⁴⁹ Rok 1926 znamenal větší spolupráci se stranickým centrálním úřadem, ženské agentky prostoupily více do lokálních politik konzervativní strany a střetávaly se tak častěji se svými mužskými protějšky. Jejich politika však cílila více mezitřídně. Ostrou

---

⁴⁶ AUCHTERLONIE, 2007, s. 86-87

⁴⁷ THACKEREY, 2010, s. 826-848

⁴⁸ THACKEREY, 2010, s. 845

⁴⁹ THACKEREY, 2010, s. 827-837

oficiální antisocialistickou rétorikou, tak měly ženy možnost „zjemňovat“ zevnitř strany v lokální organizaci. Nicméně vztahy mezi centrálními autoritami strany se samotnou organizací WUO byly stále velmi slabě koordinované.⁵⁰

Příliv stranických peněz znamenal výrazné navýšení finančních prostředků a tím i dostatek peněz na výplaty agentů/agentek organizace. Nicméně v důsledku této změny se organizace stala více meritokratickou a méně žensky progresivní. WUO nebyla výjimečná jen svým přispěním k rozvoji ženských záležitostí, počet jejích členů v této době převyšoval až čtyřikrát organizace pod záštitou labouristické strany.⁵¹ V roce 1928 přesáhl počet jejích členů 1,000,000. Vydávala svůj vlastní časopis *Home and Politics*, který svým rozsahem převyšoval leckterá stranická odborná periodika.⁵²

Od 20. let se počet založených ženských organizací zvyšoval. Nicméně jejich program ani diskuze probíhající uvnitř jejich členské základny se přímo nedotýkaly ženského volebního práva. Většina těchto organizací stále udržovala konzervativní linii v pohledu na ženskou otázku. Přelomové tak byly jen tím, že byly dostupné i ženám a byly oficiálně uznané stranou, tedy v přímém spojení s ní. Svou pozici si ale ženy budovaly spíše skrze svou loajalitu ke stávajícímu řádu zdůrazňujícímu oddanost *Empíru*, *Církvi* a konzervativním hodnotám. Argument zdůrazňující důležitost participace jako základního práva všech, tak byl upozaděn za čistě konzervativní zájmy. V této fázi ještě nelze první dimenzi feminizace analyzovat, neboť pasivního/aktivního práva ženy dosáhly až po roce 1918. Nicméně s ohledem na druhou dimenzi feminizace, tedy zahrnutí ženských záležitostí mezi stranické priority, začala být od 20. let v jistých ohledech více responsivní než v letech předchozích. Tomu napomohly i vzniklé ženské organizace, které byly součástí stranické struktury a měly možnost prosazovat feministická ženská témata.

V poválečném období se role ženy opět vrátila do domácího prostředí a feminismus se na chvíli stal neatraktivní záležitostí, na druhou stranu, právě kvůli nedostatku pracovní síly, přibývaly počty pracujících žen. V 50. letech tak politickým stranám nezbývalo nic jiného než podpořit ženy v práci a přijmout jejich novou roli ve

---

⁵⁰ THACKEREY, 2010, s. 845

⁵¹ THACKEREY, 2010, s. 844

⁵² *Women's Unionist Organisation: Conservative women after Suffrage*, 2011; THACKEREY, 2010, s. 847–848

společnosti. Toto období se vyznačuje také snahou konzervativní strany získat hlasy žen v domácnosti, neboť dle tehdejších průzkumů to byly právě ženy v domácnosti, které měly největší volatilní potenciál. V roce 1951 konzervativní strana vyhrála volby a udržela se u moci až do roku 1964, právě díky podpoře žen. Uvádí se, že pokud by ženy v roce 1918 neobdržely volební právo, nikdy by se nejspíše konzervativní strana zpět do vlády nedostala a politickou moc by si udržela strana labouristická.⁵³

Od 50. do 70. let ženská participace na lokální i parlamentní úrovni rostla jen pomalu, v roce 1958 byl konzervativní vládou schválen zákon, který poprvé v historii přizval do Horní komory Poslanecké sněmovny Lordů mezi členy i ženy. V této době bylo nicméně zřejmé, že mají ženy větší šance se dostat do politického prostředí právě skrze labouristickou stranu. I přes nízký počet zvolených kandidátek se zde měly ženy možnost dostat na více zodpovědné pozice. Navzdory této indispozici to byla právě konzervativní stran, která jako první zvolila ženu hlavou strany. V roce 1975 se ji stala Margareth Thatcherové, o 4 roky později se stala první ženou působící na pozici premiérky Velké Británie.⁵⁴

V roce 1928 vznikla **Conservative Women's Organisation** (CWO – Konzervativní ženská organizace), která existuje dodnes a těsně spolupracuje s konzervativní stranou. Svou činnost věnuje organizaci tréninků na podporu participace žen na všech úrovních politiky. Pravidelný přenos informací mezi stranou a organizací je zabezpečen systémem reportů mezi samotnou organizační strukturou a Místopředsedou/dkyní pro ženské záležitosti. Organizace také udržuje stálé kontakty s ministry a stínovým ministrem pro ženské záležitosti. Cameronovo období vlády, jak je známo, bylo co do počtu žen v politice jedno z nejméně úspěšných. Součástí modernizace strany byla i revize základních konzervativních programových pilířů, v roce 2007, jež se začaly dotýkat více sociální oblasti, jako například kvality života, veřejných služeb, bezpečnosti, sociální spravedlnosti a v neposlední řadě i globalizace.⁵⁵

V této fázi se dá strana považovat za responzivní typ. Dle posledního výzkumu sice ve straně v roce 2017 bylo pouze 29 % žen mezi členy konzervativní strany⁵⁶, nedá

---

⁵³ MAGUIRE, 1998, s. 119-120

⁵⁴ MAGUIRE, 1998, s. 164-165, 184-185

⁵⁵ CHILDS, 2008, s. 34-36

⁵⁶ AUDICKAS, DEMPSEY a KEEN, 2018, s. 17

se tedy mluvit o paritním složení ve stranické struktuře, ale počet ženských reprezentantek se navyšuje, ženská organizace je již plně zakomponovaná do stranické struktury, stejně jako plně funkční informační toky mezi členy organizace a členy Parlamentu. V této fázi je již ženská otázka plně integrována do stranického politického programu, důkazem toho jsou například ženské výbory, které se starají o plné zapojení žen do stranické struktury, zapojení ženské otázky do politického prohlášení a zajišťování pozitivní reakce na ženské požadavky. V období vlády Camerona započala také integrace sociálních politik zaměřených i na ženské problémy.

3.1.4. Ženská identita

Jedním z původů úspěchu v městských oblastech byl způsob, jakým konzervativní organizace interpretovaly ženskou identitu. Představovaly ji spíše obecně, konzervativně pojatá ženská identita nebyla specifikována třídní příslušností. Tento postoj tak kopíroval i stranickou politiku, která upřednostňovala národní identitu a blaho národa před zájmy jednotlivých tříd. Stejně tak i ženské aktivistky spojené s touto organizací pomohly formovat novou identitu konzervativní strany a samotnou podobu konzervatismu na začátku 20. století, a to převážně v oblasti sociálních politik a tím tak připravit konzervativní stranu na nastupující éru masové politiky následujících let.⁵⁷

3.1.5. Kvóty

Konzervativní strana byla vůbec první stranou, která v roce 1927 přijala interní „kvóty“ v lokálních volebních obvodech, které musely poslat nejméně jednu ženu na každoroční stranickou konferenci, z celkového počtu 4 delegovaných členů. V tento rok ženy na konferenci tvořily 36 % všech delegovaných. Poté však na dlouhou dobu konzervativní strana nepřistoupila k zavedení jiných mechanismů na interní stranické úrovni.⁵⁸ V roce 2005 přišla společně se zvolením Davida Camerona do čela strany řada reforem upravujících selekci ženských kandidátek a strukturu selektorů, která následně vedla ke zvolení jednoho z nejvyšších počtů žen do Parlamentu.⁵⁹ Detailněji bude toto období rozebráno v kapitole č. 5. Co se

---

⁵⁷ THACKEREY, 2010, s. 845-848

⁵⁸ RUSSELL, LOVENDUSKI a STEPHENSON, 2002, s. 15

⁵⁹ CHILDS, WEBB a MARTHALER, 2008, s. 5-6

týče ostatních volebních kvót, ve Velké Británii nejsou legislativně zavedeny žádné jiné mechanismy upravující ženskou reprezentaci v Dolní či Horní komoře Poslanecké sněmovny.⁶⁰

3.1.6. Participace žen po roce 1918

Konzervativní strana v minulosti zpravidla neevidovala počty svých členů právě z důvodu komplikovanosti stranické struktury a složitého mechanismu, který předchází tomu, než se jedinec stane plnohodnotným členem strany. V podstatě se strana skládala z několika separovaných organizací.⁶¹ Z tohoto důvodu se následující odstavec bude zabývat převážně participací na politické parlamentní úrovni.

Ženy poprvé obdržely pasivní právo, tedy možnost být zvolen do Parlamentu, v roce 1918. Jako první žena zvolená v roce 1918 byla Constance Markievicz za irskou stranu Sinn Féin nicméně jako členka Dolní Poslanecké sněmovny nezasedla. Místo ní byla tedy v roce 1919 zvolena konzervativní politička, Nancy Astor.⁶² Celkově se do Parlamentu od roku 1918 dostalo 491 žen, z toho 140, což je 29 %, jich bylo nominovaných za konzervativní stranu.⁶³ Jak lze vysledovat z grafu č. 1 dole, ve volbách v letech 1979 společně s nástupem Margaret Thatcherové na premiérské křeslo dosáhl počet zvolených žen jednoho z největších minim od roku 1960. Ačkoliv se počet v následujících volbách mírně zvyšoval, v průběhu celého thatcherovského období se nějak zásadně počet žen zvolených do Parlamentu nezměnil. Problém nízkého počtu žen na lokální i parlamentní úrovni však nebyl zapříčiněn pouze nedostatečným zájmem ze strany politických subjektů. Jak uvádí Maguireová, z velké části to byly agentury organizující nábor kandidátek, které se setkávaly s obtížemi se samotným sháněním žen, které by byly ochotny se o křeslo v politice ucházet.⁶⁴ Zlomovým rokem byl rok 2005, kdy ve volbách do Parlamentu uspělo 48 žen z konzervativní strany vedené tehdejším lídrem strany Davidem Cameronem. Tento i následující roky byly i co do vývoje feminizace strany zlomové, více bude toho období představeno v kapitole č. 5.

---

⁶⁰ Gender Quotas Database, 2019

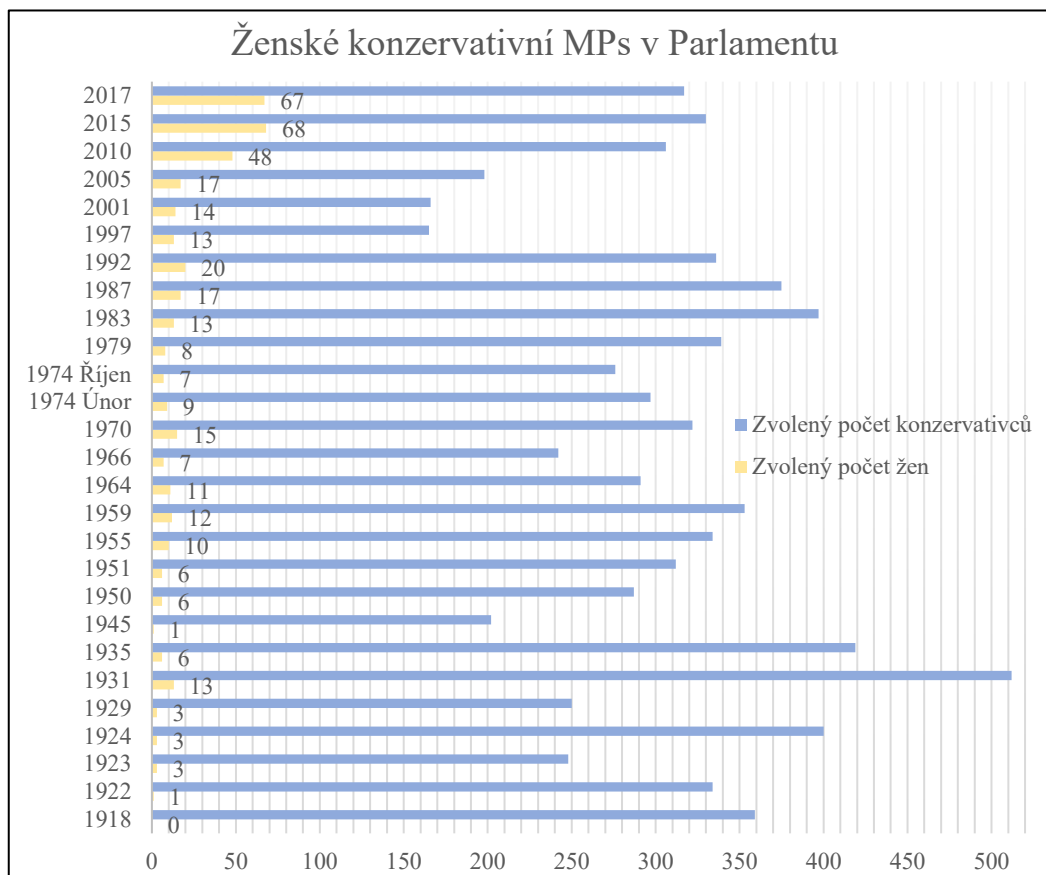
⁶¹ AUDICKAS, DEMPSEY a KEEN, 2018, s. 9

⁶² AUDICKAS, CRACKNELL, 2018, s. 27

⁶³ BROWNING, 2019, s. 4-6

⁶⁴ MAGUIRE, 1998, s. 165

Graf č. 1 Počet konzervativních žen v Parlamentu

Zdroj: AUDICKAS, CRACKNELL, 2018, s. 28

Co do počtu ženských kandidátek v konzervativní straně, až do roku 1997 netvořily ženy nikdy více jak 9 % všech kandidátů. Dle dostupných dat, byl v tomto ohledu zlomový opět rok 2005, kdy ženy představovaly více než 19 % a v roce 2017 to bylo dokonce 29 % všech kandidátů.⁶⁵

3.2. Feminizace labouristické strany

Labouristická strana vznikla na počátku 20. století, spojením Independent Labour Party (ILP – Nezávislé labouristické strany) s národní federací britských odborů. S ohledem na její nedávné založení byly první známky feminizace rozpoznatelné téměř od prvních let jejího působení na politické scéně. Velkou roli v tomto ohledu hrála i její ideologická orientace. V raném období, po vzniku strany, byl socialismus chápán nejen partikulárně jako změna určitého prostředí, například pracoviště, ale jako hluboká morální proměna na osobnostní úrovni. Byl to právě široce chápaný

⁶⁵ STRICKLAND, GRAY, LOURIE a CRACKNER, 2002, s. 15, BROWNING, 2019, s. 6

přístup, který umožňoval zahrnout ženskou otázku do takto definovaného fenoménu.⁶⁶

Předchůdcem strany, tedy v podobě, v jaké ji známe dnes, byla Nezávislá labouristická strana založená již roku 1893 z důvodu nedostatku politických sil, které by byly schopné sdružovat a zaštiťovat zájmy majoritní části obyvatelstva střední třídy. V pozdějších letech, po sloučení, působila jako lobbistická skupina uvnitř labouristické strany. Participace žen byla v tomto uskupení možná, nicméně fungovala na bázi dobrovolnictví. Jak uvádí Laura Ugoliniová, ILP byla jediným předválečným uskupením, které otevřeně podporovalo ženské volební právo. Považovali ho za předpoklad k naplnění a vytvoření čistého socialismu. Většina členů uskupení se i výrazně zasazovala o podporu ženské rovnoprávnosti.⁶⁷

3.2.1. Ženská identita

Vztah labouristické strany a ženské otázky je v obecné rovině vnímán jako velmi otevřený. Jak je uvedeno v úvodní kapitole, byly oba považovány za proudy, které se nevylučují. Ačkoliv se jejich programová agenda nijak zásadně nelišila, v některých zásadních otázkách se strana s ženskými hnutí rozcházela. Jednou z nich bylo rozšíření volebního práva a dalších kompetencí žen v politice a veřejném životě. Roli zde hrálo několik hlavních faktorů, zásadním byl však způsob, jakým tyto dvě skupiny definovaly identitu ženy.

Definice ženské identity z pohledu labouristické strany spočívala na základě třídní příslušnosti. Byla tedy determinována společensko-třídním prostředím, ze kterého žena pocházela, nikoliv genderovou orientací, tak jak ji prosazovali přívrženci feminismu. Právě díky pohledu na politiku identit nelze feminismus bezpodmínečně spojovat s politikou levicovou.⁶⁸

Nejen z důvodu rozdílného pojetí identit došlo kolem roku 1920 k zhoršení spolupráce mezi ženskými organizacemi a členkami labouristické strany. K těmto rozporům přispěla nejen stranická soudržnost a loajalita labouristických žen, ale

---

⁶⁶ UGOLINI, 1997, s. 463

⁶⁷ UGOLINI, 1997, s. 463-469

⁶⁸ RUHL, 2004, s. 5

i fakt, že ženy participující v labouristické straně nepocházely z prostředí dělnické třídy, tudíž neměly dostatečné sdílené zkušenosti s nerovností a chudobou.⁶⁹

3.2.2. Volební právo

S ohledem na odlišné pojetí identit žen byl dalším důvodem stranického ne příliš otevřeného postoje k prosazení čistě ženského volebního práva také fakt, že, labouristé požadovali volební právo universální – pro všechny dospělé jedince, tedy rozšíření na celou střední a nižší pracující třídu, nikoli jen pro vybranou skupinu. Ženské volební právo tak bylo spíše schované za právem universálním.⁷⁰ Ačkoliv byla strana v této záležitosti volebního práva méně rozštěpená než ostatní, celostranický pohled na tuto záležitost byl v této době stejný, jako například strany konzervativní a liberální. Dalším důvodem byl i fakt, že u mnohých členů vyvolávaly prvotní militantní akce sufražetek spíše nevoli.⁷¹ Progres v tomto ohledu přišel v mnohem větší míře už v roce 1910, tedy po vzniku Dohodovací výbor pro ženské volební právo, volili labourističtí poslanci téměř ze 100 % pro navrhovanou změnu, jak je uvedeno v tabulce č. 2, dole.

Tabulka č. 2 – Hlasování labouristických členů Parlamentu v klíčových ženských otázkách (Consiliation Bills)

Rok	% členů hlasujících PRO	% členů hlasujících PROTI	% účast členů
1910	94.1	5.9	85.0
1911	100.0	-	64.3
1912	100.0	-	59.5
1912b	82.4	17.6	82.9
1913	100.0	-	87.5

Zdroj: Auchterlonie, 2007, s. 199

Co se týče přístupu do stranické struktury, prvním, kterým bylo zpřístupněno členství v labouristické straně byly ženy převážně z vyšších středních tříd či manželky odborářů strany. Ženy tak vstupovaly do strany s tradičně uspořádanou hierarchickou strukturou, složenou majoritně z odborů. Vstup byl možný pouze skrze přidruženou organizaci nebo odbory a participace v těchto uskupeních fungovala převážně na bázi dobrovolnictví. Stejně jako v případě konzervativní strany, ženy ucházející se o pozice uvnitř labouristické strany pocházely z vyšších středních vrstev a byly erudované, ženy nižších až středních tříd na pozice vůbec

⁶⁹ RUHL, 2004, s. 1-6

⁷⁰ UGOLINI, 1997, s. 220

⁷¹ BROWN, 2008

nedosáhly nebo byly jako skupina značně pod-reprezentované a ve stranickém rozhodovacím procesu marginalizovány. I z tohoto důvodu byly členky z velké části loajální své straně, tudíž i své společenské třídě, odmítaly tak často radikální formy socialismu (antikomunismus) či feminismu. Právě takto se vymezující členky dosahovaly většinou vyšších postů ve stranické struktuře.⁷² Pokud nebyly plně loajální straně a jednaly explicitně za své pohlaví, čelily kritice.⁷³ Nejen snaha udržet si stranické pozice, ale i otevřené negativní reakce uvnitř strany byly jedny z příčin jisté netečnosti ze strany ženských členek labouristické strany vůči otevřené podpoře ženských otázek.

3.2.3. Ženské labouristické organizace

Kolem roku 1908 se na labouristické stranické konferenci otevřela otázka rovných platů a po tlaku organizace **Women's Labour League** (WLL – Ženská labouristická liga) se dokonce podařilo roku 1912 přimět stranu přijmout ženské volební právo do oficiální stranické programové politiky.⁷⁴ Tato organizace byla založenou v roce 1906, původně nezávislá a s malou členskou základnou. Prosazení jednotlivých priorit organizace do politických jednání vždy záleželo na tom, jak blízkou svázanost se stranou organizace udržovala. To pak mělo na organizaci několik možných dopadů. Buď stejně jako v případě WLL postupné splnutí se stranou nebo tříštění jednoty uvnitř organizace. V roce 1918 se dohodlo spojení organizace s labouristickou stranou, ve stejném roce, kdy byla ženám částečně zpřístupněna možnost volit. Navzdory požadavkům ze strany Ženské ligy byly ženám vyhrazeny pozice zcela oddělené od zbytku politických struktur, ačkoliv původním cílem byla spolupráce na vzniku mix ženské/mužské strany. K tomu však nedošlo a genderové rozložení, které existovalo tak zůstalo zachováno. Ženy tak zprvu byly nuceny, stejně jako v konzervativní straně hledat své místo ve struktuře, která silně favorizovala muže a vytvořit si svou politickou identitu. Bývalé členky WLL tak byly rozděleny do několika ženských sekcí uvnitř labouristické strany. Každá sekce byla reprezentována ve výkonném výboru v lokální volebních obvodech. Navzdory prvotní neschopnosti uplatnit své priority ve stranické struktuře, dokázala organizace prosadit ženská témata do politické agendy

---

⁷² RUHL, 2004, s. 2-5

⁷³ BLACK, BROOKE, 1997, s. 436

⁷⁴ ROWAN, 1982, s. 79

labouristické strany.⁷⁵ Nicméně, fakt, že se v politické agendě labouristické strany objevovala témata jako rovný plat, ochranné sociální politiky či kontrola porodnosti nezaručoval jejich projednání, uvnitř strany musela tato témata bojovat o svou pozici s pro stranu důležitějšími ekonomicko-sociálními záležitostmi. Ve straně měly totiž převládající postavení odbory, které řídily diskurz stejně tak i výsledek všech debat. Ve straně tak dominovala spíše skepse ve vztahu k genderovým otázkám ze strany mužských členů a odborů, nespolupráce mezi členy strany a nevěle mužů sdílet moc. Většina záležitostí navržených ženskou částí strany by se nedostlala na pořad dne, kdyby nebylo přímé intervence ILP interní skupiny. Spousta debat i přes svůj potenciál probíhala v rovině sociální a celý diskurz se nesl v duchu dichotomie třídy vs. chudoby, nedotýkal se tak genderových otázek a feministické argumenty hrály jen marginální roli.⁷⁶

Během světové války ženy aktivně participovaly v organizacích na pomoc zasaženým válkou, dostaly se tak k profesím, ke kterým dříve neměly přístup. Po válce měla být tato situace opět „znormalizována“. Nicméně hned po ekonomickém poválečném boomu do této normalizace vstoupila ekonomická recese a s ní i vysoká nezaměstnanost. Znovunastolení politiky určující domácí sféru, jakožto pro ženu nejpřirozenější místo pro uplatňování svých ambicí, ovlivnilo i směřování strany. Ta byla nucena si uvědomit, že nespokojenost žen nepramení jen z omezeného přístupu k politickým záležitostem, ale také ze stále nedořešené ekonomické nerovnosti. Politická kritika tak směřovala nejen na genderové rozdělení společnosti, ale také roli státu a samotného pracovního trhu, který tento stav podněcoval a následně konzervoval.⁷⁷

Od roku 1913 strana udržovala alianci s National Union of Women's Suffrage Societies (NUWSS), organizací podporující přiznání volebního práva ženám. Stala se tím tak jedinou stranou té doby podporující aktivní volební participaci žen. Po roce 1918 však z této spolupráce sešlo. Ačkoliv se labouristé považovali za masovou stranu pracujícího lidu, adoptovali novou pozici vůči členkám feministického hnutí. Strana na konferencích (mezi roky 1919–1925) dokonce vydávala oficiální varování ve snaze předejít jakékoliv součinnosti

---

⁷⁵ RUHL, 2004, s. 2–5

⁷⁶ RUHL, 2004, s. 9–13

⁷⁷ RUHL, 2004, s. 3–4

s feministickými organizacemi.⁷⁸ Pokud tak ženy byly se svým postavením ve straně alespoň částečně ztotožněny, jednalo se pouze o období do 20. let. Konec dvacátých let toto vnímání změnilo. Napětí mezi záležitostmi feministickými a sociálními uvnitř strany způsobily, že se téma ženské otázky stalo spíše okrajovým a nebylo zahrnuto do hlavních stranických cílů.

Stále se zvyšující počet ženských členek ve straně povzbudil ženy ve znovu zvážení své pozice a aktivní budování si svých míst uvnitř strany. Dobře si uvědomovaly nerovné rozložení moci ve straně a začaly tak ve dvacátých letech vznášet své požadavky na ženských konferencích. Tyto požadavky se ale nepotkaly s úspěchem na stranické úrovni. Až v roce 1929 na roční konferenci labouristické strany se podařilo schválit několik změn stranických stanov. První z nich byla změna počtu volených členek do Národního výkonného výboru (ze čtyř na pět) a volební obvody s 500 ženskými členy mohly delegovat další ženu na národní konferenci. Nicméně ani tyto změny spojené s restrukturalizací strany nenaplňovaly požadavky vznášené členkami strany opírající se o počáteční sliby labouristické strany o integraci žen do stranické struktury.⁷⁹ Ženy nebyly brány jako rovnocenní partneři a jak je zřejmé ani usnesením z ženských konferencí nebyla stranou přikládána výraznější důležitost.

I přes jistou schopnost ovlivnit diskurz probíhající ve straně, ženy zastávaly pozice separované od zbytku rozhodujícího aparátu a měly tak jen limitované možnosti ovlivnit rozhodovací procesy. Zároveň i labouristické členky přistoupily na to, aby se debaty týkající se otázky volebního práva projednávaly v třídních intencích. Ve dvacátých letech se tak ukazuje, že ženy a muži nebyli uvnitř labouristické strany schopni ani ochotni vytvořit smysluplné fungující partnerství. Nenapomáhala tomu ani neochota stávajících členů sdílet moc a stále přetrvávající tradiční předsudky vůči roli ženy ve společnosti. Po sjednocení strany s Ženskou ligou byly rozděleny do separátních politických sfér a zabývaly se pouze omezenými záležitostmi. I přes svou omezenou pozici ve straně dokázaly ženy s pomocí skupiny členů ILP roznítit debaty a alespoň částečně poukázat na problematiku ženské otázky.

I přes existenci mnohačetných organizovaných ženských spolků, které se spojovaly a tvořily tak značnou síť ženských organizací, byla strana až do 50. let

---

⁷⁸ RUHL, 2004, s. 6

⁷⁹ RUHL, 2004, s. 7-9

predominantě mužská, co do individuálního členstva. Mezi prvně vzniklé organizace patří například The National Council of Women (Národní rada žen), The Women for Westminster (Ženy pro Westminster), The Women Freedom League (Ženská svobodná liga), The National Housewives' Register (Národní registr žen v domácnosti). V 50. letech však tyto skupiny nebyly takovou koherentní politickou silou, jak tomu bylo v období předcházejících i nadcházejících.⁸⁰ V následujících letech si mnoho žen uvnitř labouristické strany začalo stále více uvědomovat své postavení ve straně, nevyhovující stranickou strukturu zcela oddělenou od ženské organizace. Jediná veřejná scéna dostupná ženským organizacím byla Mezinárodní konference labouristických žen, ta se konala každý rok. Průběh těchto konferencí byl však stranou přehlížen, diskuze nebyly až do roku 1980 vůbec zaznamenávány ani archivovány.⁸¹

Ve volbách v roce 1959 tvořilo více jak 2/3 z 18 % nerozhodnutých voličů ženy, z toho navíc 34 % byly manželky odborářů. Došlo tak ke změně postoje, nabourání tradičního vnímání volebního vztahu ženy a muže – kdy žena už nevolí jako její manžel. Na labouristické konferenci tohoto roku se však paradoxně stále řešila potřeba získat volební hlasy mladých lidí, nikoliv žen.⁸²

Jak bylo již řečeno, ačkoliv si tento fakt strana uvědomila až v pozdějších letech, jeden z největších problémů (způsobující i opakující neúspěch ve volbách) labouristické strany byla neschopnost v rámci politiky sociálního státu uznat roli ženy jinou, než tradiční matku či ženu v domácnosti. Z tohoto důvodu pak diskurz genderových rolí – vdaných pracujících žen – neměl šanci být stranou pochopen. Strana tak nedokázala pochopit důležitost dichotomie muž/žena v politické kultuře poválečných let.⁸³

Vzhledem k faktu, že strana byla indiferentní i k méně kontroverzním záležitostem jakou byla například otázka urovnání ženské sekce uvnitř stranické struktury, sporné záležitosti, jakým byly například potraty či rovný plat měly nejistou pozici ještě více. Řešení těchto témat se tak stalo mimostranickou otázkou řešenou mimo-parlamentní cestou. Tento přístup se tak stal jistým historickým vzorcem. Úspěch

---

⁸⁰ BLACK, BROOKE, 1997, s. 425, 431

⁸¹ BLACK, BROOKE, 1997, s. 432

⁸² BLACK, BROOKE, 1997, s. 434

⁸³ BLACK, BROOKE, 1997, s. 429, 449

u ženských voliček ve volbách roku 1966 tak byl překvapením, v 50. letech neměli konsistentně labouristé u žen úspěch, problém s přizpůsobením se ženám a uznání potřeby zařadit ženské záležitosti do programu vedl v roce 1959 k sérii proher.⁸⁴

Zlomovým rokem v tomto ohledu byl úspěch ve volbách roku 1966. Po tomto roce měla strana pozitivní odpověď na druhou feministickou vlnu, všechna diskutovaná témata na Konferenci ženského hnutí v Oxfordu v roce 1966 si našla místo i v diskuzích uvnitř labouristické strany a byla prohlasována ve formě zákonů - "Abortion Act, Divorce Reform Act, Equal Pay Act, Matrimonial Proceedings and Property Act, Employment Protection Act, Sex Discrimination Act."⁸⁵ Nicméně i přesto byla pro projednání a následné schválení zákonů potřeba bipartijní spolupráce s poslankyněmi z konzervativní strany. Ženské otázky tak přestaly být přehlíženy, nicméně na ně bylo stále nahlíženo z perspektivy sociální a třídní.⁸⁶

Ani neúspěch u žen ve volbách v roce 1959 nedonutil labouristickou stranu více se zajímat o ženskou otázku. Paradoxně více než skrze prohry si důležitost zařazení ženské otázky do stranického programu uvědomila až po vítězství ve volbách v roce 1996, kdy nechtěla přijít o lehce nabyté voličské hlasy a snažila si tuto podporu udržet. Předchozí neúspěšné roky a loajalita členek vůči labouristické politice ji nepřesvědčila to učinit v dřívějších letech. Stejně jako u konzervativní strany zde hrála největší roli potřeba získání/udržení si voličské základny.

V období před rokem 1979 měla strana tradičně uspořádanou hierarchickou strukturu, složenou převážně z mužských členů odborů a jejich žen. Ženské organizace v této době byly separované od politické strany a neměly přístup k rozhodovacím procesům. Jak uvádí Sarah Childsová, ve straně, kde dominovaly odbory, se příliš nedbalo na individuální členství a co se týká zapojení genderových otázek do stranického diskurzu, zevnitř strany nepřicházely žádné podněty.⁸⁷

V 80. letech probíhala restrukturalizace strany, která představovala jedno z do té doby nejsilnějších projevů podpory ženských záležitostí vůbec. Byl založen Women's Action Committee (WAC – Labouristický ženský akční výbor) a Women's Rights Study Group (Studijní skupiny pro ženská práva), která měla

---

⁸⁴ BLACK, BROOKE, 1997, s. 448-449

⁸⁵ BLACK, BROOKE, 1997, s. 424

⁸⁶ BLACK, BROOKE, 1997, s. 437

⁸⁷ CHILDS, 2008, s. 26

přímé napojením na Národní výkonný výbor (NEC), takže rozhodnutí z ženských konferencí se tak měla možnost dostávat do popředí i na vládní rozhodovací úrovni. Studijní skupiny se staraly o záležitosti daní, sociální bezpečnosti, podmínek nastolených v pracovním poměru, ale i postavení žen v samotné stranické struktuře. Program mezi roky 1973 a 1976 nastolil větší angažovanost v ženské problematice, jakou byla například pomoc se sladěním práce a soukromého života a celková restrukturalizace strany silnější závazky s ohledem k ženské otázce.⁸⁸

Skrze tyto a další již existující feministické organizace se strana snažila reflektovat feministickou agendu ve svých labouristických politikách a více je tak identifikovat s feministickými požadavky, cílit na tzv. genderovou propast stejně tak odbourat rozlišování třídního zájmu od partikulárních záležitostí žen. Ženám se věnovala i větší pozornost ve stranických publikacích. Avšak problém vpasovat tyto záležitosti do dynamiky strany nevymizel. Uvnitř Parlamentu stále převládala část labouristických politiků, kteří vnímali podporu feminismus jako odklonění se od třídního směřování v řešení sociálních problémů. V politické kultuře tato situace vytvářela třecí plochy mezi feministickými socialisty a socialisty dvacátých a třicátých let. I z tohoto důvodu, byla labouristická legislativa a politika málo progresivní – pouze následovala cesty, které již byly vyšlapány feministickými mimoparlamentními ženskými organizacemi. Stejně jako v konzervativní straně, hlavní hybnou silou v prosazení změny v této oblasti byl politický kalkul.⁸⁹

3.2.4. Kvóty

Změnou společenské a ekonomické struktury britské společnosti na konci 90.let, ústupem manufaktury a nástupem éry poskytování služeb se změnily také požadavky žen vůči politickým stranám. Od kolektivní reprezentace na požadavek reprezentace individuální, ženy požadovaly zavedení interních stranických kvót, které by zajišťovaly jejich pozici uvnitř politické struktury. Stejně tak i strana v čele s Neil Kinnockem si uvědomovala, že volební úspěch strany je podmíněn alespoň částečnou feminizací strany.⁹⁰

Mezi lety 1980 a 1990 se strana potýkala s velkým nedostatkem politické podpory ze strany ženského voličského spektra. Tehdejší lídr strany, Neil Kinnock tak

---

⁸⁸ BLACK, BROOKE, 1997, s. 449-450

⁸⁹ BLACK, BROOKE, 1997, s. 449-451

⁹⁰ CHILDS, 2008, s. 25 - 26

započal transformaci stranické image, která, jak již bylo řečeno, do té doby odrážela mužskou dominanci ve straně. V roce 1989 vznikla Labour's Women Network (Ženská labouristická síť), jejíž činnost stále pokračuje. Skupina cílila na aktivity posilující zvolení žen do obou parlamentních komor.⁹¹ Prvně zavedené kvóty byly přijaty na základě stranické konference v roce 1989 jako prostředek na vylepšení ženské účasti uvnitř stranických struktur. Na lokálních úrovních byly 4 úřednické posty – předseda, místopředseda, tajemník a hospodář, přičemž po nově zavedených kvótách musely minimálně dva z těchto čtyř postů zastávat ženy. Skupiny posílající delegáta na každoroční konferenci byly povinny alespoň jednou za dva roky vybrat tímto delegátem ženu, ty, co posílaly delegátů více, na ty se vztahovala 50% kvóta. Zavedením těchto regulací se zcela obrátil počet zastoupených žen a mužů na konaných konferencích.⁹² Rozhodnutí, kam budou tyto principy aplikovány spadalo pod gesci Národního výkonného výboru a vznikalo na základě konsenzu regionálních stran.⁹³ Dalším pozitivním opatřením byl tzv. Emily's list byl založen v roce 1993 a zaměřoval se hlavně na politický nábor žen.⁹⁴

Hlubší feminizace strany započala až při přijetí vnitřních opatření, zavedením kontroverzního principu “all women shortlist”, který umožňoval sestavení kandidátní listiny v určitém volebním okrsku pouze z ženských kandidátek a také zavedením principu “one member one vote”, který přiděloval každému členu strany pouze jeden hlas při hlasování o lídru strany.⁹⁵ Znamenalo to, že nový lídr, vítěz voleb, tak měl mnohem rozsáhlejší volební základnu než kterýkoliv jiný před ním. Hlasy tak poprvé vzešly ze širších stranických kruhů, jak od zvolených labouristických poslanců, tak i členů lokálních volebních obvodů, ale i od individuálních členů odborů strany.⁹⁶

V roce 1993, po prohře ve volbách, bylo rozhodnuto, že polovina volných stranických křesel (tedy křesel obsazených poslanci v důchodovém věku) a polovina pro stranu klíčových křesel bude na lokální úrovni zpřístupněny ženám, tedy že se kandidáti na tyto křesla budou vybírat z “all-women shortlistu”. Zbytek křesel bude zpřístupněn oběma, ženám i mužům. Rozhodnutí, na jaká křesla bude

---

⁹¹ CHILDS, 2008, s. 27-28

⁹² RUSSELL, LOVENDUSKI a STEPHENSON, 2002, s. 16

⁹³ LOVENDUSKI, 1997 s. 710

⁹⁴ CHILDS, 2008, s. 27-28

⁹⁵ CHILDS, 2008, s. 27-28

⁹⁶ BASHEVKIN, 2000, s. 412

použit tento princip spadalo do kompetencí skupin na regionálních úrovních. Labouristický volební úspěch v roce 1997 byl doprovázen stále se zvyšujícím počtem ženských poslankyň, při těchto volbách se počet žen zvolených do Dolní Poslanecké sněmovny zvýšil z 38 na 101, z většiny právě díky tomuto zavedenému opatření.⁹⁷

V roce 1997 s nástupem Tonyho Blaira byl představen i tzv. „Partnership in Power“ (PIP), tedy politický proces, kterým procházely veškeré labouristické politiky tak, aby zahrnuly všechny zainteresované subjekty, tedy členy, lokální strany, odbory, socialistické sdružení a členy parlamentu, stejně tak i širší komunitu, která formovala stranickou politiku.⁹⁸

Výše zmíněné pozitivní akce byly uvnitř britské politické reprezentace hojně diskutovány, převážně otázka jejich legality. Tyto akce následně ovlivnily debaty uvnitř labouristické strany, samotné rozhodnutí o postoupení těchto akcí a následnou adopci dalších opatření, které napomáhaly zvýšení ženské reprezentace. Nejvýrazněji tomu tak bylo po Jepsonově případu z roku 1996, při kterém Soudní dvůr shledal, že labouristická strana, zavedením „women only shortlistu“, porušila původní zákon o diskriminaci pohlaví z roku 1975. V roce 2002 tak byl tento zákon upraven a nově opravňoval politické strany se rozhodnout, jakým způsobem a jestli vůbec chtějí regulovat selekci svých kandidátů tak, aby redukovaly nerovnosti v počtu zastoupení zvolených mužů a žen.⁹⁹ Tento zákon tak použití těchto dobrovolných prostředků uzákonil.

Mezi hlavní zdroje „New Labour“ politiky byly, jak uvádí Sylvia Bashevkinová, ideje Thatcherismu a jejich důraz na individualismus. Labouristé v čele s Tony Blairem se snažili být jako strana atraktivní pro střední třídu a zároveň při tom zdůrazňovat individuální povinnosti a rozpočtovou omezitelnost. Vztahy labouristické strany s druhou feministickou vlnou byly sice lepší, než tomu bylo v období konzervativního Thatcherismu, nicméně se preference strany stále neztotožňovaly s preferencemi feministických skupin. Na rozdíl od amerických protějšků, byly britské feministické skupiny stále hierarchicky neorganizované, tudíž i auto-regulované, a tak byly tyto skupiny v rozporu se stále více

---

⁹⁷ RUSSELL, 2000, s. 8-9

⁹⁸ CHILDS, 2008 s.32-33

⁹⁹ STRICKLAND, GRAY, LOURIE a CRACKNER, 2001, s. 15-16

hierarchizující labouristickou stranou. Ačkoliv blairovský socialismus představoval pro aktivisty přívětivější systém, než byl thatcherovský konzervatismus, jejich škrty v příspěvcích pro rodiče samoživitele byly kritizované širokou politickou i nepolitickou veřejností.¹⁰⁰

3.2.5. Ženská fóra

Přelomovým obdobím byl tedy rok 1983, kdy došlo k transformaci britské labouristické strany. Starý organizační model spojený s tradičními socialistickými hodnotami, decentralizací, mužsky zaměřeným aktivismem a tzv. odborovým “block votingem” nahradil nový labouristický řád, který se vyznačoval více centristickým přístupem, pragmatictější přístupem založeným na masovém individuálním členství a více viditelnou rolí ženy ve straně.¹⁰¹ Se zaměřením na individuální ženskou reprezentaci však strana riskovala oslabení pozice ženských organizací postavených na kolektivní reprezentaci. Také tomu tak bylo, s přibývajícím časem klesal počet ženských sekcí uvnitř strany. V roce 1998 byly tyto sekce úplně zrušeny. Tradice separovaných ženských organizací tím ale neskončila. Pokračovala s nově vzniklými ženskými fóry. Ta fungovala na úrovni lokálních obvodů a stejně jako ženské sekce byla formálně uznána labouristickou stranou a stranou financována. Stejně mohlo také ženské fórum volit své dvě delegátky do Velké Rady (Grand Council) a do lokálních vládních výborů, své kandidáty si volilo také do parlamentních a evropských voleb, stejně jako do stranického výkonného výboru. Navzdory všemu, byla jejich autonomie malá.¹⁰²

3.2.6. Zastoupení žen

Labouristická strana začala uveřejňovat statistiky počtu svých individuálních členů až po roce 1928, přičemž prvních 7 let se ve statistických údajích nerozlišovalo pohlaví členů. První odhadované počty členek labouristické strany tak byly stanoveny z údajů o počtu žen v ženských sekcích, kde v roce 1906 Ženská labouristická liga (WLL) čítala něco okolo 5000 ženských členek.¹⁰³

Jak uvádí George Cole, do roku 1918 byly ženské organizace podporující labouristickou stranu přidružené k Ženské labouristické lize (WLL), ta byla

---

¹⁰⁰ BASHEVKIN, 2000, s. 406-409

¹⁰¹ BASHEVKIN, 2000, s. 405

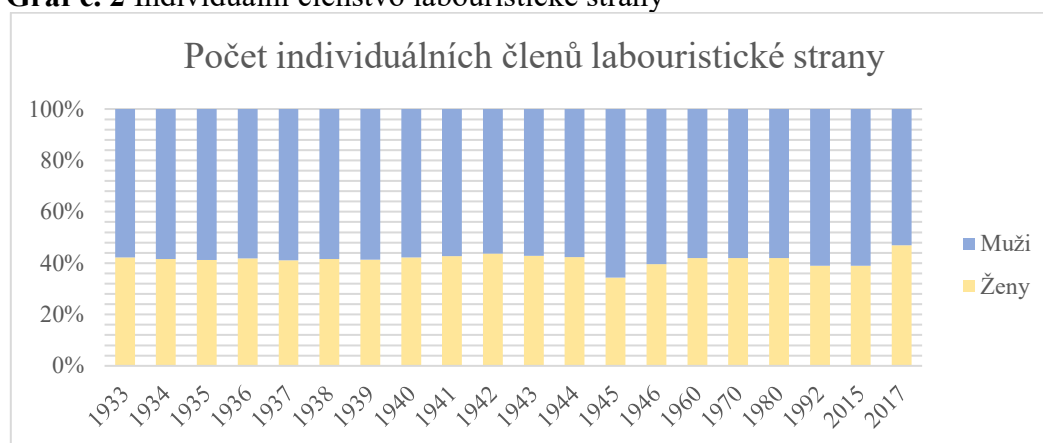
¹⁰² CHILDS, 2008, s. 28-30

¹⁰³ RUHL, 2004, s. 2

integrální částí a své pobočky měla reorganizované jako ženské sekce v lokálních stranách. V roce 1918 a 1919 bylo jmenováno 5 organizátorek, které započaly systematickou kampaň pro nově vzniklé ženské sekce. V roce 1922 existovalo již více jak 1000 ženských sekcí, které měly více jak 120 000 členek. V polovině roku 1924 fungovalo už 1332 sekcí a jejich členstvo vzrostlo na více jak 150 000 žen.¹⁰⁴

Graf č. 2 Individuální členstvo labouristické strany

Zdroj: Příloha č. 2

Z dat uvedených v tabulce (Příloha č. 2) a v grafu č. 2 nahoře vyplývá, že už od roku 1933 vlastně až do současnosti tvořily ženy s mírnými odchylkami přes 40 % individuálního členstva (nezahrnuje odbory). Jak uvádí Amy Blacková a Stephen Brooke, i přes fakt, že mezi lety 64-65 bylo více než 1665 aktivních ženských sekcí, 206 ženských výborů pro volební obvody a 71 ženských poradních rad, byly tyto sekce pro stranu v podstatě nepodstatné, protože byla ještě v 50. letech strana převážně mužsky orientovaná.¹⁰⁵

Co se týče zastoupení žen labouristické strany v Parlamentu, je na tom v celkových počtech labouristická strana lépe než strana konzervativní. Celkem bylo do Parlamentu od roku 1918 zvoleno 491 žen, z toho 284 (58 %) za labouristickou stranu.¹⁰⁶ Zlomovým rokem, jak lze vypořádat v grafu č. 3 dole, byl rok 1997, kdy se do Parlamentu dostalo celkových 101 žen. Tento rok byl zásadní i s ohledem na celkovou feminizaci politické strany, předcházelo tomu i zavedení pozitivních opatření na zvýšení zastoupení žen na parlamentní úrovni. Jak uvádí Sarah Childsová, před rokem 1997 byla Velká Británie na světovém žebříčku na 40. místě,

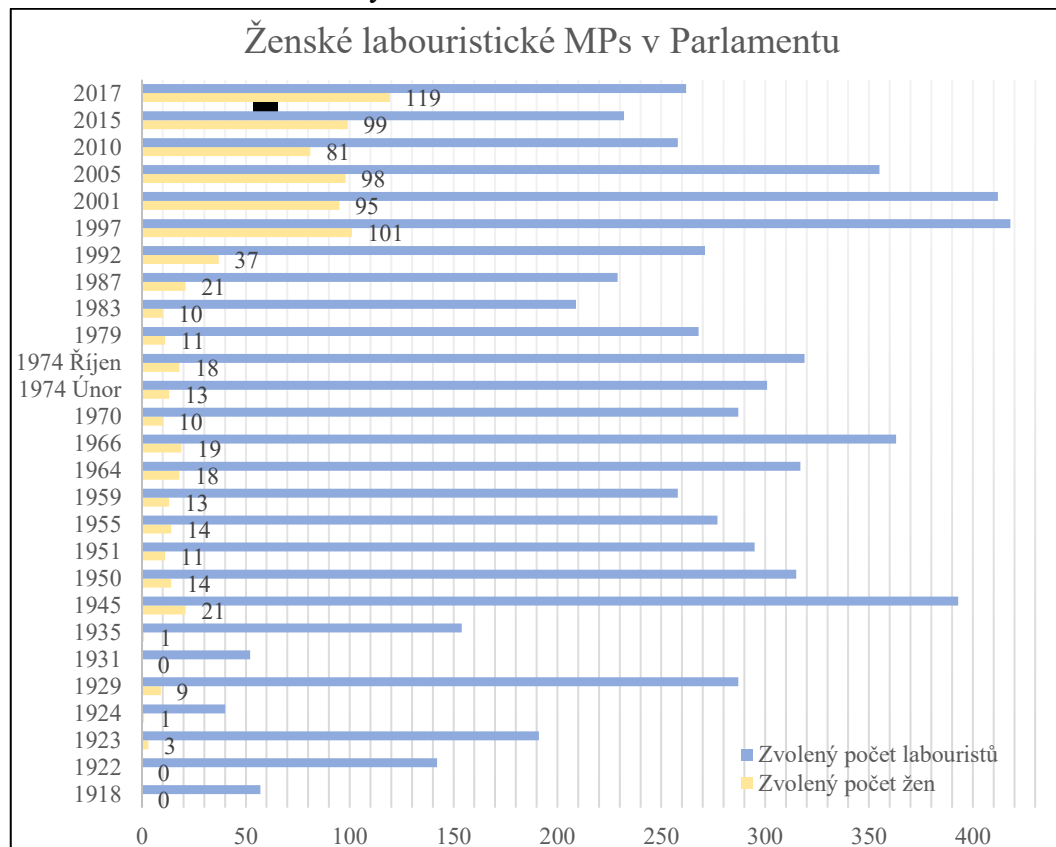
¹⁰⁴ COLE, 1948, s. 141

¹⁰⁵ BLACK, BROOKE, 1997, s. 431

¹⁰⁶ BROWNING, 2019, s. 4

co do participace žen na parlamentní úrovni. V následujících obdobích zůstával počet žen s jistými mírnými odchylkami stejný, v roce 2017 byl zvolen vůbec největší počet žen do Parlamentu - 119, což dělalo 45 % všech zastoupených žen.

Graf č. 3 Počet labouristických žen v Parlamentu

Zdroj: AUDICKAS, CRACKNELL, 2018, s. 28

Počet ženských kandidátek stoupal každé volby od roku 1966, s výjimkou let 2001 a 2010. Dle dostupných dat, ženy v labouristické straně až do roku 1997 nikdy netvořily více jak 8 % všech kandidátů, v roce 1997 se tato proporce zvýšila na 24 %, ve volbách v roce 2015 na 35 % a v následujících volbách dokonce na 41 % všech kandidátů.¹⁰⁷

Následující kapitoly se budou detailněji věnovat specifickým vládním politikám, které ať přímo či nepřímo cílily na postavení žen ve společnosti za období vlády Tonyho Blaira a Davida Camerona. Zároveň se budou zaměřovat na postoje poslanců/poslanek dvou největších britských politických stran k těmto zákonným opatřením při hlasování v Horní komoře Poslanecké sněmovně.

¹⁰⁷ STRICKLAND, GRAY, LOURIE a CRACKNER, 2002, s. 15, BROWNING, 2019, s. 6

Hlasování v Poslanecké sněmovně probíhá několika způsoby. Předseda sněmovny vyvolá hlasování, při kterém poslanci vyjádří svůj postoj výkřikem ano/ne. Předseda následně rozhodne, zda je z tohoto hlasování možné vyvodit jasný výsledek. V případě, že není, přistupuje se k tzv. „division“, při kterém se poslanci rozdělí do dvou separovaných prostorů, tzv. „aye/no lobbies“. Průchodem těmito prostory dávají najevo svůj souhlasný či zamítavý názor. S ohledem na tuto skutečnost nejsou detailní výsledky hlasování z jednotlivých politických jednání vždy dostupné. Následující kapitoly tak představují pouze dostupná hlasování, kdy došlo k tzv. „divison“ a bylo možné spočítat konkrétní počty hlasů pro a proti návrhu a zároveň také rozlišit hlasování dle stranické příslušnosti.

4. Labouristická strana za vlády Tonyho Blaira

Tony Blair byl lídrem labouristické strany zvolen po náhlé smrti jeho předchůdce Johna Smithe v roce 1994. O tři roky později se stal premiérem Velké Británie. V těchto volbách vyhrál s celkovým počtem 43,2 % hlasů. Na druhém místě se umístila konzervativní strana s 30,7 % a třetí liberální demokraté s 16,8 % hlasů. Celkově tak labouristická strana obdržela 418 křesel, což ji stačilo na vytvoření jednobarevné vlády. Druzí konzervativci získali 171 křesel a liberálně demokratická strana pouze 26.

Od roku 1997 Blair pokračoval v interní reformě započaté jeho předchůdci v mnohem intenzivnější a sebevědomější formě. Stále více odděloval stranu od vlivu odborů a svých původních tradic, na kterých stála. Jak uvádí Sylvia Bashevkinová, byly to právě odbory a jejich přívrženci labouristické strany, kteří často opomíjeli ženskou otázku. Blair také představil novou koncepci individualismu, kde práva jednotlivce jdou ruku v ruce s jeho povinnostmi, měl sociálně konzervativní tendence a antipatie k organizovanému zájmu. Zdůrazňoval především potřebu směřovat politiku umírněnou, labouristická strana se tak stala stranou vyváženého středu, kde neměl převahu ani konzervativní individualismus ani extrémní kolektivismus. Skupiny obklopující Tonyho Blaira byly mladšího věku, v jistých ohledech více přístupní a otevřenější a s více zkušenostmi v oblasti spolupráce s ženami.¹⁰⁸

S jeho nástupem a vítězstvím labouristické strany ve volbách v roce 1997 vstoupilo na půdu Parlamentu z celkových 157 nominovaných kandidátek do té doby rekordních 101 žen, tedy každý čtvrtý člen Parlamentu byla žena. Nárůst v počtu zastoupených žen byl způsoben hlavně zavedením pozitivních opatření, které přišly s nástupem politiky „New Deal“ a byly částečně i výsledkem snah dlouhé cesty ženských aktivit uvnitř strany. Ostatní britské politické subjekty si proporci navržených a zvolených kandidátek z předchozích let udržely, konzervativní strana nominovala 67 žen, z toho uspělo pouze 13. Kabinet Tonyho Blaira jmenoval pět ministryní, v roce 1997 to bylo vůbec poprvé, co zahrnul více než dvě ženy.¹⁰⁹ Celková modernizace strany zahrnovala také organizační politiku, která mobilizovala různé regiony, odbory a sekce uvnitř strany, vznikla i nová

---

¹⁰⁸ BASHEVKIN, 2000, s. 412-414

¹⁰⁹ LOVENDUSKI, 1997, s. 709-710

organizované feministická sekce. Blairův kabinet byl známý svou otevřeností k mimoparlamentním zájmům, všechny učiněné zásahy mezi lety 1998 a 1999 v sociální oblasti byly zároveň obecně přijímány velmi pozitivně, stejně tak byla považována za klíčovou i jeho implementace Evropských úmluv do britského právního systému.¹¹⁰

Všechny strany před volbami v roce 1996 volily kampaň zaměřenou převážně na lídra strany, ani labouristická strana nebyla výjimkou. Stejně tomu tak bylo i ve volbách předchozích, nicméně při těchto volbách lze vysledovat i aktivní intervence ze strany feministických organizací, které se snažily zvýšit profil žen ve těchto volbách – například Fawcett Society či nové Women's Communication Centre (WCC – Ženské komunikační centrum). Tyto organizace vydávaly reporty, akreditované průzkumy veřejného mínění a udržovaly tok informací o ženských voličkách i kandidátkách. Nicméně i přesto, dle J. Lovenduskové, více jak 43 % veškeré mediální pozornosti směřovalo právě na vedoucí představitele stran, propagace žen v těchto volbách byla velmi nízká.¹¹¹

Ani samotný Blair mnohokrát před volbami necílil na podporu žen. V Blackpool, v roce 1994 ve své řeči zmínil, že strana „*bude navyšovat počty ženských poslankyň, tak jak o tom hovoří už dlouhé roky.*“¹¹² Několikrát od této doby pak ve svých oficiálních projevech zmínil progres, ke kterému v průběhu několika let v této oblasti díky labouristické straně došlo, nicméně majorita jeho předvolebních slibů zmíněných v jeho předvolební řeči se týkala právě sociálních záležitostí.¹¹³

Jak je vyobrazeno v grafu č. 4 dole, za vlády Tonyho Blair bylo v roce 1997 do Dolní sněmovny zvoleno 101 žen, téměř třikrát tolik než v minulých volbách. Celkově uspělo 64 % všech navržených labouristických kandidátek. V Poslanecké sněmovně za jeho prvního úřadování ve vládě (1997-2001) bylo ohlášeno celkem 52 žen na pozici jmenovaných členů Horní Poslanecké sněmovny, tzv. life peer, z toho 25, více než polovina, za labouristickou stranu.¹¹⁴

---

¹¹⁰ BASHEVKIN, 2000, s. 412-420

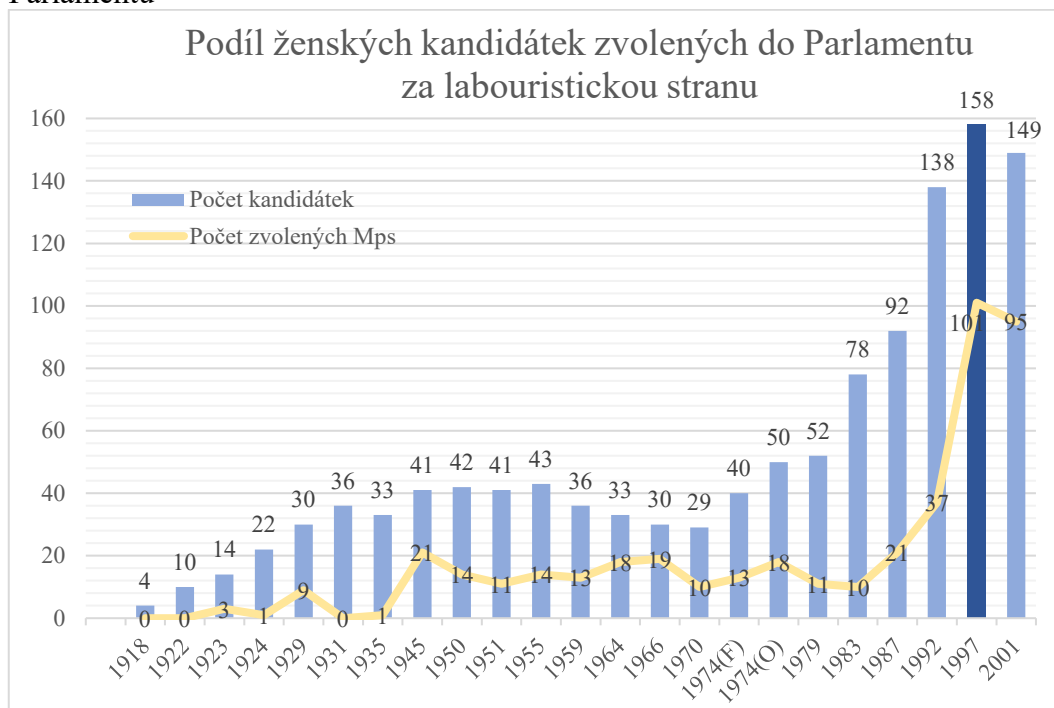
¹¹¹ LOVENDUSKI, 1997, s. 713-714

¹¹² BLAIR, Tony, 1994

¹¹³ BLAIR, Tony, 1996

¹¹⁴ HUGHES, 2015, s. 24-35

Graf č. 4. Podíl zvolených ženských labouristických kandidátek ve volbách do Parlamentu

Zdroj: STRICKLAND, GRAY, LOURIE a CRACKNER, 2002

Co se týče navržených ženských kandidátek, bez ohledu na jejich zvolení, byl rok 1997 taktéž zlomový. Jak je zřejmé z grafu č. 4 nahoře, počet navržených kandidátek labouristickou stranou se, s mírnými odchylkami, průběžně zvyšoval každý volební rok. Při volbách v roce 1997 bylo vybráno 158 ženských kandidátek, dosavadní nejvyšší počet. Srovnáme-li počet vybraných kandidátek v tomto a předchozím roce a porovnáme ho s rozdílem v počtu zvolených žen, rozdíl je neúměrně vyšší, téměř 37 %.

Vláda Velké Británie je složena ze čtyř klíčových pozic – premiéra, ministra financí (Chancellor), ministra zahraničí a ministra vnitra. Dále pak existují tři různé hierarchické stupně – **Secretary of State** – hlava ministerského departmentu. **Minister of State** – tzv. juniorský ministr, tedy člen ministerstva, jehož pozice spadá pod vládní úroveň, je tedy přímo podřízený ministru, který stojí v čele resortu. Juniorský ministr není člen kabinetu, stejně jako tzv. **Parliamentary Under-Secretary of State**, jehož pozice spadá do gesce juniorského ministra.

V Blairově vládním kabinetu působilo 24 poslanců, z toho bylo v prvním roce jmenováno pouze 5 žen, tedy necelých 21 %. Hlavou Dolní Poslanecké sněmovny se v roce 1997 stala Winifred Ann Taylorová, stala se tak první ženou zastávající tento post. Působila také na juniorském ministerské pozici na Ministerstvu financí

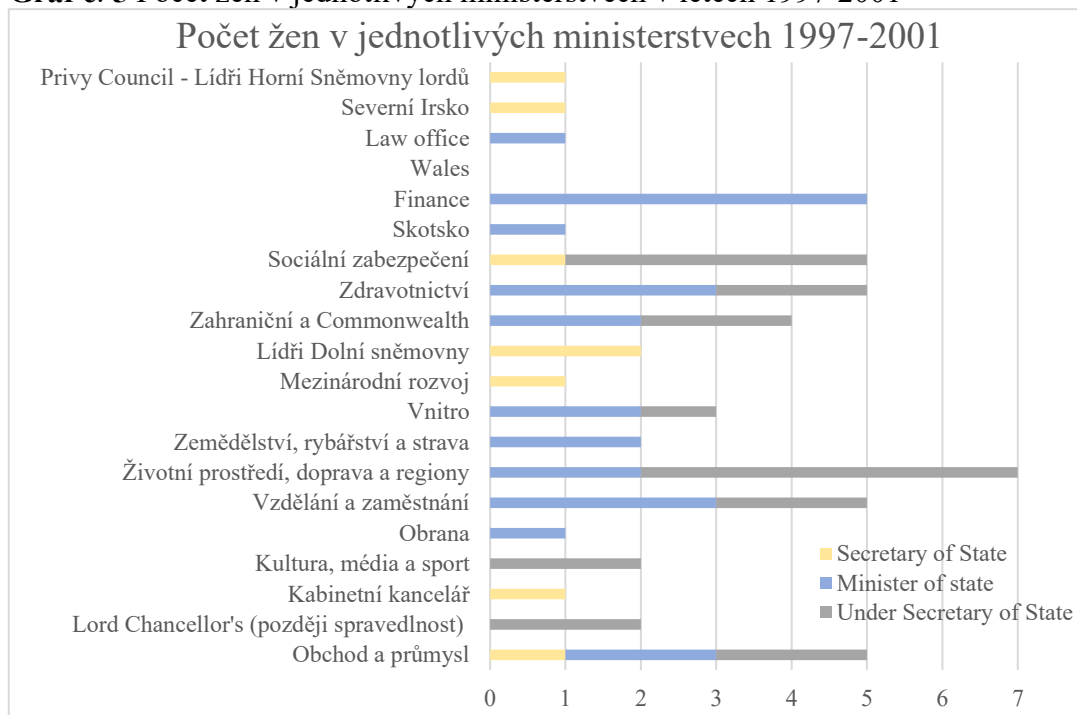
a kabinetní pozici „Lord President of the Council“. Tato pozice patří mezi nejtradičnější ministerské posty. Margareth Beckettová byla v roce 1997 jmenována ministryní obchodu a průmyslu, na pozici však vydržela pouze jeden rok. Poslankyně Clare Shortová se stala ministryní pro mezinárodní rozvoj a na této pozici setrvala až do roku 2003. Marjorie Mo Mowlamová – ministryně pro Úřad Severního Irska, se tak stala první ženou působící na tomto postu a od roku 1999 působila jako ministryně v Kabinetní kanceláři, Harriet Harmanová se na rok v roce 1997 stala hlavou resortu sociálního zabezpečení a po roce 2007 působila také v Úřadu pro rovné zacházení. Baronka Margaret Jayová vystřídala ve vedoucí funkci Sněmovny lordů poslance Richarda a stala se tak v roce 1998 další ženskou členkou vládního kabinetu. Mezi další ženy zastávající juniorské pozice ve vládě Tonyho Blaira byla například Barbara Rochová, která v roce 1999 nastoupila na pátý nejvyšší post na Ministerstvu financí a v roce 1998 vystřídala Ann Taylor v kabinetní pozici Lord President of Council. Nebo Hellen Liddelová, od roku 1997–1998 působila na šestém nejvyšším postu na Ministerstvu financí.¹¹⁵

Jak je vidět v grafu č. 5, V období od roku 1997–2001 byla v téměř každém resortu Blairovy vlády zastoupená žena na minimálně jedné ze tří výše zmíněných pozic, chyběla pouze v Úřadu pro Wales. Celkově za celé funkční období od roku 1997 do roku 2001 bylo hlavou resortu pouze 8 žen + jedna žena jmenovaná lídryní tzv. Whips za Dolní sněmovnu Lordů. Ti v Parlamentu zastávají kontrolní funkci a zajišťují stranickou disciplínu poslanců při jednotlivých hlasování. V tomto období nebyla ani jedna žena hlavou žádného z klíčových resortů. Nicméně na nižších ministerských postech v resortu zahraničí měly zastoupení 4 ženy, na Ministerstvu financí dokonce 5 žen a na Ministerstvu vnitra působily 3 ženy. Nejvíce zastoupených žen na nižších ministerských postech působilo na Ministerstvu pro životní prostředí, dopravu a regiony, celkově 7 jmenovaných žen. Na Ministerstvu zdravotnictví, stejně jako na Ministerstvu vzdělání a zaměstnání bylo celkem 5 žen na nižších ministerských postech a na Ministerstvu obchodu a průmyslu a na Ministerstvu sociálního zabezpečení byly v každém jmenovány 4 ženy.

---

¹¹⁵ COLEMAN, 2012

Graf č. 5 Počet žen v jednotlivých ministerstvech v letech 1997-2001

Zdroj informací: COLEMAN, 2012

V roce 1997 vznikl Úřad pro ženy a rovné zacházení, jakožto nezávislý department v rámci Ministerstva vnitra, který měl zastoupení i v oficiálním opozičním šedém kabinetě. Do vedoucích pozice po volbách v roce 1997 byla jmenovaná Harriet Harmanová, o rok později ji vystřídala Baronka Margaret Jayová, juniorskými ministryněmi byly v tomto pořadí Joan Ruddocková a Tessa Jowellová.¹¹⁶

V těchto volbách se ženám otevřely pozice, do kterých se dříve nedostaly. Selektce probíhala již od podzimu roku 1996, a jednalo se o volbě kandidátů jak do Evropského Parlamentu, Velšského, tak i Skotského Národního Shromáždění a Dolní Poslanecké sněmovny.¹¹⁷ Ačkoliv bylo zastoupení žen v Parlamentu po volbách v roce 1997 oproti předchozím letům příznivé, je potřeba se také zaměřit na pozice, na které byly dosazeny a jejich procentuální obsazení s ohledem na celkový počet členů. Jak již bylo řečeno, do parlamentních voleb v roce 1997 bylo vyselektováno 158 kandidátek, celkem 24,7 % ze všech konzervativních kandidátů. Jak vyplývá z tabulky č. 3 dole, největší podíl žen byl vybrán na tzv. klíčové pozice, přes 50 % celkového počtu 85 vyhraných křesel. Z celkového počtu kandidátů dosazených na nevýherní pozice bylo 57 žen, oproti 164 mužů. Celkově bylo dosazeno na nevýherní pozice 36 % všech navržených ženských kandidátek (158).

¹¹⁶ COLEMAN, 2012

¹¹⁷ LOVENDUSKI, 1997 s. 712

Oproti tomu, nejmenší zastoupení žen z celkového počtu vybraných kandidátů bylo na pozice, na které strana před volbami necílila. Z celkových 66 vyhraných křesel obsadily ženy pouze 11, tj. 16,7 %. Jak uvádí Eagle a Lovendski, z celkového počtu 65 nově zvolených žen byla více jak polovina z nich (35) zvolena na základě principu all-women shortlistu.¹¹⁸ A ačkoliv se počet zvolených žen za labouristickou stranu razantně zvýšil, není žádná evidence o tom, že by proběhla i zásadní změna v politické kultuře strany.¹¹⁹

Tabulka č. 3 Pozice ve Parlamentu obsazené nově zvolenými labouristickými kandidáty/kandidátkami

Pozice	Ženy	Muži	Celkový počet	Celkové % žen
Z minulých voleb	36	199	235	15,3
Volné pozice po odchodu do penze tzv Safe	11	21	32	34,4
Klíčové pozice tzv. Target	43	42	85	50,6
Nepředpokládaná výhra tzv. Surprise gain	11	55	66	16,7
Nevýherní pozice	57	164	221	25,8
Celkový počet kandidátů	158	481	639	24,7

Zdroj: EAGLE, LOVENDUSKI, 1998, s. 8

Stejně jako zájem strany o participaci žen rostl v letech od roku 1992, lze pozorovat i zájem žen o labouristickou stranu ve volbách do Parlamentu. Jak je uvedeno v kapitole „Zastoupení žen“, počet ženských členů labouristické strany se stabilně držel mezi lety 1992 až 2015 mezi 39-40 %. Zatímco pokud se podíváme na celkový počet členů v průběhu let 1997-2009, tedy v období vlády labouristické strany, trend byl spíše klesající a začal opět stoupat až s rokem 2010.¹²⁰

Dle odhadů, zobrazených v grafu č. 6, sesbíraných na základě probíhajících průzkumů a rozhovorů v průběhu voleb, vyplývá, že podpora žen labouristické straně od voleb v roce 1992 vzrostla o 10 procent a stabilně se držela na úrovni okolo 40 % až do voleb v roce 2001 a to i přes pokles volební účasti žen při těchto volbách. V roce 1992 byl odhadovaný počet žen, které přišly k volbám 76 % a do roku 2001 se jejich účast snížila až na 58 %. Pro porovnání, v roce 1997 volilo konzervativní stranu o 12 procent méně žen než stranu labouristickou. Jejich podpora začala klesat až v roce 2005 a ještě silněji od roku 2010, kdy se začala podpora žen přesouvat směrem ke konzervativní straně. Průzkumy byly prováděny

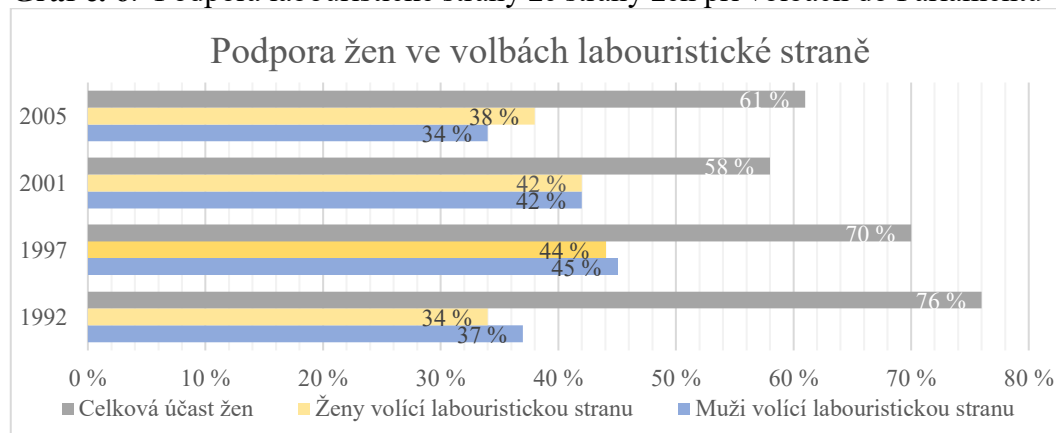
¹¹⁸ EAGLE, LOVENDUSKI, 1998, s. 8

¹¹⁹ EAGLE, LOVENDUSKI, 1998, s. 29

¹²⁰ AUDICKAS, DEMPSEY a KEEN, 2018, s. 8-10

agenturou IPSOS MORI a zahrnovaly v průměru více jak 18 tisíci Britů. Získaná data byla zpracovaná, tak aby odpovídala profilu populace a finálním výsledkům parlamentních voleb.¹²¹

Graf č. 6. Podpora labouristické strany ze strany žen při volbách do Parlamentu

Zdroj: *How Britain Voted Since October 1974, 2016, Ipsos Mori, 2019*

Nejen počet žen zastoupených v Parlamentu přinesl v jejich životě reálné změny. Byly to také sociální opatření i změny v politické agendě, ze kterých, právě pro své společenské postavení, nejvyšším podílem profitovaly ženy. Jak uvádí bývalá poslankyně za labouristickou stranu Harriet Harmanová, „*labouristická vláda představila v této době rodinná centra a zdvojnásobila mateřskou a otcovskou podporu, posílila ochranu pracujících na částečný úvazek a zvýšila podporu pro opatrovníky starších a hendikepovaných členů rodin. Zasadila se také o vznik nového zákona o domácím násilí a zvýšila podporu pro oběti domácího násilí. Zavedením celoplošné minimální mzdy znamenal její největší zvýšení od roku 1975, tedy od roku, kdy byl schválen Zákon o rovném platu (Equal Pay Act). Vláda navýšila příjem o daňové úlevy a představila také minimální mzdu garantovanou penzistům, zároveň položila základy pro Zákon o rovném zacházení (Equal Act) který byl finálně schválen v roce 2010*“.¹²² Strana, jak uvádí Katherine Rakeová, představovala tyto politiky jako pomoc pro střední třídu a rodiny a nechtěla se, jako její kolegové v jiných zemích, nechávat spojovat s rovností či jakoukoli jinou feministickou aliancí.¹²³

Následující kapitoly detailněji představí jednotlivé legislativní kroky společně s jejich vlivem na ženskou problematiku. Součástí je také stručný rozbor hlasování

¹²¹ *How Britain Voted Since October 1974, 2016, Ipsos Mori, 2019*

¹²² HARMAN, 2017

¹²³ RAKE, 2007, s. 27-29

o těchto politikách v Horní komoře Poslanecké sněmovny, které reflektují přístupy poslanců z obou stran.

4.1. „New Deal“ pro rodiče samoživitele

Takzvaný „New Deal pro rodiče samoživitele“ byl dlouhodobým dobrovolným programem labouristické strany, který byl představen v roce 1998 a jehož cílem bylo podpořit rodiče samoživitele ve zvýšení jejich životní standardů a usnadnit případný přechod do plnohodnotného pracovního procesu či do práce na částečný úvazek, stejně jako navýšit počet a úspěšnost při budoucích pracovních příležitostech.

Tohoto programu se za celou dobu jeho působení, tedy od roku 1998 až do roku 2002 zúčastnilo okolo 317 tisíc osob. Aktivity spojené s tímto programem se měnily postupem času. Nicméně mezi hlavním cílem bylo pomoci až 70 % všech samotných rodičů živelů do práce a poskytnutí praktické podpory, informací a rad při jejím hledání skrze organizaci a zprostředkování přístupu na různé druhy tréninků.¹²⁴

Původně byl tento program předložen pro nízkopříjmové, pracující rodiče samoživitele do limitovaného věku dítěte. V průběhu let se ale tento program otevřel i rodičům bez stálého zaměstnání i těm, kteří pracovali jen na částečný úvazek a bez ohledu na věk dítěte. Každému participantovi byla alokována částka, v roce 2001 to bylo £300 na klienta, která byla využita na pomoc dle konkrétních potřeb každého jednotlivce.¹²⁵ Co se týče samotné státní podpory, ke klíčovým změnám docházelo hned od roku 1997. Zvýšení sazeb na děti do 10 let se téměř zdvojnásobily a ty do 15. věku dítěte se zvýšily až o jedno třetinu. Tzv. „Tax Credit“ představený v roce 1999, byl aplikovatelný na pracující rodiny (minimálně však 16 a více hodin za týden) a měl za cíl dorovnat příjem nízkopříjmovým rodinám¹²⁶

Součástí tzv. „New Dealu“ byla série zákonných návrhů, které se zaměřovaly nejen na oblast příplatků pro samoživitele, ale také na přidružené problematiky, jakým byly například minimální mzda, mateřské příspěvky a další. Tyto návrhy budou

---

¹²⁴ EVANS, EYRE, MILLAR a SARRE, 2003, s.1, Executive Summary

¹²⁵ EVANS, EYRE, MILLAR a SARRE, 2003, s. 5-6

¹²⁶ EVANS, EYRE, MILLAR a SARRE, 2003, s. 4-6

představeny v následujících kapitolách společně s dostupnými výsledky jednotlivých sněmovních hlasování.

4.2. Minimální mzda

O stanovení minimální mzdy se v Dolní sněmovně Parlamentu hlasovalo hned několikrát. První hlasování proběhlo v prosinci roku 1997, kdy se projednávalo zavedení samotné minimální mzdy, jeho pravděpodobná výše a možné konsekvence, které představovalo zavedení minimální mzdy v jiných zemích. Tento návrh zákona tak ustanovil jasný legislativní rámec, tedy že minimální mzda se bude vztahovat na všechny regiony, sektory a firmy všech velikostí, na všechny zaměstnance, až na osoby samostatně výdělečně činné s možností snížit tuto hranici či úplně zrušit v případě mladých lidí pod věkovou hranicí 26 let. Byla ustanovena komise, jakožto poradní orgán vlády, tvořená akademiky, odbory a obchodníky. Do této doby spravovala hranici minimálních mezd tzv. „Wage Council“, avšak jen v omezeném měřítku a jen pro určité sektory.¹²⁷

Ze statistické analýzy vydané tento rok vyplývá, že v průměru 35 % všech pracujících pobíralo méně než £ 5 za hodinu, což bylo asi 7 848 000 lidí. Z toho téměř 62 % osob zasažených touto problematikou byly ženy ve srovnání s 38 % mužů. Minimální hodinová mzda byla na základě toho zákona, s platností od roku 1999, stanovena na £ 3,60, na což do té doby dle uvedené analýzy nedosáhlo více jak 13,5 % všech pracujících, z čehož 35 % mužů a opět téměř dvojnásobek žen, tedy 65 %.¹²⁸

Při prvním čtení, které probíhalo v prosinci 1997 týkající se výše zmíněného návrhu zákona, bylo 387 poslanců pro návrh, z toho 352 z labouristické strany (což je 84,9 % všech labouristických členů, 63 omluvených), proti byli převážně členové konzervativní strany, celkem 145 členů, což je 90,7 % všech konzervativců. Při tomto hlasování nebyl zaznamenán žádný revoltní hlas ze strany labouristické ani

---

¹²⁷ LOURIE, 1997, s. 1-64

¹²⁸ LOURIE, 1997, s. 61-62

konzervativní. Všechny jedenáct přítomných konzervativních žen (mezi nimi i Theresa May) hlasovalo proti návrhu zákona, zbylé dvě byly omluveny.¹²⁹

Druhé a třetí čtení návrhu zákona probíhalo v březnu a v červnu roku 1998, během kterých byly přidány jen drobné a technické dodatky, 31. června získal návrh oficiální královský souhlas a nabyl své účinnosti 1.dubna 1999.¹³⁰

4.3. Příspěvek na mateřské dovolené

Dalším z úspěchů, který si labouristická strana přičítala v rámci oblasti ženské otázky, bylo schválení zvýšení mateřského příspěvku. Návrh na rozšíření příspěvku přišel v roce 1999 a byl součástí penzijní a zdravotní reformy.

Nejdříve je nutné představit rozdíl mezi tzv. „Statutory maternity Pay (SMP)“ a „Maternity allowance (MA)“. Na SMP měla žena nárok jen v případě souběžného zaměstnání delšího než 26 týdnů, nejméně 15 týdnů před očekávaným datem narození dítěte a zároveň její výdělek musel přesáhnout tzv. spodní mez příjmu (Lower earnings limit - £66 za týden v roce 1999), která byla zároveň i limitem, při jehož překročení vznikala povinnost platit sociální pojištění. Tento příspěvek byl vyplácen zaměstnavatelem. Ženy, které dosáhly na tento druh příspěvku obdržely navíc v prvních 6 týdnech 90 % svého průměrného výdělku. Oproti tomu mateřský příspěvek, tzv. „Maternity allowance“ byl přístupný těm ženám, které neměly dostatečné předpoklady pro dosažení na výše zmíněné SMP a ženám pracujícím na volné noze. I ty však musely splnit jednu podmínku, a to platit sociální pojištění nejméně 26 týdnů před očekávaným narozením dítěte. Tento příplatek zahrnoval nižší sazbu a byl také na rozdíl od SMP vyplácen Ministerstvem sociálních věcí.¹³¹

Základní změnou oproti v té době existujícímu oprávnění k nároku na mateřský příspěvek bylo v roce 1999 uzákoněno, že sazba „Maternity allowance“ vzroste na částku odpovídající 90 % průměrného týdenního výdělku žen, jejichž příjem nepřekročí limit pro vznik povinnosti odvádět sociální pojištění. Tento zákon, tak poprvé rozšířil nárok na „Maternity allowance“ i na ženy jejichž výdělek byl pod

---

¹²⁹ The Public Whip, 2018, odkaz: <https://www.publicwhip.org.uk/division.php?date=1997-12-16&number=120&sort=vote>

¹³⁰ LOURIE, 1999, s. 1-46

¹³¹ Welfare Reform and Pensions Act 1999

touto zákonnou hranicí. Vůbec poprvé umožnil dosáhnout na „Maternity allowance“ ženám s více nižšími přívýdělky, tím že jim umožnil sečíst tyto příjmy do jedné částky, stejně tak i samostatně výdělečně činným ženám majícím úlevu na odvod sociálního pojištění. Odstranil také spodní hranici mateřského příspěvku, takže ženy, které do té doby nesplňovaly podmínky pro dosažení na SMP a ženy samostatně výdělečně činné od této doby dostávaly stejný základ jako ženy pobírající tento příspěvek (SMP).¹³²

Při hlasování o návrhu na rozšíření nároku na mateřskou dovolenou a zvýšení s tím spojených příspěvků probíhající v květnu 1999 hlasovalo všech 331 přítomných labouristických poslanců, (jejichž účast byla 80,2 %) pro schválení zákona, oproti všem 130 konzervativcům, což bylo 81,5 % všech zvolených poslanců za konzervativní stranu. Při hlasování o tomto návrhu zákona nebyly zaznamenány rebelující hlasy ani z řad konzervativních členů, kterými byl návrh zákona jednohlasně odmítnut. O tomto návrhu hlasovalo celkem 11 členek, z celkových třinácti zvolených žen za konzervativní stranu.¹³³

4.4. Sjednocení příspěvku pro rodiny s dětmi

Součástí tohoto zákona byl také návrh na sjednocení příspěvků pro rodiče samoživitele s příspěvky pro rodiny s oběma rodiči a zpřísnění týkající se jejich zpětného vyplácení, tento návrh byl původně navrhnutý předchozí vládou, nová vláda ho nicméně napomohla v roce 1997 prohlasovat. Již předchozí vláda se snažila iniciovat kontroly rostoucích nákladů v sociální oblasti a všech vládních departmentů. Jak vyplývá z jedné z debat probíhající v Dolní sněmovně Parlamentu, tento návrh je ze všech zde uvedených nejkontroverznějším a opozičními stranami kritizovaný za negativní dopad, který tento zákon po prohlasování měl mít na rodiče samoživitele. Přesto, že touto problematikou byly zasaženy spíše ženy než muži, i tato debata probíhala převážně na úrovni sociální, genderová otázka zde nebyla příliš akcentována až na pár výjimek ze strany ženských členů poslanecké sněmovny.¹³⁴ Ze zprostředkovaných analýz vyplývá, že

---

¹³² Welfare Reform and Pensions Act 1999

¹³³ The Public Whip, 2018, odkaz: <https://www.publicwhip.org.uk/division.php?date=1999-05-17&number=177&display=allvotes>

¹³⁴ House of Commons Debates: Child Benefit for Lone Parents, 10 Dec 1997

počet matek samoživitelek převyšoval počet otců až desetinásobně, jak vyplývá z průzkumu z roku 1995/96, počet rodin, kde je samoživitelkou matka by 1 400 000, tedy 20 %, kdežto mužů 140 000, tedy pouhé 2 % všech dotčených.¹³⁵

Na přídavek na dítě pro samoživitele byly navázány další příspěvky a výhody (One Parent Benefit či Lone Parent Premium), které nerovnoměrně navyšovaly příjmy rodin s jedním rodičem samoživatelem s ohledem na výši, kterou pobíraly rodiny s oběma rodiči.¹³⁶ Tento fakt vytvářel jisté kontroverze, výsledkem jednání v dubnu roku 1997 tak byla regulace těchto příspěvků, tedy, „Lone Parent Premium“ bylo sjednoceno tak, aby na něho dosáhla rodina bez ohledu na to, zda zahrnuje pouze jednoho či oba rodiče a „One Parent Benefit“ byl konsolidován do sazby příspěvku pro rodiče samoživitele („Lone Parents rate“), který byl následně zmrazen na úroveň předchozího roku. Oproti tomu se obecné příspěvky pro rodiny zvýšily.¹³⁷

Za tento návrh byla labouristická strana velice kritizována, neboť měl mít za následek zhoršení situace rodičů samoživitelů. Přesto ho však podporovala. Jedním z argumentů uvedených v debatách o návrhu zákona pro zavedení těchto restrikcí byl fakt, který uvedla Patricia Hewittová, členka labouristické strany v průběhu debaty o schválení zákona, že chudoba nejvíce roste u dětí z rodin s oběma rodiči, proto bylo potřeba narovnat podmínky pro všechny.¹³⁸ Dalším argumentem ze strany labouristů, které uvedla při debatě Harriet Harmannová, bylo například plánované zavedení „New Deal“ pro rodiče samoživitele, jako kompenzace za narovnání těchto podmínek.¹³⁹

Při hlasování v prosinci 1997, bylo na stole projednání protinávrhu opozičních stran na přidání klauzule upravující možnost zvýšení takto zmražené sazby¹⁴⁰ Při debatě a následném hlasování, kdy se projednávaly škrty navržené v tomto zákoně, které se měly nejvíce dotknout matek samoživitelek, byli největšími odpůrci celého zákona a podporovateli nové, výše zmíněné, klauzule, členové Parlamentu za

---

¹³⁵ VIDLER, STRICKLAND a CRACKNELL, 1997, s. 24

¹³⁶ VIDLER, STRICKLAND a CRACKNELL, 1997, s. 23-24

¹³⁷ VIDLER, STRICKLAND a CRACKNELL, 1997, s. 28-29

¹³⁸ House of Commons Debates: Child Benefit for Lone Parents, 10 Dec 1997

¹³⁹ House of Commons Debates: Column 1091, 10 Dec 1997

¹⁴⁰ The Public Whip, 2018, <https://www.publicwhip.org.uk/division.php?date=1997-12-10&number=112&display=allpossible>

Liberálně demokratickou stranu a skotskou Plaid Cymru, celkově 62 hlasů. Proti přidání nové klauzule byly všichni členové konzervativní i labouristické strany, až na jednoho. Co se týče ženských voliček, všech 13 přítomných konzervativních členek hlasovalo taktéž proti přidání, stejně jako všechny přítomné ženské poslankyně za labouristickou stranu, mimo 21 omluvených.¹⁴¹ Tento příklad dokládá, že strana kladla důraz především na obecnou sociální politiku a s ní prosazovala ideu sociální rovnosti nad cílenou podporou žen.

4.5. Child support agencies

Tzv. „Child support agencies“ (dále jen CSA) byly založeny v roce 1993. Jsou to státní agentury spadající pod gesci Ministerstva práce, které jsou zodpovědné, jak za administraci alimentů na dítě jejichž rodiče nežijí v jedné domácnosti, tak i případným vymáháním výživného v případě neplatícího rodiče. Labouristickou stranou začal být zákon upravující tyto agentury revidován už v roce 1998, změny byly uzákoněny až o rok později, jako balíček reforem. Základními změnami byl jednodušší vzorec pro výpočet podpory na dítě, jehož kalkulace byla před zavedením tohoto zákona příliš neefektivní, na výpočet výše příspěvku se do této doby čekalo až 6 měsíců. Ten se nově kalkuloval na základě rodičovského příjmu a počtu dětí s výjimkou zavedení redukované sazby pro ty, kteří pobírají nízkou mzdu. Dalším problémem, který řešil tento zákon byla neúspěšnost vymáhání nezaplacených alimentů od jednoho z rodičů, to mělo změnit zpřísnění sankcí. V případě nedodržení smluvených povinností nově hrozily neplatícímu rodiči vyšší pokuty, odebrání řidičského průkazu či v mezních situacích i vězení. Dále pak zrušil velké množství existujících úlev/osvobození od placení alimentů. Tento návrh zákona také začal brát v potaz druhou rodinu – ačkoliv ponechal prioritu rodiny první. Byly představeny i nově vzniklé opatření v případě střídavé péče. Mezi hlavními cíli tohoto návrhu bylo zefektivnění fungování CSA pomocí investic na vylepšení jejich služeb – především na nákup nových informačních technologií a s tím spojeným zvýšením celkové dostupnosti služeb, lepším přístupem k informacím o zaplacených částkách, částkách k zaplacení či v prodlení. Jednalo se tak o celkové

---

¹⁴¹ The Public Whip, 2018, <https://www.publicwhip.org.uk/division.php?date=1997-12-10&number=112&display=allpossible>

zjednodušení administrativy. Agenturám byly nově zpřístupněny daňové záznamy, tak aby byly schopny získat, co nejpřesnější informace o příjmu rodiče a na jeho základě vypočítat náležitou výši rodičovských alimentů.¹⁴² Zároveň také napomohl zvýšit počet rodin mající nárok na výživné, před rokem 1999 rodič pobírající výživné přicházel o státní podporu. Nově, samoživitelům, kteří žádali o státní podporu či podporu v nezaměstnanosti vznikalo oprávnění na výživné na dítě, tím se měl dle predikcí zvýšit příjem těch nejchudších rodin až o 10 liber týdně.¹⁴³

Při hlasování o reformě těchto agentur 11. ledna roku 2000 hlasovalo celkem 339, což je 81,3 % všech labouristických poslanců, pro návrh, konzervativní poslanci se tohoto hlasování vůbec nezúčastnili, stejně jako 20 poslankyň z řad labouristické strany. Při tomto hlasování nebyly registrovány žádné rebelující hlasy.¹⁴⁴

---

¹⁴² ROLL, 1999, s. 1-49

¹⁴³ House of Commons Debates: Collumn 434, 1 Jul 1999

¹⁴⁴ The Public Whip, 2018, odkaz: <https://www.publicwhip.org.uk/division.php?date=2000-01-11&house=commons&number=25>

5. Konzervativní strana za vlády Davida Camerona

Poprvé se David Cameron dostal do premiérského křesla v roce 2010. V těchto volbách získala konzervativní strana celkových 36,1 % hlasů (tedy o 3,7 % hlasů více než předchozí volby). Na druhém místě se umístila labouristická strana s celkovým počtem 29 % hlasů a třetí Liberálně demokratická strana s 23 %. Celkově tak konzervativní strana obdržela 305 křesel, labouristická strana 258 a liberální demokraté 57 poslaneckých míst. Pro vytvoření většiny bylo potřeba minimálně 326 křesel, v roce 2010 tak vznikla koaliční vláda konzervativní a liberálně demokratické strany.

S nástupem Davida Camerona do čela konzervativní strany v roce 2005 přišla hlubší feminizace strany, a to ve všech oblastech. Jak na úrovni parlamentních elit, tedy zastoupení žen v Parlamentu, tak i s ohledem na vyšší integraci ženského aspektu do agendy konzervativní strany. Za jeho vlády následně došlo k reformám v selekci parlamentních členů a rozšíření politik cílících na genderovou rovnost.

Ve volební kampani před volbami v roce 2010 lze skrze poskytované rozhovory a osobní prohlášení vysledovat jistý nárůst zájmu o ženskou otázku. V roce 2009, 30. dubna například David Cameron prohlásil: „*Pokud budu zvolen, na konci svého prvního parlamentního období chci, aby třetina mých ministrů byly ženy,*“¹⁴⁵ Již v roce 2005, při jeho jmenování lídrem strany deklaroval, že aby strana uspěla v parlamentních volbách, je potřeba ji změnit a změnit „*skandální podreprezetaci žen ve straně.*“¹⁴⁶

Jak deklaroval, tak i částečně splnil. Jak je uvedeno v grafu č. 7 dole, ženská politická reprezentace konzervativní strany se od roku 2005 zvýšila téměř třikrát, do Dolní Poslanecké sněmovny se tak dostalo 48 žen. V dalších volbách roku 2015 dokonce 68 žen. Od voleb v roce 2005 také neustále stoupá počet navržených ženských kandidátek za konzervativní stranu. V roce 2010 jich bylo už 151 v následujících volbách v roce 2015, 169. Úspěšnost žen ve volbách se s ohledem na celkové výsledky strany nicméně stále pohybuje velmi nízko. S ohledem na poměr počtu kandidátek a zvolených, v roce 2005 uspělo ve volbách pouhých 13,9

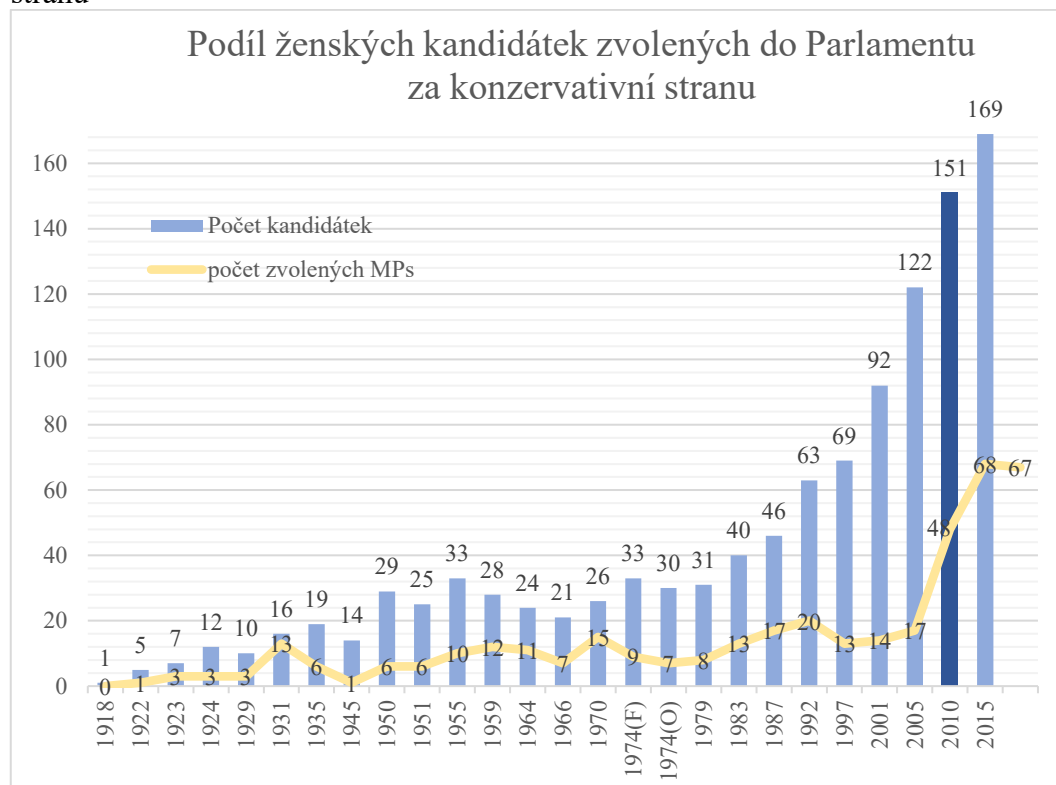
---

¹⁴⁵ CHAPMAN, 2009

¹⁴⁶ CAMERON, 2005

% žen, v roce 2010 se tento počet více jak zdvojnásobil na 31,7 % a v parlamentních volbách v roce 2015 to bylo už 40,2 %.

Graf č. 7 Podíl ženských kandidátek zvolených do Parlamentu za konzervativní stranu

Zdroje: STRICKLAND, GRAY, LOURIE a CRACKNER, 2002

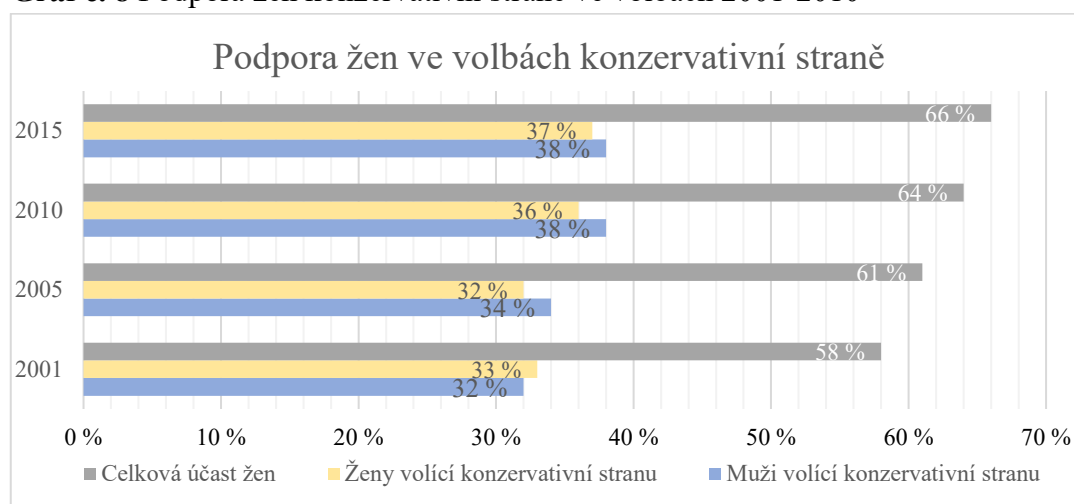
S nástupem Davida Camerona přišel i nový postoj konzervativní strany vůči ženské participaci. Jak uvádí autoři J. Asheová, R. Cambellová, S. Childsová a E. Evansová, v roce 2005 byla založena skupina Women2win, která existuje doposud a dlouhodobě usiluje o zvýšení počtu ženských konzervativních kandidátek a poslankyň.¹⁴⁷ Nově pak byl zaveden i tzv. Prioritní seznam, který generoval top 50 ženských a mužských aspirantů na kandidáty, z nichž se následně vybírali kandidáti do stranických neobsazených a jinak pro stranu klíčových pozic. Za účelem navýšení počtu ženských kandidátek strana přistoupila také na využití headhuntingu, mentoringu a odborné pomoci místních asociací. V další fázi došlo ke změně složení orgánů zodpovědných za selekci kandidátů. Vznikla restrikce, která zavedla povinnost pro tzv. „Constituency associations“, zodpovědné za výběr kandidátů na místních úrovních s více než 300 členy, zavést při jejich výběru primárky, otevřené či zavřené. Tato reforma se tak snažila změnit samotný charakter selektorů, a tím tak následně ovlivnit i charakter vybraných kandidátů.

¹⁴⁷ ASHE, CAMBELL, CHILDS a EVANS, 2010, s. 464

Nakonec, po zavedení třetí vlny reformy, v lednu roku 2007, bylo těmto asociacím povoleno přímo vybírat své kandidáty, nicméně pouze z předem schváleného seznamu, který musel v každé fázi selekce splňovat ekvivalentní 50% zastoupení žen a mužů.¹⁴⁸ A právě díky zavedeným primárním voleb bylo, dle některých autorů ve volbách v roce 2005 vybráno 17,5 % konzervativních kandidátů.¹⁴⁹

Cameronova rétorika zaměřená na ženskou otázku ovlivnila i samotný vztah žen ke konzervativní straně. Od roku 2005 stoupla jejich podpora ve volbách z 33 % v roce 2005 na celkových 37 % ve volbách o deset let později, jak je vyobrazeno v grafu č. 8 dole. Jak je také uvedeno v odhadech od agentury Ipsos MORI, mezi lety 2001 a 2015 se mírně zvyšovala i účast žen ve volbách, v roce 2001 to bylo 58 % a v roce 2015 už o osm procentních bodů více. Pro porovnání, v roce 2010 volilo labouristickou stranu o 5 % méně žen než stranu konzervativní, tedy 31 %. Tento poměr byl až do voleb v tomto roce obvykle obrácený.¹⁵⁰

Graf č. 8 Podpora žen konzervativní straně ve volbách 2001-2010

Zdroj: How Britain Voted Since October 1974, 2016, Ipsos Mori, 2019

Navzdory proklamované podpoře ženám při parlamentních volbách, lze z tabulky č. 4 dole vyzorovat, že konzervativní strana ve volbách v roce 2010 obsazovala ženy spíše do méně výherních pozic. Ženy tvořily 31,6 % všech kandidátů (326), kteří byli navrženi na nevýherní pozice. S ohledem na celkový počet ženských kandidátek (151) to však bylo 65 %. Ženy reprezentovaly pouhých 26,5 % všech dosazených kandidátů do pozic, ve kterých se strana v předchozích volbách umístila hned za vítězem voleb s rozdílem méně než pěti procent, zbylých 25 kandidátů

¹⁴⁸ CHILDS, WEBB a MARTHALER, 2008, s. 5-6

¹⁴⁹ ASHE, CAMBELL, CHILDS a EVANS, 2010, s. 469

¹⁵⁰ How Britain Voted Since October 1974, 2016, Ipsos Mori, 2019

obsadili muži. Stejně tak i na pozice, které byly výherní o méně než 10 % hlasů dosadila strana pouze 7 žen, zbytek (27) byl obsazen muži. S ohledem na výherní pozice z minulých voleb, ženy obsadily pouze 12,7 %.

Tabulka č. 4 Pozice ve Parlamentu obsazené nově zvolenými konzervativními kandidáty/kandidátkami

Pozice	Ženy	Muži	Celkový počet	Celkové % žen
Z minulých voleb	26	179	205	12,7
Výherní 5%	9	25	34	26,5
Výherní 10%	7	27	34	20,6
Nepředpokládaná výhra tzv. Suprise gain	6	26	32	18,8
Nevýherní pozice	103	223	326	31,6
Celkový počet kandidátů	151	480	631	23,9

Zdroj: ASHE, CAMBELL, CHILDS a EVANS, 2010, s. 473

Co se týká počtu žen zvolených do Parlamentu za konzervativní stranu, ty zde byly zastoupené hůře než v koaličním vládním kabinetě. V roce 2010 bylo zvolených 15,7 % žen z celkového počtu 305 konzervativních poslanců oproti 20% zastoupení žen ve kabinetě.¹⁵¹ Během prvního období Davida Camerona ve vládě (2010-2015) bylo ve Sněmovny lordů celkově 64 žen, tzv. “life peer”, tedy členů s nezděditelným titulem. Z toho přibližně třetina (21 žen) byla jmenována za konzervativní stranu.¹⁵²

Navzdory předvolebním proklamacím o navýšení počtu žen ve vládě, David Cameron nakonec jmenoval do svého kabinetu pouze 5 žen. Dle autorek Annesleyové a Gainsové, byl jedním z důvodů, proč se mu nepodařilo dostát svému předvolebnímu příslibu a jmenovat na třetinu ministerských pozic ženy, omezený počet žen, které se dostaly do Parlamentu a také fakt, že v rámci koaliční vlády s Liberálními demokraty musel Cameron určitou část ministerských křesel nabídnout kandidátům Nicka Clegga, který je obsadil mužskými poslanci.¹⁵³

Jak již bylo v práci uvedeno, britský kabinet zahrnuje čtyři klíčové pozice – premiéra, ministra financí (Chancellor), ministra zahraničí a ministra vnitra. Dle postavení pak existují tři různé ministerské stupně – **Secretary of State** – tedy hlava celého ministerského resortu. **Minister of State** – tzv. juniorský ministr, což je člen ministerstva, jehož pozice spadá pod vládní úroveň, je tedy přímo podřízený

¹⁵¹ ANNESLEY, GAINS, 2012, s. 721

¹⁵² HUGHES, 2015, s. 24-35

¹⁵³ ANNESLEY, GAINS, 2012, s. 720

ministři, který stojí v čele svého resortu a tzv. **Parliamentary Under-Secretary of State**, tedy ministerský náměstek, jehož pozice spadá do gesce juniorského ministra.

V prvních letech byly do kabinetní vlády jmenovány pouhé 4 ženy, pátou jmenoval David Cameron po resignaci ministra dopravy v roce 2011. Jen jedno ze čtyř klíčových ministerstev ovládala žena, Theresa Mayová, která se stala ministryní vnitra a zároveň zastávala dodatečný ministerský portfej na vládním Úřadě pro ženské záležitosti a rovné zacházení. Další vládní členkou byla Caroline Spelmanová, která na Ministerstvu životního prostředí, stravy a venkova (DEFRA) udržela pouze do roku 2012, v roce 2014 ji na této pozici vystřídal Liz Trussová. Ministryní za Wales se roku 2010 stala Cheryl Gillanová tuto funkci opustila v roce 2012. Poslední jmenovanou členkou vlády byla ministryně bez portfeje Baronka Warsiová, která byla také od roku 2010 spolupředsedkyní konzervativní strany. Dodatečně jmenovanou členkou vlády se v roce 2011 stala Justine Greeningová, usedla na post ministryně dopravy a v pozici vydržela pouze rok, v roce 2012 ji po první reorganizaci vládních postů David Cameron vyměnil a stala se ministryní mezinárodního rozvoje. Juniorskou ministryní na Ministerstvu dopravy byla i Theresa Villarová, ta od roku 2010 působila také na šesté nejvyšší pozici na Ministerstvu financí a při první reorganizaci se stala ministryní pro Severní Irsko. Od roku 2012 byla Maria Millerová v pozici ministryně na Ministerstvu kultury, médií a sportu a zároveň zastávala pozici dodatečné ministryně pro ženské záležitosti a rovné zacházení, kde vystřídal Theresu Mayovou. V roce 2014 se lídryní Horní komory Poslanecké sněmovny stala Tina Stowellová a tím tak novou členkou vládního kabinetu. V roce 2014 získala Nicky Morganová post juniorské ministryně financí – pátou nejvyšší pozici v tomto resortu. V tom samém roce ovládla také šestou nejvyšší pozici v resortu Ministerstva financí.¹⁵⁴

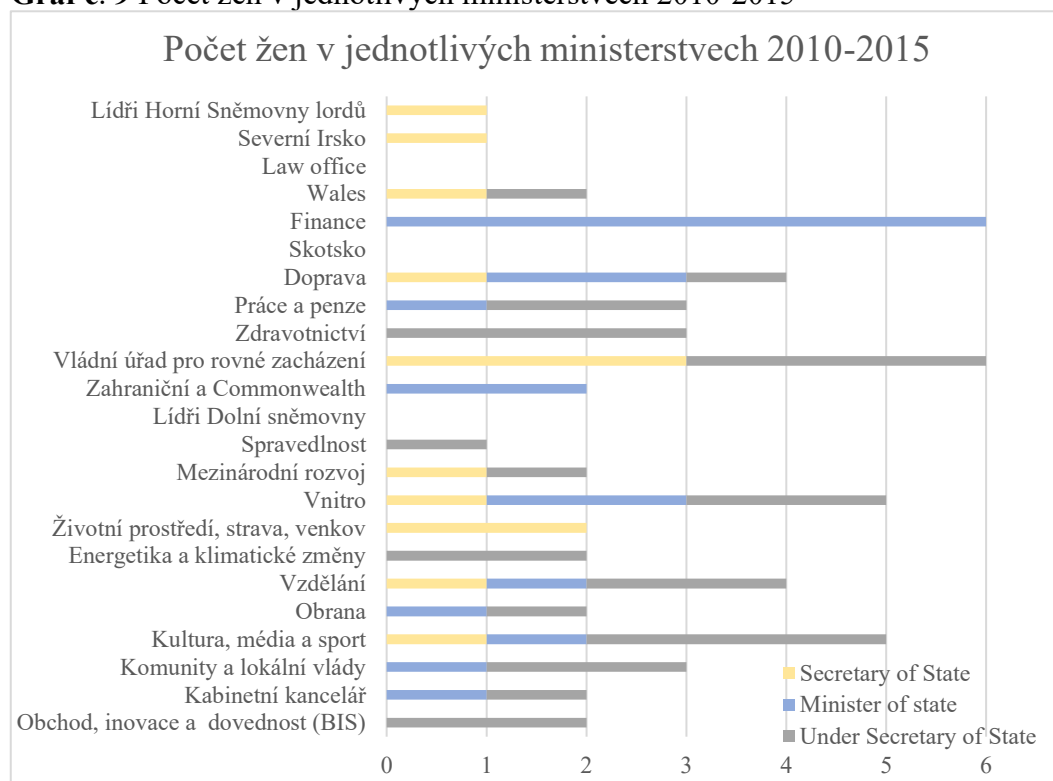
Na základě dat zobrazených v grafu č. 9 dole, pouze na jednu ze čtyř klíčových pozic byla jmenována žena, konkrétně na post ministryně vnitra. Celkově tak ve 3 ze všech 25 resortů, neměly ženy v prvním vládním období zastoupení ani na jedné ze tří výše zmíněných pozic. Ve třech resortech působila v průběhu 5 let pouze jedna žena, bylo to Ministerstvo spravedlnosti, Úřad pro Severní Irsko a Úřad lídrů Sněmovny lordů. Celkově za celé funkční období od roku 2010 do roku 2015

---

¹⁵⁴ Informace o složení ministerstva v období od 2010-2015 Zdroj: PRIDDY, 2015

bylo hlavou resortu 13 žen + jedna žena jmenovaná lídryní tzv. Whips za Sněmovnu lordů. Co se týče zastoupení na nižších ministerských pozicích, nejvíce žen bylo na Ministerstvu financí, celkově 6. Na Ministerstvu pro kulturu, média a sport a Ministerstvu vnitra, byly v obou resortech jmenovány 4 ženy. Druhé nejvyšší zastoupení, tedy 3 ženy na nižších ministerských postech mělo Ministerstvo dopravy, práce a penze, zdravotnictví, školství a resort komunit a lokálních vlád.

Graf č. 9 Počet žen v jednotlivých ministerstvech 2010-2015

Zdroj: PRIDDY, 2015

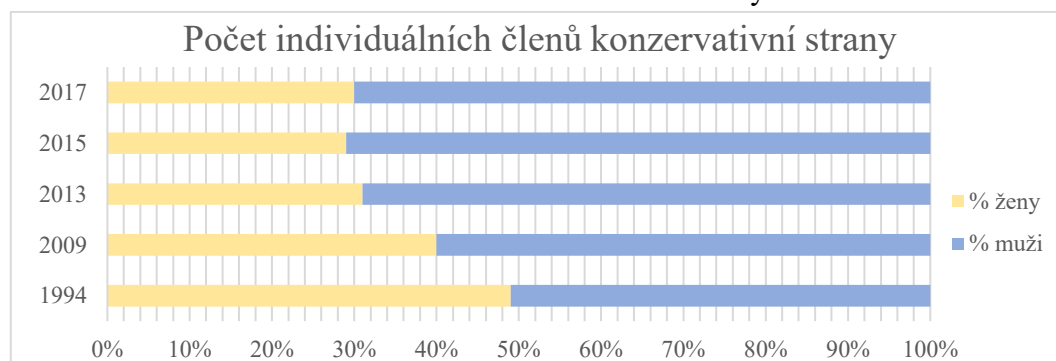
V červnu roku 2010 byl rozpočet vládního Úřadu pro rovné zacházení drasticky snížen, Ženský národní výbor zrušen a zdroje Výboru pro rovnost a lidská práva seškrtány. Ministerská skupina čítala celkem 12 lidí, z toho 4 ženy, nicméně nebyla zahrnuta do neformálních kruhů, které měly za úkol kontrolovat koaliční rozhodovací proces.¹⁵⁵ Dle některých autorů, byla neschopnosti vytvořit dostatečně silný a jednotný ženský hlas nejen důsledkem pokrácení zdrojů resortů, ale i nedostatečně silné postavení v rozhodovacím aparátu a rozptýlení ženských kandidátek do různých ministerstev.¹⁵⁶

¹⁵⁵ ANNESLEY, GAINS, 2012, s. 722-725

¹⁵⁶ CHILD, WEBB a MARTHALER, 2008, s. 5-6

Co se týká členské základny konzervativní strany, jak je vidět v grafu č. 10, poměr ženských členek od roku 1994 klesal. V roce 2009 tvořili muži 60 % všech členů, v následujících letech podíl mužských členů vůči ženským ještě stoupal. V roce 2013 to bylo pouhých 31 % žen oproti 59 % mužů a v roce 2015 a 2017 přibližně 70 % mužů oproti 30 % ženských členek. Stejně tak jak klesal počet ženských členek strany, dle analýza vydané v roce 2018, klesal i celkový počet členů. Členská základna konzervativní strany se tak od roku 2010 s výjimkou mírného nárůstu mezi lety 2012 a 2014 zmenšuje.¹⁵⁷

Graf č. 10 Počet individuálních členů konzervativní strany

Zdroj informací: BALE, POLETTI a WEBB., 2018

Půl roku po volbách, uveřejnila Cameronova vláda novou strategii rovnosti pro nadcházející vládní období, která byla založena na dvou základní principech, rovného zacházení a rovných příležitostech. Ty měly být podporovány nikoli skrze byrokratické kroky a diktování z politického centra, ale skrze vládní podporu rovnosti a spolupráci s podnikatelskými subjekty, s neziskovým sektorem a širší veřejností.¹⁵⁸

V roce 2012, představila Jo Swinsonová, poslankyně za Liberálně demokratickou stranu a členka Úřadu pro ženy a rovné zacházení, při jedné z debat na téma rovnosti, kroky, které vláda podnikla k prosazení rovných přístupů, převážně v oblasti rovnosti žen ve vztahu s businesssem. Uvádí, že „vláda založila vůbec první vnitro ministerskou skupinu a publikovala vůbec první strategii procházející napříč celou vládou a zahájila program „Think, Act, Report“¹⁵⁹ To byl program, který poskytoval rady pro firmy s ohledem na genderovou rovnost. Jak napovídá název, tato iniciativa se snažila podněcovat diskuzi v oblasti businessu na téma genderové

¹⁵⁷ AUDICKAS, DEMPSEY a KEEN, 2018, s. 8

¹⁵⁸ Government Equalities Office, 2010

¹⁵⁹ House of Commons Debates: Equality Act 2010: Third Party Harassment of Employees and Applicants, 16 Oct 2012

rovnosti, ale i kroky, které by podporovaly vyšší integraci žen do businessového prostředí a otevřeně vybízela k reportování dosaženého progresu. Z analýzy uveřejněné v prvním reportu této iniciativy z roku 2012 vyplývá, že u žen je pravděpodobnost práce na zkrácený úvazek až trojnásobně vyšší než u mužů, což následně prohlubuje platovou propast, neboť práce na částečný úvazek, jak vyplývá z reportu měla v té době v obecné rovině hůře placenou hodinovou taxu. Stejně tak zmiňuje i nízké zastoupení žen ve firemních radách, to bylo pouhých 11 %, což se dle FTSE 100 za rok, co byl tento program iniciován, změnilo a zastoupení žen ve firemních radách se zvýšil na 34 %.¹⁶⁰ Dále poslankyně uvedla, že „vláda prosadila založení *Women's Business Council* (Ženské podnikatelské rady), která měla za úkol identifikovat bariéry žen v pracovním procesu a zároveň poskytovala podporu pro ženy, které měly zájem o vybudování vlastního podnikání – zahrnovala 5000 mentorek, a prosazovala rovnost zastoupení ve firemních radách.“¹⁶¹

Na zvýšení zastoupení a vlivu žen ve firemním prostředí poukazovala také ministryně vnitra Theresa Mayová, které 13. března 2012, představila konkrétnější kroky, jak podpořit zvyšující počet žen v Britském Parlamentu a podpořit tento růst i v soukromém podnikatelském sektoru. Odkazovala na fakt, že zvyšování počtu žen není pouze otázkou férovosti či rovnosti, ale že s sebou nese i jisté podnikatelské výhody. Konstatovala, že podnikatelské subjekty, které již více využily ženského potenciálu a inovativních nápadů žen, mají vyšší prodej, vyšší návrat investovaného kapitálu a rovnější pracovní prostředí. Uvedla také, že zvyšování počtu žen v politice pomocí kvót je pouhým zkratkovitým řešením a že nejdůležitější, je činit změny skrze aktivity, které budou přímo řízené samotnými zainteresovanými subjekty. Ty mohou flexibilně rozhodnout jakým způsobem se o tuto změnu zasadí. Role vlády v tomto ohledu, dle jejích slov „*spočívala v dosazení žen do poloviny nově jmenovaných rad státních orgánů a zveřejnění samotného rámce změn, který by mohl napomoci subjektům rozhodnout se, jakým směrem se vydat.*“¹⁶² Mezi ně patřilo i zpřístupnění flexibilní pracovní doby pro zaměstnance a tím tak napomoci vybalancovat pracovní a rodinný život žen, představení nového systému flexibilní rodičovské dovolené a tím tak změnit

---

¹⁶⁰ Government Equalities Office, 2012

¹⁶¹ House of Commons Debates: Equality Act 2010: Third Party Harassment of Employees and Applicants, 16 Oct 2012

¹⁶² MAY, 2012

zastaralou strukturu, která se odvíjela od stereotypní představy, že „žena by měla zůstat v domácnosti a starat se o dítě a muž by měl chodit do práce a vydělávat peníze“.¹⁶³

Následující kapitoly představí jednotlivé politiky, které svým účinkem alespoň částečně cílily na ženy anebo usilovaly o zlepšení jejich stávajících pracovních příležitostí a životních podmínek. Součástí je také stručný rozbor hlasování o těchto politikách v Horní komoře Poslanecké sněmovny, které ukazují rozdílné přístupy poslanců z obou labouristické i konzervativní strany.

5.1. Zákon o rovném zacházení

Ačkoliv byl tento zákon navrhnut a představen již v roce 2009 labouristickou stranou, ještě před začátek volebního období Davida Camerona, hlasování o něm, konkrétně hlasování při třetím čtení návrhu toho zákona a následnými navrženými regulacemi v roce 2011 částečně reflektuje konzervativní stranický přístup k této záležitosti.

Tento zákon měl za cíl zjednodušit a spojit již několik existujících zákonů zabývajících se problematikou diskriminace na pracovišti a v širší společnosti. Nahradil tak předchozí zákony z roku 1975, 1976 a 1995 (v pořadí Sex Discrimination Act, Race Relation Act, Disability Discrimination Act) více zpřísnil ochranu jednotlivců a vymezil situace, které jsou díky své diskriminační povaze považovány za nezákonné. Tento zákon také blíže specifikoval druhy diskriminace – přímá/nepřímá diskriminace, obtěžování či jinak nevhodné chování či šikanování. Zákon předkládá několika kapitol rozdělených dle charakterových podskupin jednotlivců, na které je jeho ochrana cílena – tedy různých věkových skupin, zdravotně postižených lidí, lidí, kteří podstupují nebo již podstoupili změnu pohlaví, zahrnuje také podskupinu rasovou, manželství a civilní partnerství, náboženské vyznání, pohlaví a sexuální orientace.¹⁶⁴

Třetí čtení tohoto zákona bylo projednáváno 2. prosince v roce 2009, tohoto hlasování se zúčastnilo pouhé 3,1 % konzervativců, tedy 4 a všichni hlasovali proti

---

¹⁶³ MAY, 2012

¹⁶⁴ Equality Act 2010

návrhu – z toho byla přítomna jen jedna žena. Všichni přítomní (80,3 %) labourističtí hlasovali pro, tedy 281 poslanců.¹⁶⁵

Povinnosti veřejného sektoru reflektovat tento zákon a ve všech svých činnostech eliminovat diskriminaci a prosazovat rovné příležitosti přišel v platnost o rok později, 5. dubna 2011. O dva měsíce později 13. června roku 2011 byla novou konzervativně-liberální vládou projednávána regulace tohoto zákona, která uvalila povinnost na určité subjekty veřejného sektoru publikovat cíle a snahy spojené s povinnostmi uvedenými v zákoně o rovném zacházení z roku 2010. Tedy eliminovat diskriminaci, obtěžování či zastrašování/šikanování a dále podporovat a prosazovat rovné podmínky. Tohoto hlasování se zúčastnilo 86,6 % všech konzervativců, z nich většinu 258 poslanců hlasovalo pro návrh. Z 84,1 % přítomných labouristických poslanců, jich 215 hlasovalo proti návrhu a dva na jeho podporu.¹⁶⁶

V září 2011 byl představen konzervativním poslancem s podporou osmi svých poslaneckých kolegů návrh reformy “Equality and Diversity (Reform) Bill” který navrhoval zakázat veřejným orgánům podporovat nebo se jinak angažovat v propagaci pozitivní diskriminaci při náboru nových zaměstnanců. Pozitivní akce, které míní zvýhodnit nebo podpořit partikulární skupinu na základě jejich věku, pohlaví, sexuální orientace, socioekonomického statutu, národnosti, tělesného postižení. Tento návrh měl zároveň zrušit zákon z roku 2002 “Sex Discrimination (Election candidate)“, který povoloval politickým subjektům využívat těchto prostředků při selekci svých kandidátů, tak aby byla snížena nerovnost v počtu zvolených žen vůči mužům, jakožto kandidátů jednotlivých stran. Tohoto hlasování se ale zúčastnilo pouhých 7,4 % všech poslaneckých členů, 39 z nich hlasovalo proti návrhu reformy – 22 konzervativců a 17 labouristů. Pět ze zúčastněných konzervativních poslanců hlasovalo pro návrh. Tento návrh reformy zůstal neúspěšný v druhém čtení.¹⁶⁷ Tento příklad dokládá, že uvnitř strany existovaly poslanecké frakce, které nesouzněly s nastolenou politikou rovnosti, nicméně jak

---

¹⁶⁵ The Public Whip, 2018, odkaz: <https://www.publicwhip.org.uk/division.php?date=2009-12-02&number=13&display=allpossible>

¹⁶⁶ The Public Whip, 2018, odkaz: <https://www.publicwhip.org.uk/division.php?date=2011-07-13&house=commons&number=324>

¹⁶⁷ The Public Whip, 2018, odkaz: <https://www.publicwhip.org.uk/division.php?date=2011-10-21&house=commons&number=371>

vyplývá z hlasování o tomto návrhu, tyto frakce měli v celkovém měřítku jen velmi omezenou stranickou podporu.

5.2. Equal Pay Audit 2013

Součástí zákona z roku 2013 – Enterprise and Regulatory reform Act (Společnosti a regulační reforma) byla pasáž opravňující soud pro zaměstnanecké právo - upravující vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli - vyžádat od zaměstnavatelů, kteří poruší zákon o rovném zacházení (Equality Act) z roku 2010 či se dopustí diskriminace v oblasti mimosmluvních finančních ohodnocení (bonusy, prémie), provedení auditu (Equal Pay Audit), který zahrnuje porovnání mezd mužů a žen, na stejných pracovních pozicích vykonávající stejnou náplň práce.¹⁶⁸ Jak je uvedeno v doplňkovém dokumentu k samotnému zákonu, ačkoliv se předpokládalo, že počet případů za rok bude velmi nízký, tento krok měl pomoci v podpoře rovného platu a ekonomického růstu skrze rovnost na pracovišti.¹⁶⁹ Tento zákon byl finálně schválen ve třetím čtení 17. října 2019 a získal královský souhlas 25. dubna 2013.

5.3. Rodičovská dovolená

System mateřské a otcovské rodičovské dovolené byl v této době považován za částečně neflexibilní, převážně s ohledem na fakt, že v prvním roce dítěte nenabízeli rodičům dostatečné množství incentiv, které by vedly ke sdílené péči obou rodičů. Z dlouhodobého hlediska tak přispíval ke genderové nerovnováze na pracovním trhu, neboť to byly právě ženy, u kterých byla vždy vyšší pravděpodobnost, že využijí mateřskou dovolenou pro péči o své dítě a zároveň dostatečně neumožňovala udržovat stále vazby na své předchozí zaměstnání.¹⁷⁰

Možnosti pro využití mateřské dovolené byly neomezené bez ohledu na délku doby v zaměstnání, přičemž první dva týdny po narození dítěte musela být mateřská dovolená využita povinně. Ženy měly nárok na 52 týdnů dovolené. Otcovská dovolená byla podmíněna délkou v zaměstnání (nejméně 26 týdnů) a otec měl

---

¹⁶⁸ Enterprise and Regulatory Reform Act 2013

¹⁶⁹ Department for Business Innovation & Skills, 2013, s. 44

¹⁷⁰ LONG, GILLIE, FAIRBAIRN a PYPER. květen 2013, s. 38-46

nárok na jeden až dva týdny dovolené. Rodičovská dovolená zahrnovala nárok na 18 týdnů dovolené na výchovu dítěte, která mohla být vybrána do pátého roku dítěte. Byla neplacená a podmíněná minimálně roční dobou v zaměstnání.¹⁷¹

Součástí nového zákona z roku 2014 (Children and Families Act), který byl představen v únoru roku 2013 bylo zavedení systému tzv. flexibilní rodičovské dovolené. Prodloužená doba mateřské mohla prohlubovat genderovou platovou propast a potenciálně diskriminovat ženy při přijímacím procesu. Toto opatření tak mělo napomáhat v boji proti diskriminaci – zaměstnavatel do budoucna nebude vědět, kdo z rodičů si vezme tuto dovolenou. Zároveň může pomoci podpořit ekonomický růst a vytvořit více motivované a flexibilní pracovní síly. Flexibilní rodičovský systém, při němž mohl rodič či jeden z adoptivních rodičů kdykoliv ukončit svou mateřskou/rodičovskou dovolenou a po jejím skončení navázat na tzv. dovolenou sdílenou, která zahrnuje jedno-týdenní bloky, které mohou být rozděleny do na sebe nenavazujících period mezi oba rodiče, s návratem do zaměstnání v mezi periodách, nebo mohou být využity oběma rodiči naráz. Tento nový zákon reflektoval sdílení rodičovské dovolené a ponechával volnost volby rodin rozdělit ho mezi sebe, tak jak to vyhovuje oběma rodičům a zároveň dovolil vybalancovat rodinné záležitosti se záležitostmi pracovními. Měl tak vytvořit větší rovnost na pracovišti a přinést prospěch jak pro zaměstnance, tak i pro zaměstnavatele.¹⁷²

Tento nový princip zahrnuje, stejně jako původní mateřská dovolená, standardních 52 týdnů dovolené, přičemž rodič může odstartovat flexibilní rodičovskou dovolenou kdykoliv, tedy může ukončit standardní mateřskou a sdílet nevyužité volno. Tato rodičovská dovolená může být využita také konsektivně matkou i partnerem. Otcovská dovolená zůstala nezměněná, jen otec dostal možnost využít neplacené volno na prenatální lékařské kontroly. Tento zákon obsahoval také pasáž upravující možnost požádat o pružnou pracovní dobu rozšířenou na všechny zaměstnance bez jakéhokoliv omezení.¹⁷³ Do této doby o ni mohlo být požádáno jen omezeným okruhem zaměstnanců, kteří měli rodičovské či pečovatelské

---

¹⁷¹ LONG, GILLIE, FAIRBAIRN a PYPER, únor 2013, s. 104-107

¹⁷² LONG, GILLIE, FAIRBAIRN a PYPER, únor 2013, s. 102-113

¹⁷³ LONG, GILLIE, FAIRBAIRN a PYPER, únor 2013, s. 108-121

závazky o kohokoliv z rodiny do věku 18 let, přičemž žádost byla podmíněna dobou zaměstnání (minimálně 26 týdnů).¹⁷⁴

Při druhém čtení, byla tato část zákona relativně málo debatována, nejspíše z důvodu, který uvedl jeden z poslanců při diskusi v Horní komoře Poslanecké sněmovny, že „*byla poslanci obecně kladně přijímána*“.¹⁷⁵ Tento zákon prošel finálním třetím čtením 11. června 2013 a finální královský souhlas získal 13. března 2014.

---

¹⁷⁴ The Flexible Working (Eligibility, Complaints and Remedies) Amendment Regulations 2010

¹⁷⁵ House of Commons Debates: Column 132, 25 Feb 2013

6. Závěr

Závěrečná část práce shrnuje feminizaci dvou největších politických subjektů Velké Británie – labouristické a konzervativní strany na základě teoretického vymezení představeného v první kapitole. Součástí je také srovnání dvou případových studií zabývajících se prvním funkčním obdobím lídrů těchto dvou politických stran – Davida Camerona a Tonyho Blaira s ohledem na strategie využité v tomto období na zvýšení počtu žen v politice a na ostatní aspekty feminizace jejich stran. Posledním z cílů této práce je relativizovat tvrzení o tom že, labouristická strana inklinuje k zahrnutí feministických požadavků více než strana konzervativní a obecně tak mají levicové strany pozitivnější přístup k ženské otázce, oproti tomu strany pravicové zastávají opačný postoj.

6.1. Feminizace konzervativní strany

Do konce 19. století se konzervativní strana nejvíce podobala typu strany neresponzivní, která byla na jedné straně indiferentní k oficiálnímu zastoupení žen v politickém uskupení – do konce 19. století byla členská základna konzervativní strany z velké většiny mužská – přesto měly ženy možnost vstoupit do politického prostředí skrze stranické konexe, avšak mimo stranickou strukturu, přes politiku za scénou. Jak uvádí Maguireová, v tomto období byla strana více ženská než například v prvních letech strana labouristická, z tohoto důvodu také přitahovala více žen.¹⁷⁶ Role konzervativní ženy byla v politickém životě vcelku podstatná, neboť právě působením v politice za scénou ženy zprostředkovávaly politické diskuze, které byly mnohdy jediným místem, kde se střetávali politici z různých politických sfér. Vznikající ženské organizace (pionýrskou byla Primrose League) byly pouze přidruženými subjekty strany a neměly na stranu žádné přímé vazby, nekladly na ně dokonce ani žádné přímé požadavky. Fungovaly zcela separátně od politického spektra a v zásadě jen umožňovaly ženám proniknout do veřejného života. Jednání o rozšíření volebního práva v Parlamentu byla neúspěšná, mnohdy probíhala i v antifeministickém duchu – například v roce 1875 vznikla spojením několika členů konzervativní strany skupina pro udržení integrity volebního práva. Do konce 19. století byla konzervativní část Poslanecké sněmovny laděná spíše

---

¹⁷⁶ MAGUIRE, 1998, s. 202

anti-sufražetsky. Jak je zřejmé i z politických hlasování o ženských záležitostech, do roku 1883 hlasovala strana zcela jasně proti. Integrace ženských záležitostí do stranické agendy tak byla velmi nízká až téměř žádná.

To se začalo postupně měnit v 80. letech 19. století, kdy strana začala procházet postupnou feminizací. První oficiální konzervativní stranou vedená kampaň za volební právo začala v roce 1888 Lordem Salisburym. Konzervativní strana byla s postupným rozšiřováním všeobecného volebního práva nucena změnit i svou stranickou strukturu. Přestala být elitářská a začala se více zodpovídat svému elektorátu. Svou důležitou úlohu si také vybudovaly lokální vlády, které se později staly místem realizace politických ambicí žen. Od 80. let při hlasování v důležitých ženských otázkách hlasovali konzervativní/unionističtí poslanci převážně pro jejich zavedení. V roce 1910 vznikl i tzv. Dohodovací výbor pro ženské volební právo, na jehož popud byla iniciována série zákonných návrhů na rozšíření volebního práva na ženy. První „nátlakovou skupinou“, která kladla požadavky přímo na stranické konzervativní zástupce, byla „Tariff Reform League“, která se po roce 1926 stala oficiální stranickou ženskou organizací a v roce 1928 čítala až milion členek, téměř čtyřikrát více než organizace zaštitěné labouristickou stranou. V těchto letech strana zavedla, vůbec jako první politický subjekt, stranické kvóty na selekci delegovaných kandidátů na každoroční stranickou konferenci. V tomto období se přibližovala typu responsivní antifeministické strany, neboť měla v tuto dobu vcelku pozitivní přístup k rozšíření ženskému volebnímu právu nicméně zastoupení žen na parlamentní úrovni za konzervativní stranu bylo stále velmi nízké, do roku 1931 se do Parlamentu nedostaly více jak tři ženy.

První symbolická změna v tomto ohledu nastala v roce 1975, kdy byla poprvé zvolena předsedkyní strany žena, byla jí Margareth Thatcherová. O 4 roky později se stala první ženou působící na pozici premiérky Velké Británie. Hlubší feminizace konzervativní strany přišla nicméně až s nástupem Davida Camerona v roce 2005. Zavedení reformu na změnu selekce kandidátů a selektorů tak, aby zajistily rovnost pohlaví v politickém zastoupení, dopomohlo k rekordnímu počtu konzervativních žen v Parlamentu v roce 2010. Cameronova rétorika, ale i politiky zavedené v průběhu jeho vlády otevřeně proklamovaly podporu zvýšení ženské participace v politice a rovného přístupu k ženám. V tomto období začala být strana responsivní zejména s ohledem na integraci ženských záležitostí do politiky, a to převážně

v oblasti rovného platu a zastoupení žen v businessu. Co se týká ženského členského zastoupení, to sice neustále mírně klesalo, nicméně stále dosahovalo okolo 30-40 % všech členů. I ženské organizace začaly fungovat na bázi bližší spolupráce se stranickými vládními strukturami. Například jím byla „Conservative Women's Organisation“ působící za vlády Davida Camerona a dodnes fungující v úzké spolupráci se stranickými/vládním subjekty, převážně pak se členy vládního Úřadu pro ženské záležitosti a rovné zacházení.

6.2. Feminizace labouristické strany

S ohledem na fakt, že labouristická strana vznikla až v raných letech 20. století, její feminizační vývoj započal již v prvních letech jejího působení. Ačkoliv strana již v roce 1912 přijala agendu volebního právo žen do oficiální stranické programové politiky, projednávání genderových a ženských otázek bylo téměř nemožné, neboť ve straně měly již od počátku až do konce osmdesátých let 20. století rozhodující slovo odbory a s ním i nevoli projednávat jiné než socio-ekonomicky orientované otázky. Po roce 1918 nicméně z veškeré spolupráce s organizacemi na podporu volebního práva sešlo a strana mezi lety 1919 a 1925 otevřeně zavrhovala jakoukoliv součinnost s feministickými skupinami. Ženy, které měly možnost se dostat skrze přidružené organizace do labouristického politického prostředí si tak musely svou pozici vydobýt v čistě mužsky orientovaném prostředí. Jejich pozice byla mnohem obtížnější než pozice konzervativních žen z vyšších tříd, které měly v té době v politickém prostředí dveře otevřené. V prvních letech tak strana svým přístupem k ženské participaci a ženským otázkám přibližovala spíše neresponzivnímu typu. Nicméně už v roce 1926 se stala oficiální labouristy uznávanou stranickou organizací Ženská labouristická liga (WLL). Ačkoliv po spojení se stranou měla jen reálně malou možnost ovlivňovat politické procesy, neboť byly ženám přisouzeny posty kompletně separované od zbytku stranického aparátu, čas od času se jí podařilo prosadit ženská témata do jednání strany. Ve třicátých letech, po posouzení role ženy ve straně, byla přijata změna stanov týkající se navýšení počtu volených členek do Národního výkonného výboru strany (NEC).

Zlomovými lety se pak stala 70. a 80. léta, kdy byla podpora ženských záležitostí do té doby největší. V tomto období se dá hovořit o labouristické straně jako o straně responsivní (feministické). Byl založen labouristický akční ženský výbor, studijní skupina pro ženská práva, která měla přímé napojení na stranický výkonný výbor. Rozhodnutí z ženských konferencí, které byly do té doby opomíjeny, se tak měly možnost dostat k projednání na stranických konferencích. Až úspěch ve volbách v roce 1966 přinutil stranu, za účelem udržení si získané podpory, částečně sjednotit svůj program s feministickými požadavky, ženským záležitostem byla věnována pozornost i ve stranických publikacích. V roce 1989 byly stranou zavedené kvóty na zlepšení pozice žen uvnitř stranické struktury na úrovních regionálních obvodů, v pozdějších letech i na delegaci na roční stranické konference. Hlubší feminizace započala až se zavedením „all women-shortlistu“, který umožňoval sestavení kandidátních listin v určitém volebním okrsku pouze z ženských zástupkyň. Stejně tak i principem „one woman one vote“, kterým byl omezen rozsáhlý vliv odborů uvnitř strany. Tyto snahy pokračovaly i s nástupem Tonyho Blaira na předsednické křeslo labouristické strany a v roce 1997 na post premiéra vlády, ten navázal na reformy započaté jeho předchůdci. Za jeho vlády se skrze legislativními kroky podařilo vylepšit pozici žen ve společnosti, stejně jako zvýšit jejich zastoupení v Parlamentu. Co se týká členů, nedá se sice mluvit o paritě mužů a žen, nicméně v této době ženy tvořily více jak 40 % členské základny.

6.3. Srovnání strategií na zvýšení zastoupených žen

Pro srovnání participačních strategií konzervativní a labouristické strany za vlády Davida Camerona a Tonyho Blaira využije tato práce teoretickou základnu představenou Joni Lovenduskiovou. Ta rozlišuje tři různé strategie, na jejichž základě strany navyšují počty ženských reprezentantek v politice. První je rovnost skrze rétoriku, tedy skrze politické kampaně, politický diskurz či proslovy politických představitelů. Druhá je propagace rovnosti, která zahrnuje pokusy přivést ty, co jsou aktuálně nedostatečně zastoupeni do politické soutěže skrze speciální tréninky, finanční asistenci aj. Cílem této strategie je motivovat a podpořit kandidáty. Poslední, třetí strategií, jak uvádí Lovenduskiová, jsou záruky rovnosti, které vyžadují zvýšení počtu kandidátů skrze stranické kvóty, legislativní kroky či

reservované pozice.¹⁷⁷ S ohledem na výše zmíněné strategie lze konstatovat, že ve sledovaném období obě dvě vytyčené politické strany využily, více či méně důsledně, všech tří strategií.

Ze dvou případových studií lze vyvodit, že strategie skrze rétoriku byla využita s větším důrazem na ženský aspekt právě konzervativní stranou. Oba lídři stran měli tendence upínat svou pozornost na ženy, ačkoliv důraz na ženskou otázku v průběhu kampaně v roce 2005 až 2010 byl na základě uveřejněných předvolebních projevů vyšší v případě Davida Camerona než v předvolební kampani Tonyho Blaira v letech od roku 1992 do 1997. Součástí předvolební i povolební kampaně konzervativní strany byla explicitně vyřčená podpora na zvýšení ženského zastoupení v politice. Oproti tomu se Tony Blair ve svých předvoleních proslovech zaměřoval více na sociální politiku. Tyto sklony lze vypožorovat i v ostatních oblastech, jako například v připravovaných vládních programech, kdy bylo labouristy akcentováno sociální hledisko problematiky nad genderovým aspektem. Někdy se uvádí, že Cameron zvolil tento typ rétoriky účelně, aby našel pojitka k získání voličů, kteří do té doby podporovali labouristickou stranu.¹⁷⁸

Co se týče strategie propagace rovnosti, nebyla v případě labouristické strany tato strategie cílena přímo na ženy, ale byla představována jako politika sociální. Za vlády Tonyho Blaira to byl již zmíněný „New Deal“ pro rodiče samoživitele, který zahrnoval podporu rodičů samoživitelů dostat se zpět do pracovního procesu skrze poskytování přístupu k tréninkům a mentoringové pomoci. V případě konzervativní strany byly v rámci strategie rovnosti představeny programy, které měly vést ke zvýšení počtu žen v businessovém prostředí. Mezi ně patřil například program „Think, Act, Report“, který zaštiťoval podnikatelské subjekty a udával směr ve věci rovných příležitostí a platu žen. Opět i v tomto ohledu měla konzervativní strana tuto strategii cílenou explicitně na postavení žen.

Ohledně poslední strategie záruky rovnosti týkající se zavádění genderových politik lze na základě uvedených příkladů implementovaných politik obecně tvrdit, že vláda Tonyho Blaira využívala změny legislativního rázu ke zlepšení situace ženské otázky více než strana konzervativní. Ta tuto problematiku řešila spíše skrze

---

¹⁷⁷ CHILDS, LOVENDUSKI a CAMPBELL, 2005, s. 24

¹⁷⁸ CHILDS, WEBB a MARTHALER, 2008, s. 4

podpůrné dobrovolné programy a skrze propagaci rovnosti podnítit diskuzi a iniciativu firem zvýšit počet zastoupených žen. Labouristická strana zavedla již zmíněný „New Deal“ pro rodiče samoživitele, který se netýkal pouze mentoringové pomoci, ale zahrnoval i sérii legislativních kroků, které cílily na zlepšení postavení dotčených skupin. Ať už se jedná o kontroverzní sjednocení příspěvků pro rodiče samoživitele s příspěvky pro rodiny s oběma rodiči, anebo zavedení národní minimální mzdy v roce 1999, jednalo se opět převážně o kroky primárně zaměřené na obecné sociální problémy, navzdory faktu, že to byly vždy ženy, jež byly zasaženy touto problematikou v mnohem vyšší míře než muži. Konzervativní strana v roce 2010 zavedla novou strategii rovnosti zaměřující se hlavně na vztah genderové rovnosti a businessu. Jak již bylo řečeno, strana tendovala spíše k neinvazivním politickým krokům, propagovala rovnost skrze podpůrné programy. Chtěla především motivovat a směřovat business k tomu, aby si aktéři sami rozhodli, jakým způsobem a zda vůbec, chtějí zahrnout více žen do svých rozhodovacích struktur. I přesto jejich přístup zahrnoval určité legislativní kroky, které měly za cíl stírat platovou propast mezi muži a ženami a zlepšit postavení ženy v pracovním prostředí. Tomu mělo napomoci i zavedení povinnosti pro firmy provést audit rovného platu v případě porušení Zákona o rovném zacházení z roku 2010 nebo zavedení tzv. sdílené rodičovské dovolené, která přispívala k efektivnějšímu a flexibilnějšímu rozvržení dovolené mezi oba rodiče tak, aby nedocházelo k případné diskriminaci žen a prohlubování platové propasti mezi muži a ženami kvůli prodloužené péči o dítě. Konzervativní strana také prosadila rozšíření flexibilní pracovní doby na všechny zaměstnance, jako další krok, jak ženám pomoci vybalancovat pracovní a soukromý život.

Na základě představených přístupů obou stran lze konstatovat, že Tony Blair využíval více legislativních intervenčních kroků zaměřených na sociálně ekonomické problémy, v celkovém výsledku však mohly tyto kroky mít větší genderový přesah a vést k efektivnějším výsledkům než-li neintervenční etablování podpůrných programových politik cílených přímo na rovné postavení ženy za vlády Davida Camerona.

6.4. Srovnání ostatních aspektů feminizace

S ohledem na počty úspěšně zvolených žen, se oběma lídrům podařilo dostat do Parlamentu za svou stranu do té doby rekordní počet, 48 žen (ze 151 kandidátek) za konzervativní stranu v roce 2010 a 101 žen (ze 158 kandidátek) za labouristickou stranu v roce 1997. Oběma se to v zásadě podařilo díky zavedení nových principů selekce kandidátů. Tony Blair k tomu využil tzv. „all women shortlist“, mnohdy vzbuzující kontroverze právě kvůli pozitivní diskriminace, kterou s sebou tento princip přinášel. V podstatě zajišťoval, aby v určitých volebních okrscích byly kandidátní listiny sestavovány pouze z žen. Ve volbách v roce 1997 tak tento princip napomohl více jak polovině ženám ke zvolení do Parlamentu. David Cameron zavedl v době před jeho prvním vládním obdobím několik reforem upravujících, jak počty žen na kandidátních listinách, tak i složení selektorů rozhodujících o výběru kandidáta skrze primární volby na lokální úrovni. Dle dostupných analýz bylo na základě tohoto principu v roce 2005 vyselektováno až 17,5 % všech kandidátů. V celkovém počtu se pak počet kandidátek oproti roku 2005 v následujících volbách zvýšil téměř třikrát (ze 17 žen na 48). Stejně jako v případě Tonyho Blaira, kdy v roce 1997 uspělo 101 žen, téměř třikrát více než v předchozích volbách v roce 1992. Navzdory výše zmíněné podpoře ženské reprezentace od lídrů stran je minimálně v případě konzervativní strany zřejmé, že větší část ženských kandidátek byla dosazena na nevýherní pozice. V případě Tonyho Blaira to bylo 36 % žen, u Davida Camerona s ohledem na podíl úspěšných a neúspěšných kandidátek, více jak 68 %.

Naproti tomu, pokud vezmeme v potaz ženy jmenované v prvním roce do kabinetní vlády, jsou jejich počty shodné pro oba představitele stran - 5 jmenovaných žen – a to i navzdory nepoměrnému počtu žen, který byl v parlamentních volbách v roce 2010 zvolen za konzervativní stranu a v roce 1997 za stranu labouristickou. Pouze jedna žena byla Davidem Cameronem jmenovaná na jeden ze čtyř klíčových postů v zemi, Theresa Mayová se v roce 2010 stala ministryní vnitra. Tony Blair na tyto pozice nedosadil ženu ani jednu. Ve 88 % vládních resortů Davida Camerona (pouze 3 byly ženami neobsazené) měly ženy alespoň minimální zastoupení. Tony Blair měl v tomto ohledu téměř stoprocentní ženské zastoupení, tedy téměř do všech resortů, kromě Úřadu pro Wales, byla jmenována minimálně jedna žena. Na základě dat o počtu žen v jednotlivých ministerstvech lze konstatovat, že ženy měly

v ministerstvech obou premiérů nejvyšší zastoupení v resortu financí, dopravy, vzdělání a práce (za vlády Tonyho Blaira tento resort nesl název sociální zabezpečení). David Cameron jmenoval ještě 5 žen do Úřadu pro rovné zacházení, který vznikl až v roce 2007 a za jeho první premiérské období bylo také 5 žen na Ministerstvu vnitra a na Ministerstvu kultury, médií a sportu. Větší zastoupení (4 ženy) mělo také ve sledovaném období Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo obchodu. Co se týče počtu žen, jež byly dosazeny do vedení resortu, za celé první funkční období jich Tony Blair jmenoval pouze 8, 13 jich bylo do těchto pozic dosazeno David Cameronem. Na základě těchto dat lze také tvrdit, že oba premiéři měli sklony ženy spíše rozptýlit do různých ministerských resortů, nežli je koncentrovat do několika málo vybraných ministerských departmentů. Jak uvádí Claire Annesleyová a Francesca Gainsová, toto mohlo mít dvě příčiny, buď záměrně zamezit vytvoření relevantního jednotného ženského postoje k prosazení politické změny anebo potřeba rozšířit jejich působnost v různých sférách.¹⁷⁹

Co se týče volební podpory ze strany žen v parlamentních volbách, navzdory snižující se účasti žen ve volbách od roku 1992 do roku 2001- snížení téměř o 20 % - volební podpora žen labouristické straně ve volbách v roce 1997 stoupla o 10 % a při volbách v roce 2001 klesla jen slabě o dva procentní body. Podobný trend kopírují i počty členek labouristické strany, které se v tomto období drží stabilně okolo 39-40 %. Podpora žen konzervativní straně ve sledovaném období stoupla z 32 % v roce 2005 až na 37 % získaných ženských hlasů o pět let později. Přímě úměrně s počtem hlasů stoupala i účast žen ve volbách v tomto sledovaném období, z 61 % v roce 2005 na 66% účast žen ve volbách v roce 2015. Opačně tomu však bylo s počtem ženských členek uvnitř konzervativní strany, jejich počet se od roku 2009 zmenšil téměř o 10 %. Na základě uvedených volebních průzkumů tak volební preference žen kopírovaly celkové volební výsledky těchto stran ve sledovaném období.

Po podrobnějším vhledu do prvního funkčního období těchto dvou politických představitelů lze v jejich přístupu ke genderové problematice nalézt jisté shodné znaky. Oba lídři dovedli do Parlamentu do té doby a pro svou stranu rekordní počet žen, oba toho dosáhli právě díky zavedeným reformám výběru kandidátů. Jak Tony Blair, tak i David Cameron jmenoval do svých kabinetních vlád stejný počet žen

---

¹⁷⁹ ANNESLEY, GAINS, 2012, s. 720-722

navzdory tomu, že za labouristické vlády se dostalo do Parlamentu dvakrát více žen než za koaliční vlády Davida Camerona. U obou také můžeme vysledovat jisté tendence roztržít ženy po jednotlivých ministerstvech, namísto snahy umožnit jim vytvořit jednotnou koherentní politickou sílu. To jim bylo umožněno pouze v Úřadu pro ženské záležitosti a rovný přístup, nicméně za vlády Davida Camerona neměli členové tohoto úřadu přímý vliv na rozhodovací aparát. Při hlasování o jednotlivých legislativních krocích bylo vždy zřetelné rozdělení vlády a opozice, tedy až na jedno hlasování o již zmíněném sjednocení rodičovských příspěvků v roce 1997. Důvodem byly, jak je zřejmé z debaty o tomto návrhu zákona, již dříve konzervativní vládou anticipované škrty, které labouristická vláda v rámci reorganizace příspěvků pro rodiče samoživitele v prvním roce svého úřadu přijala. Z jednotlivých hlasování v průběhu obou vládních období vyplývá, že reprezentantky stran byly ve všech uvedených případech loajální svým stranám, a to například i v případě hlasování o návrhu (iniciovaném labouristickou stranou) na rozšíření a navýšení příspěvku pro ženy na mateřské dovolené, při kterém všechny přítomné konzervativní ženy hlasovaly proti návrhu, shodně s ostatními poslanci ze své strany.

6.5. Relativizace teze

Shrňme-li feminizaci obou stran, je zřejmé, že feminizační vývoj labouristické strany měl rychlejší spád než feminizace strany konzervativní, to však bylo nejspíše dané jejím pozdějším založením. Z pohledu identit definovala labouristická strana ženu úžeji – na základě její třídní příslušnosti, to se následně projevilo i v debatách, které se ve většině případu projednávaly spíše v duchu sociálně-třídním nikoli genderovém. Na základě shrnutého feministického vývoje stran a dvou případových studií, které jsou součástí této práce lze konstatovat, že jejich prvotní stranický přístup k ženské problematice byl minimálně velmi podobný. V labouristické straně to bylo zapříčiněno dominancí odborů, které byly obecně nepříteli otevřeným genderovým otázkám. Z celkového pohledu se obecný postoj stran vůči ženám a jejich rolím ve společnosti nějak zásadně nelišil, největším problémem obou stran bylo uznat roli ženy jinou, než ženy v domácnosti nebo matky. V prvních letech také obě strany jevíly o ženské záležitosti stejně malý zájem, nicméně role žen v konzervativním politickém prostředí byla v tomto

období více ceněna právě kvůli tzv. politice za scénou. Skrze organizaci kampaní a politických večírků, na kterých probíhala většina zásadních neoficiálních politických diskuzí, si tak ženy dokázaly vybudovat nepostradatelnou pozici ve stranických kruzích. To dokazuje i fakt, že konzervativní organizace měly zpočátku až 4x vyšší ženskou členskou základnu než organizace labouristické. Byla to také konzervativní vláda, za které se v roce 1918 a 1928 rozšířily a sjednotily podmínky volebního práva pro muže a ženy. O několik desítek let později, v roce 1958 opět konzervativní politika zpřístupnila ženám participaci v Horní komoře Poslanecké sněmovny. Z celkového počtu zvolených žen sice vychází, že labouristická strana byla co do počtu vybraných kandidátek úspěšnější a celkově ochotnější dosazovat ženy do výherních pozic. V roce 1997 bylo 36 % neúspěšných kandidátek za labouristickou stranu oproti více jak 68 % žen kandidujících za stranu konzervativní. Byla to nicméně opět konzervativní strana, která jako první jmenovala předsedkyní strany ženu, která se o několik let později stala první a na poměrně dlouhou dobu také jedinou premiérkou Velké Británie. Stejně tak byla pouze za vlády Davida Camerona jmenována žena na klíčovou pozici ministryně financí. Vezmeme-li v potaz také počet žen jmenovaných do vedení ministerských resortů, byla, minimálně ve sledovaném období od roku 2010-2015, konzervativní strana úspěšnější. Za první funkční období jmenoval David Cameron do čela departmentu celkově 13 žen oproti 8 jmenovaným za první vlády Tonyho Blaira, a to navzdory faktu, že se do Poslanecké sněmovny dostalo společně s Cameronem o 53 žen méně než s Tonym Blairem. Celkově byl počet jmenovaných žen na nižší ministerské posty (Minister of State a Under Secretary of State) za obě strany téměř totožný, za konzervativní stranu 45 žen a za stranou labouristickou 46 žen. Lze tedy konstatovat, že konzervativní strana, navzdory nižšímu ženskému zastoupení, byla ochotna tyto ženy dosadit do vyšších zodpovědných funkcí. Je patrné, že labouristická strana byla úspěšnější co do implementace kvót na zvýšení počtu ženské reprezentace v politice. Co se týká zahrnutí ženského aspektu do stranické agendy v tomto ohledu byla labouristická strana více progresivní. Již v roce 1912 přijala do své agendy zavedení volebního práva a v následujících letech zavedla sérii kvót a principů pro přímé navýšení počtu žen v svých strukturách. Konzervativní strana byla v tomto ohledu zdrženlivější. I co do počtu žen, které se dostaly do Parlamentu, byla labouristická strana úspěšnější. Téměř 60 % všech žen, které se od roku 1918 staly poslankyněmi, kandidovalo za labouristickou stranu.

Avšak, s ohledem na představené případové studie lze vyznívat, že legislativní změny provedené labouristickou stranou měly sice nepochybný dopad na pozici ženy ve společnosti, nicméně z větší části nebyly tyto politiky primárně cílené na ženy. Zavedené legislativní kroky byly z většiny případů představovány jako sociální politiky cílené na pomoc osobám s nižšími příjmy, do kterých ženy právě díky svému socioekonomickému postavení patřily. Oproti tomu Cameronova vláda otevřeně předkládala své programové proklamace jako řešení genderových nerovností ve společnosti. Konzervativní strana také jako úplně první politický subjekt zavedla stranickou kvótu na povinné delegování jedné ženy na každoroční stranickou konferenci. V roce 2005 zavedla stranické reformy upravující jak orgány řídící výběr, tak i samotnou selekci kandidátů z důvodu navýšení počtu žen v Parlamentu. Ačkoliv je jasné, že s ohledem na omezený rozsah práce nelze generalizovat vztah jednotlivých stran k ženské otázce na základě jednoho premiérského období, je nutné připustit že i konzervativní strana v průběhu let přistoupila k opatření, která nepochybně vedla ke zlepšení rovného postavení ženy, jak ve společnosti převážně pak v oblasti businessu, tak i ve svých stranických strukturách. Z výše uvedeného je zřejmé, že ačkoliv má na první pohled labouristická ideologie společně s konceptem sociální rovnosti blíže k feministickým a ženským záležitostem než ideologie pravicová, mnohdy byla ženská problematika zahrnuta do labouristického politického programu pouze nepřímo, skrze zavedené sociální politiky. Neboť ženy z hlediska svého socioekonomického postavení ve společnosti spadaly do skupin, které byly svou povahou nejvíce zasaženy sociálními problémy. Konzervativní strana oproti tomu často explicitně prosazovala větší zahrnutí žen do politiky a přímo se zasazovala o zlepšení jejich postavení, například rozšířením volebního práva, ačkoliv z ideologického hlediska nebyl feminismus základem pravicové konzervativní ideologie.

7. Použitá literatura

1. ANNESLEY, Claire a Francesca GAINS. David Cameron's 'Problem' with Women: Representing Women in the Coalition Government. *The Political Quarterly* [online]. 2012, October-December 2012, **83**(4), 718-725 [cit. 2019-05-23]. DOI: 10.1111/j.1467-923X.2012.02362.x.
2. ASHE, Jeanette, Rosie CAMBELL, Sarah CHILDS a Elisabeth EVANS. "Stand by your man": Women's political recruitment at the 2010 UK general election. *British Politics* [online]. 2010, **5**(4), s. 455-480 [cit. 2019-05-30]. DOI: 10.1057/bp.2010.17.
3. AUCHTERLONIE, Mitzi. *Conservative Suffragist: The Women's Vote and the Tory Party*. 2007. London: Tauris Academic Studies, 2007. ISBN 9781845114855.
4. BALE, Tim, Monica POLETTI a Paul WEBB. Where have all the women gone?: The Tories have a serious gender problem. In: *The Conversation: Academic rigour, journalistic flair* [online]. UK: The Conversation Trust (UK) Limited, 2019, 15/03/2018 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://theconversation.com/where-have-all-the-women-gone-the-tories-have-a-serious-gender-problem-93398>
5. BASHEVKIN, Sylvia. From Tough Times to Better Times: Feminism, Public Policy, and New Labour Politics in Britain. *International Political Science Review*. [online]. 2000, **21**(4), 407-424. [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1601596>
6. BLACK, Amy a Stephen BROOKE. The Labour Party, Women, and the Problem of Gender, 1951-1966. *Journal of British Studies*. [online]. Cambridge University Press on behalf of The North American Conference on British Studies, 1997, **Vo. 34**(4), 419-456. [cit. 2019-03-16]. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/175893>
7. BLAIR, Tony. Leader's speech, Blackpool 1994. *BritishPoliticalSpeech* [online]. UK: © British Political Speech 201 [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <http://www.britishpoliticalspeech.org/speech-archive.htm?speech=200>
8. BLAIR, Tony. Leader's speech, Blackpool 1996. *BritishPoliticalSpeech* [online]. Blackpool: © British Political Speech, 2019 [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <http://www.britishpoliticalspeech.org/speech-archive.htm?speech=202>
9. BROWN, Richard. How political parties reacted to women's suffrage: the Labour Party. In: *Richardjohnbr* [online]. 2008 [cit. 2019-01-20]. Dostupné z: <http://richardjohnbr.blogspot.com/2008/04/how-political-parties-reacted-to-women.html>
10. BRYSN, Valery a Timothy HEPPELL. Conservatism and feminism: the case of the British Conservative Party. *Journal of Political Ideologies*. [online]. 2010, **15**(1), 31-50. [cit. 2019-03-16]. DOI: 10.1080/135693109035122209.

11. CAMERON, David. Leadership acceptance speech, 2005. BritishPoliticalSpeech [online]. London: © British Political Speech [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <http://www.britishpoliticalspeech.org/speech-archive.htm?speech=315>
12. COLE, George Douglas Howard. A History of the Labour Party from 1914. [online]. London: Routledge & Kegan Pau, 1948. [cit. 2019-03-16]. Dostupné také z: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.236907/page/n5>
13. Department for Business Inovation & Skills. Enterprise and Regulatory Reform Act 2013: Policy paper. [online]. UK: © Crown copyright, 2013. [cit. 2019-03-16]. Dostupné také z: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/209896/bis-13-905-enterprise-and-regulatory-reform-act-2013-policy.pdf
14. EAGLE, Maria a J. LOVENDUSKI. High time or high tide for Labour women?. [online]. London: Fabian Society, 1998. ISBN 07-163-0585-2. [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://digital.library.lse.ac.uk/objects/lse:zak293zib/read/single#page/1/mode/2up>
15. EVANS, Martin, Jill EYRE, Jane MILLAR a Sophie SARRE : New Deal for Lone Parents. [online]. Second Synthesis Report of the National Evaluation. Centre for Analysis of Social Policy: University of Bath, 2003. [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://martin-evans.org/assets/files/DWPNDLP2synthRR163.pdf>
16. Government Equalities Office. Think, Act, Report: One Year On. [online]. UK: © Crown copyright, 2012. [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/think-act-report/think-act-report>
17. Government Equalities Office. Equality strategy: Policy paper. Gov.uk [online]. UK: Crown copyright, 11. prosince 2010 [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/equality-strategy--7>
18. HARMAN, Harriet. Labour's 1997 victory was a watershed for women – but our gains are at risk. In: The Guardian [online]. London: 2019 Guardian News & Media Limited or its affiliated companies, 2017, 10.04.2017 [cit. 2019-05-18]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/apr/10/labour-1997-victory-women-101-female-mps>
19. CHAPMAN, James, ed. Cameron: A third of my ministers will be women. Daily Mail [online]. UK: Associated Newspapers, 30. Dubna 2009 [cit. 2019-05-30]. Dostupné z: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-1175106/A-Tory-Government-ministers-women-claims-Cameron.html>

20. CHILD, Sarah a Miki Caul KITTILSON. Feminizing Political parties: Women's party member organizations within European parliamentary parties. *Party Politics*. [online]. 2016, **22**(5), 598-608. [cit. 2019-03-16]. DOI: 10.1177/1354068816654320
21. CHILD, Sarah, Joni LOVENDUSKI a Rosie CAMPBELL. Women at the Top 2005: Changing Numbers, Changing Politics?. [online]. © Hansard Society, 2005, 116 s. ISBN 0 900432 97 7. [cit. 2019-03-16].
Dostupné také z:
https://assets.ctfassets.net/u1rlvvbs33ri/P4eRmK71q8GO68cKUSKqE/96fdb2dd12a7630d8940795d3f734320/Publication__Women-at-the-Top-2005-2005.pdf
22. CHILD, Sarah, Paul WEBB a Sally MARTHALER. The Feminization of the Conservative Party: Party Member and Party Cohesion. [online]. University of Nottingham: Centre for British Politics, 2008. Paper presented to conference on The Conservative Party: Approaching Government?. [cit. 2019-03-16].
Dostupné z: <https://www.nottingham.ac.uk/cbp/documents/film-series/cbp-webb-et-al.pdf>
23. CHILDS, Sarah. Women and British Party Politics: Descriptive, Substantive and Symbolic Representation. [online]. New York: Routledge, 2008. ISBN 978-0-203-01944-3. [cit. 2019-03-16]. DOI: 10.4324/9780203019443
24. KROOK, Mona Lena. Politics, Gender. In.: DARITY, William A Jr.. *International Encyclopedia of the Social Sciences*. [online]. 2nd ed. Vol 6. Detroit: Macmillan Reference USA, 2008. ISBN 978-0-02-866117-9. [cit. 2019-03-16]. Dostupné z:
http://philosociology.com/UPLOADS/_PHILOSOCIOLOGY.ir_INTERNATIONAL%20ENCYCLOPEDIA%20OF%20THE%20SOCIAL%20SCIENCES_Second%20Edition_%20Darity_5760%20pgs.pdf
25. KROOK, Mona Lena a Sarah CHILDS. *Women, Gender, and Politics: a reader*. New York: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-0-19-536881-9.
26. LOVENDUSKI, Joni. Gender Politics: A Breakthrough for Women?. *Parliamentary Affairs* [online]. USA: Oxford University Press, 1997, October, **4**(59), 708-719 [cit. 2019-03-16]. DOI: 10.1093/oxfordjournals.pa.a028766
27. MAGUIRE, G. E. *Conservative Women: A History of Women and the Conservative Party, 1874-1997*. 1. London: Macmillan Press, 1998. ISBN 978-0-230-37612-0.
28. MAY, Theresa, Home Secretary's speech on the Cranfield Report launch. Gov.uk [online]. © Crown copyright, 13. března 2012 [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/speeches/home-secretarys-speech-on-the-cranfield-report-launch>

29. RAKE, Katherine. Women. In: CRUDDAS, Jon, Danny DORLING, Toby LLOYD, et al. Closer to equality?: Assessing New Labour's record on equality after 10 years in government [online]. London: Compass, Direction for the Democratic Left, 2007, s. 27-29 [cit. 2019-03-16].
Dostupné z: <https://www.bl.uk/britishlibrary/~media/bl/global/social-welfare/pdfs/non-secure/c/l/o/closer-to-equality-assessing-new-labours-record-on-equality-after-10-years-in-government.pdf>
30. ROWAN, Caroline. Women in the Labour Party, 1906-1920. Feminist Review. Published by: Palgrave Macmillan Journals, [online]. 1982, **1982**(12), 74-91. [cit. 2019-06-02]. Dostupné také z: <https://www.jstor.org/stable/1394883>
31. RUHL, Kathrin. The influence of women on the British Labour Party in the 1920s. [online]. April. Giessen: Giessener Elektronische Bibliothek (GEB), 2004, s. 1-13 [cit. 2019-01-12]. Dostupné z: <http://geb.uni-giessen.de/geb/volltexte/2004/1505/pdf/RuhlKathrin-2004-04-15.pdf>
32. RUSSELL, Meg. Women's Representation in UK Politics: What can be done within the Law. [online]. University College London, 2000, 57 s. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/sites/constitution-unit/files/60.pdf>.
33. RUSSELL, Meg, Joni LOVENDUSKI a Mary-Ann STEPHENSON. Women's Political Participation in the UK [online]. 89. London: The Constitution Unit, The British Council, 2002 [cit. 2019-06-14].
Dostupné z: <https://www.ucl.ac.uk/political-science/publications/unit-publications/89.pdf>
34. SIMKIN, John. The Conciliation Bill: 1910-1912. Spartacus Educational [online]. UK: 1997-2017 Spartacus Educational Publishers, 2018 [cit. 2018-12-02]. Dostupné z: <https://spartacus-educational.com/Conciliation.htm>
35. THACKEREY, David. Home and Politics: Women and Conservative Activism in Early Twentieth-Century Britain. Journal of British Studies. [online]. 2010, 49(4), 826-848. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/23265725>, DOI: 10.1086/654913
36. UGOLINI, Laura. Independent Labour Party Men and Women's Suffrage in Britain, 1893-1914 [online]. UK, 1997 [cit. 2019-01-12]. Ph.D. disertace. University of Greenwich.
Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/316073.pdf>
37. YOUNG, Lisa. Feminists and party politics. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2000. ISBN 04-720-8782-7.

Parlamentní „Research Briefings“

38. AUDICKAS, Lukas a Richard CRACKNELL. UK Election Statistics: 1918-2018: 100 years of Elections, Briefing Paper [online]. CBP7529. London: House of Common Library, 2018 [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7529>
39. AUDICKAS, Lukas, Noel DEMPSEY a Richard KEEN. Membership of UK Political Parties, Briefing Paper. [online]. SN05125,. London: House of Commons Library, 2018 [cit. 2019-06-14]. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN05125>
40. BROWNING, Steve. Women in Parliament and Government, Briefing Paper. [online]. 01250. House of Common Library, 2019 [cit. 2019-05-11]. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN01250>
41. COLEMAN, Charley. Ministers in the Labour Governments: 1997–2010: Briefing paper: Parliamentary Information List. [online]. SN06065. House of Common Library, 2012. [cit. 2019-03-16]. Dostupné také z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN06065>
42. HUGHES, Dorothy. Women in the House of Lords: Library Note. 2015/017. [online]. UK: House of Lords Library, 2015. [cit. 2019-03-16]. Dostupné také z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/LLN-2015-0017>
43. LONG, Robert, Christine GILLIE, Catherine FAIRBAIRN a Douglas PYPYER. Children and Families Bill: No 5 of 2013-2014: Research Paper. [online]. 13/32. UK: House of Commons Library, květen 2013. [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/RP13-32>
44. LONG, Robert, Christine GILLIE, Catherine FAIRBAIRN a Douglas PYPYER. Children and Families Bill: No 131 of 2012-2013: Research Paper. [online]. 13/11. UK: House of Commons Library, únor 2013. [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/RP13-11#fullreport>
45. LOURIE, Julia. National Minimum Wage Bill: No 90 of 1997/98, Research Paper. [online]. 97/133. Business and Transport Section: House of Commons Library, 1997. Dostupné také z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/RP97-133>

46. LOURIE, Julie. National Minimum Wage: Research Paper. [online]. 99/18. Business and Transport Section: House of Commons Library, 1999. [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/RP99-18>
47. PRIDDY, Sarah. Ministers in the 2010-15 Coalition Government, Briefing paper: Parliamentary Information List. [online]. SN06544. House of Commons Library, 2015. [cit. 2019-06-02]. Dostupné také z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/SN06544>
48. ROLL, Jo. Child Support provisions in the Child Support, Pensions and Social Security Bill: No 9 of 1999-2000, Research Paper [online]. 99/110. House of Commons Library, 1999, s. 1-49 [cit. 2019-06-30]. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/RP99-110>
49. STRICKLAND, Pat, Oonagh GRAY, Julia LOURIE a Richard CRACKNER. The Sex Discrimination (Election Candidates) Bill: No 28 of 2001-02, Research Paper. [online]. 01/75. London: House of Commons Library, 2001. [cit. 2019-06-02]. Dostupné z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/RP01-75>
50. VIDLER, Graham, Pat STRICKLAND a Richard CRACKNELL. Social Security Bill 1997/98: No 42 of 1997/98, Research Paper [online]. 97/93. London: House of Commons Library, 1997. [cit. 2019-06-02]. Dostupné také z: <https://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/RP97-93>

Parlamentní debaty

51. House of Commons Debates: Column 1091, 10 Dec 1997. Publications.parliament.uk [online]. UK: © Parliamentary Copyright, [cit. 2019-06-06]. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/cm199798/cmhansrd/vo971210/debtext/71210-43.htm>
52. House of Commons Debates: Child Benefit for Lone Parents 10 Dec 1997. Api.parliament.uk [online]. UK: © Parliamentary Copyright, [cit. 2019-05-19]. Dostupné z: <https://api.parliament.uk/historic-hansard/commons/1997/dec/10/child-benefit-for-lone-parents>
53. House of Commons Debates: Column 434, 1 Jul 1999. Publications.parliament.uk [online]. UK: © Parliamentary Copyright, [cit. 2019-06-30]. Dostupné z: https://publications.parliament.uk/pa/cm199899/cmhansrd/vo990701/debtext/90701-05.htm#90701-05_spmin6

54. House of Commons Debates: Equality Act 2010: Third Party Harassment of Employees and Applicants 16 Oct 2012. Publications.parliament.uk [online]. UK: © Parliamentary Copyright, [cit. 2019-06-11]. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201213/cmhansrd/cm121016/debtext/121016-0003.htm#12101642003833>
55. House of Commons Debates: Column 132, 25 Feb 2013. Publications.parliament.uk [online]. UK: © Parliamentary Copyright, [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <https://publications.parliament.uk/pa/cm201213/cmhansrd/cm130225/debtext/130225-0004.htm>

Zákony

56. Enterprise and Regulatory Reform Act 2013. Legislation.gov.uk [online]. UK: © Crown copyright, 2013 [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2013/24/part/6/crossheading/equal-pay-audits/enacted>
57. The Flexible Working (Eligibility, Complaints and Remedies) (Amendment) Regulations 2010. Legislation.gov.uk [online]. UK: © Crown copyright, 2010 [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2010/2991/note/made>
58. Equality Act 2010. Legislation.gov.uk [online]. UK: © Crown copyright, 2010 [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/introduction>
59. Welfare Reform and Pensions Act 1999. Legislation.gov.uk [online]. UK: © Crown copyright, 1999, [cit. 2019-06-04]. Dostupné také z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/30/contents?view=plain>

Webové stránky

60. Gender Quotas Database [online]. Stockholm: International IDEA, 2019 [cit. 2019-05-05]. Dostupné z: <https://www.idea.int/data-tools/data/gender-quotas/country-view/137/35>
61. How Britain Voted Since October 1974. Ipsos Mori [online]. © Ipsos All Rights Reserved, 2016 [cit. 2019-06-09]. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/ipsos-mori/en-uk/how-britain-voted-october-1974>
62. Ipsos Mori [online]. UK: © Ipsos All Rights Reserved, 2019 [cit. 2019-06-30]. Dostupné z: <https://www.ipsos.com/ipsos-mori/en-uk>
63. The Public Whip [online]. 2018 Bairwell, 2018 [cit. 2019-03-25]. Dostupné z: to <http://www.publicwhip.org.uk>.

64. Women's Unionist Organisation: Conservative Women after Suffrage. Bodleian Libraries [online]. 25 March 2011 [cit. 2018-12-03]. Dostupné z: <http://blogs.bodleian.ox.ac.uk/archivesandmanuscripts/tag/womens-unionist-organisation/>

8. Přílohy

Příloha č. 1. Zdroj CHILD, 2008, s. 24

	První dimenze		Druhá dimenze
	Integrace žen na úrovni parlamentních elit	Integrace žen na stranické úrovni	integrace ženského perspektivy
Responsivní feministická	<i>Vysoké až střední zastoupení, plně implementované a zkoncipované kvóty, absence překážek ženské reprezentaci</i>	<i>Partia členů, ženské organizace plně integrované do stranických procesů</i>	<i>Pozitivní přístup strany a feministický přístup</i>
Responsivní antifeministická	<i>Nízká reprezentace, chybějící nebo špatně zavedené kvóty</i>	<i>Méně ženských členek, integrace ženských organizací</i>	<i>Pozitivní a feministický přístup</i>
Kooptivní strana	<i>Vysoké až střední zastoupení žen, možnosti zavedených kvót</i>	<i>Parita členů, ženské organizace jen přidružené</i>	<i>Neutrální a když pozitivní, tak neutrální směr/rétorika</i>
Kooptivní antifeministická strana	<i>Vysoká až střední reprezentace, může přistoupit na zavedení kvót</i>	<i>Partia členů, antifeministické ženské organizace buď plně integrované nebo jen přidružené ke straně</i>	<i>Pozitivní ale antifeministická rétorika</i>
Neresponzivní strana	<i>Nízké zastoupení žen, absence kvót</i>	<i>Strana indifferenční k zastoupení žen, spíš přidružené organizace než integrované</i>	<i>Negativní</i>
Antifeministická strana	<i>Nízké zastoupení, odmítá principy a zavádění kvót</i>	<i>Indifferenční k zastoupení žen, organizace spíš antifeministicky založené, ale plně integrované do stranické struktury a procesů nebo fungující jako přidružené</i>	<i>Pozitivní, ale antifeministický přístup</i>

Příloha č. 2, Počet mužských a ženských členů v labouristické straně, na základě informací z COLE, 1948, s. 480, BLACK, BROOKE, 1997, s. 431; BALE, POLETTI a WEBB, 2018

Rok	Muži	Ženy	% ženy	% muži
1933	211 223	154 700	42.28	57.72
1934	222 777	158 482	41.57	58.43
1935	246 401	172 910	41.24	58.76
1936	250 761	179 993	41.79	58.21
1937	258 060	180 090	41.10	58.90
1938	250 705	178 121	41.54	58.46
1939	239 978	168 866	41.30	58.70
1940	175 606	128 518	42.26	57.74
1941	129 909	96 713	42.68	57.32
1942	123 101	95 682	43.73	56.27
1943	134 697	100 804	42.80	57.20
1944	153 132	112 631	42.38	57.62
1945	201 435	105 612	34.40	65.60
1946	384 023	251 322	39.56	60.44
1960	nedostupné	nedostupné	42.00*	58.00
1970	nedostupné	nedostupné	42.00*	58.00
1980	nedostupné	nedostupné	42.00*	58.00
1992	nedostupné	nedostupné	39.00**	61.00
2015	nedostupné	nedostupné	39.00**	61.00
2017	nedostupné	nedostupné	47.00**	53.00

*průměrný počet individuálních členek, BLACK, BROOKE, 1997, s. 431

** údaje zdroj: BALE, POLETTI a WEBB, 2018

9. Seznam tabulek a grafů

1. **Tabulka č. 1** Hlasování konzervativních a unionistických členu Parlamentu v klíčových ženských otázkách
2. **Tabulka č. 2** – Hlasování labouristických členů Parlamentu v klíčových ženských otázkách (Consiliation Bill),
3. **Tabulka č. 3** Pozice ve Parlamentu obsazené nově zvolenými labouristickými kandidáty/kandidátkami
4. **Tabulka č. 4** Pozice ve Parlamentu obsazené nově zvolenými konzervativními kandidáty/kandidátkami
5. **Graf č. 1** Počet konzervativních žen v Parlamentu
6. **Graf č. 2** Individuální členstvo labouristické strany
7. **Graf č. 3** Počet labouristických žen v Parlamentu,
8. **Graf č. 4.** Podíl zvolených ženských labouristických kandidátek ve volbách do Parlamentu
9. **Graf č. 5** Počet žen v jednotlivých ministerstvech v letech 1997-2001
10. **Graf č. 6.** Podpora labouristické strany ze strany žen při volbách do Parlamentu
11. **Graf. č. 7** Podíl ženských kandidátek zvolených do Parlamentu za konzervativní stranu
12. **Graf č. 8** Podpora žen konzervativní straně ve volbách 2001-2010
13. **Graf č. 9** Počet žen v jednotlivých ministerstvech 2010-2015
14. **Graf č. 10** Počet individuálních členů konzervativní stran